

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

5'inci Toplantı

31 Ekim 2024 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

- 1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- 2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- 3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

- 1.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Esenyurt Belediye Başkanının gözüaltına alınıp tutuklanmasına, yerine İstanbul Vali Yardımcısının kayyum olarak atanmasına, TBMM'nin kayyum atamalarına sessiz kalmaması gerektiğine ve bu olayları protesto ettiklerine ilişkin açıklaması
- 2.- Samsun Milletvekili Erhan Usta'nın, Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmelerinin Meclis Televizyonu tarafından yayınlanması gerektiğine ilişkin açıklaması
- 3.- Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in, Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, kendisinin TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasıyla ilgili açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- 4.- Samsun Milletvekili Erhan Usta'nın, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması
- 5.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Uşak Milletvekili İsmail Güneş'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

- 1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri
  - a) Türkiye Büyük Millet Meclisi
  - b) Kamu Denetçiliği Kurumu
  - c) Sayıştay Başkanlığı

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

5'inci Toplantı
31 Ekim 2024 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.03'te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,

Komisyonun bugünkü gündemine,

Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç,

Esenyurt Belediye Başkanının gözaltına alınıp tutuklanmasına, yerine İstanbul Vali Yardımcısının kayyum olarak atanmasına, TBMM'nin kayyum atamalarına sessiz kalmaması gerektiğine ve bu olayları protesto ettiklerine,

Uşak Milletvekili İsmail Güneş'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine;

Samsun Milletvekili Erhan Usta,

Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmelerinin Meclis Televizyonu tarafından yayınlanması gerektiğine,

Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine;

Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik, Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, kendisinin TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasıyla ilgili açıklamasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerine devam edilerek,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin,

Kamu Denetçiliği Kurumunun,

Sayıştay Başkanlığının,

2025 yılı bütçeleri ile 2023 yılı kesin hesapları kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 2025 yılı bütçelerini görüşmeye devam etmek için 5 Kasım 2024 Salı günü saat 10.00'da toplanmak üzere toplantıya 16.40'ta son verildi.

31 Ekim 2024 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.03

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Meclis Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, Kamu Başdenetçimiz, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 5'inci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay Başkanlığının bütçe ve kesin hesabı ile Kamu Denetçiliği Kurumunun bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporu bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri müzakerelere başlayacağız. Ancak geçmeden önce kamu kurumlarımızın temsilcilerinin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Başlamadan önce usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bürokratları alayım, tanıtımlar kendilerini; sonra söz vereyim.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sanırım tamamlandı.

Sayın Oluç, usulle alakalı...

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir usul yapmadım daha, bir şey yapmadım.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Siz yapmadınız, başkaları yaptı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Başkalarının usulüyle alakalı usul tartışması açıyoruz, tamam, açalım.

Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Esenyurt Belediye Başkanının gözüaltına alınıp tutuklanmasına, yerine İstanbul Vali Yardımcısının kayyum olarak atanmasına, TBMM'nin kayyum atamalarına sessiz kalmaması gerektiğine ve bu olayları protesto ettiklerine ilişkin açıklaması

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, hoş geldiniz; değerli bürokratlar, sizler de hoş geldiniz.

Bugün, tabii, sabah böyle bir tartışmayla başlamak istemezdim ama burası Türkiye ve her gün, her an her şey değişebiliyor. Şimdi Meclisteyiz ve Meclis bütçesini konuşuyoruz. Meclis, halkın iradesinin, millet iradesinin yansıdığı ve temsil edildiği bir yer, yasaların yapıldığı, yasaların demokratik olmasına özen gösterildiği, uygulamanın takip edildiği bir yer. Aslında bir denetim mekanizması aynı zamanda ve en önemlisi de halkın iradesinin yani seçmen iradesinin çiğnenmemesi için gereken adımları atması gereken bir yer.

Şimdi, maalesef, dün akşam Türkiye'nin en büyük ilçesi olan Esenyurt Belediye Başkanı tamamen asılsız, düzmece iddialarla, FETÖ kumpasını çağrıştıran iddialarla önce gözüaltına alındı, sonra tutuklandı ve bu sabah da Esenyurt Belediye Başkanının yerine İstanbul Vali Yardımcısı kayyum olarak atandı.

Şimdi, bu, neden önemli? Şundan önemli: Birincisi, biz Meclisiz ve halkın iradesini, milletin iradesini temsil ediyoruz ya, şimdi Türkiye'nin en büyük ilçesi olan Esenyurt'ta halkın iradesi açıkça çiğnendi, çok açık bir şekilde çiğnendi. Şimdi, aşağıda, Genel Kurul salonunda, biliyorsunuz, duvardı der ki: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Yani biz öneriyoruz bu saatten itibaren "Egemenlik kayıtsız şartsız kayyımındır." yazmak gerekiyor oraya çünkü gerçekten kayyım iradesi belirleyici oluyor. İlk değil, yıllardan beri bunu yaşıyoruz. Esas itibarıyla bizim belediyelerimize daha çok yönelen bir saldırıydı fakat şimdi bir CHP'li belediye başkanı da aynı şey oldu. Önemi şurada...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Sayın Başkanım, usulle alakası olmayan bir tartışma yapıyoruz şu an.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Usulle ilgili tabii ki...Meclis çünkü yasaları koyan bir yer.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Yani her şeyi usulün altına sokabilirsiniz o zaman.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Şimdi, darbeden sonraki OHAL döneminde çıkarılmış olan kanun hükmünde kararname yasaya dönüştürülmesi yoluyla tamamen demokrasinin çiğnendiği bir sistem kurulmuş vaziyette ve Meclisin buna bir tavır göstermesi gerekiyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi halkın iradesinin, seçmen iradesinin, sandık hukukunun ve seçim hukukunun tamamen çiğnendiği, yok sayıldığı kayyım atamalarına sessiz kalamaz; buna sessiz kalarak Meclis bütçesini tartışamayız. Bu, olabilecek bir şey değil. Açıkça bir darbe yapılıyor.

Şimdi, biz seçilmiş insanlar olarak burada oturuyoruz. Nedir bize karşı yapılacak darbe mesela? Silah zoruyla ki daha önce Türkiye Cumhuriyeti'nde çok defa oldu, biliyorsunuz hepiniz ve bütün darbelere de bizler eşit olarak hep karşı çıktık, bütün darbelere birlikte karşı çıktık, karşı durmaya da devam ediyoruz

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, buyurun toparlayın.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Toparlıyorum.

Nedir darbenin esprisi? Halkın seçilmiş temsilcilerine, hükûmetine, Parlamentosuna silah zoruyla bir şekilde müdahale etmektir, onları yetkisiz kılmaktır, onların iradesini çiğnemek, halkın iradesinin gasbedilmesi demektir. Şimdi, aynı şey yerel demokraside yaşanınca, yerel yönetimlerde yaşanınca bu darbe olmuyor mu? Oluyor. Dolayısıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevi bu darbeyi anlayışa "dur" demektir, bu darbeyi anlayışın dayandığı yasal zemin neyse o yasal zemini bir an evvel değiştirmektir. Bu, kabul edilebilir bir şey değil. Bunu bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Kayyım halk iradesinin, seçmen iradesinin gasbidir, devam etmemelidir böyle bir şey. Bunun devam etmesi demek Türkiye'de yerel demokrasinin de genel olarak merkezî anlamda demokrasinin de olmadığını en açık ve bariz işarettir.

O nedenle, Esenyurt Belediye Başkanının tutuklanmasını, tamamen düzmece iddialarla tutuklanmasını ve yerine kayyım atanmasını protesto ediyoruz ve bir an evvel bu durumun değişmesi için gereken adımların atılması gerektiğini düşünüyoruz. Yoksa bizim Meclis bütçesini burada oturup konuşup, konuşup, konuşup ama Meclisin esas işlerini yapmaması hâlini doğru bulmamız mümkün değildir. Bunu da ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Usta, sizin...

ERHAN USTA (Samsun) - Usulle ilgili efendim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Daha başlamadım Sayın Usta. Hangi usulümle alakalı söz istiyorsunuz?

ERHAN USTA (Samsun) - Sizin usulünüzle alakalı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Olmayan usulümle alakalı size de söz verdim.

ERHAN USTA (Samsun) - Yok, olur mu canım, sizin bir usulünüz vardır yani olmayan usul olmaz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

2.- Samsun Milletvekili Erhan Usta'nın, Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütçe görüşmelerinin Meclis Televizyonu tarafından yayınlanması gerektiğine ilişkin açıklaması

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli bürokratlar; hoş geldiniz.

Ben bunu, bu konuyu ilk sunum yapıldığı gün de, Cumhurbaşkanı Yardımcısının sunum yaptığı gün de gündeme getirmiştım. Bu Plan ve Bütçe görüşmelerinde bütçe görüşmelerinin Meclis Televizyonu tarafından verilmesi meselesi.

Sayın Başkan, hazır siz buradayken... Çünkü bazen -Sayın Mehmet Muş için demiyorum da- bunu burada konuşurken "Ya, Meclis Başkanı da bunu çok fazla istemiyor." şeklinde de bize geçmişte mazeretler ileri sürüldü.

Şimdi, biliyorsunuz yani bütçe hakkı, parlamentoların neredeyse varoluş sebebidir ve son derece önemli. Dolayısıyla, bütçe görüşmelerinin -buralar teknik görüşmeler aynı zamanda- vatandaşa en iyi şekilde aktarılması lazım. Bunu da biz yapmaya çalışıyoruz, kendimiz video alıyoruz, bilmem ne falan ama bu, böyle olmuyor. Yani burada Meclis Televizyonu aslında buradaki görüşmeleri canlı olarak verebilir veya kayıt alır, daha sonra verebilir, her neyse ama bir şekilde bunların vatandaşa ulaştırılmasının ben son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Yani siz her fırsatta demokrasiye inandığınızı söylersiniz, demokrasinin standartlarının yükseltilmesi gerektiğini söylersiniz. Bu, Türkiye'nin daha demokratikleşmesi açısından ve bütçe hakkının da -çünkü nihayetinde biz vatandaş adına bu denetimi yapıyoruz veya buradaki milletvekillerinin hepsi için geçerli- vatandaş adına en iyi şekilde yapılması ve onlara en iyi şekilde aktarılması meselesi son derece önemli. Yani bir anlamda bunun verilmemesi aslında muhalefetin sesinin kısılması demek. Yani daha önceden de söyledim -bilinen de bir söz- iktidar her rejimde var ama rejimleri demokratik yapan muhalefetin sesinin yükseltilmesidir. Yani siz muhalefetin sesini kısarsanız, vatandaşa bizim mesajımızın ulaşmasını engellerseniz bu sistemin demokratik olduğunu söylemek mümkün olmaz. Bu anlamda bu konu önemlidir.

Ben şunu söylemiyorum: Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütün görüşmeleri, bütçenin dışındaki bütün görüşmeleri televizyon versin falan demiyorum. Bütçe görüşmelerine has olarak bunu söylüyoruz çünkü bütçe görüşmeleri bütün dünyada her yönüyle özel düzenlenmiştir.

Bizim Genel Kurulda da özel değil mi bütçe görüşmeleri? Komisyonunda da özel. Televizyon açısından bile Genel Kurulda özel. Mesela, Genel Kurul salı, çarşamba, perşembe saat dokuza kadar görüşmeleri verir ama bütçe olduğu zaman, hafta sonu dâhil, gece yarısı dâhil görüşmeler verilir. Dolayısıyla, bu usulü burada başlatmak lazım. Bu, aslında 97 yılında bir defa denenmiş, gerekçelerinin ne olduğunu tam

bilmiyorum ama ondan vazgeçilmiş. Yani Türkiye 1997'de, yirmi yedi yıl önce yakaladığı demokratik standardı bugün yakalayamıyorsa bu hepimiz açısından bir ayıptır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, ilave süre ekliyorum.

Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Hemen bitiriyorum Sayın Başkanım.

Yani orada ne sıkıntısı olduğunu bilmiyorum, ben o görüşmelerde bulunmadım, o zaman yurt dışındaydım ama korkmamak lazım, demokrasiden korkmamak lazım, milletin sesinin yükselmesinden, yükseltilmesinden korkmamak lazım.

Sayın Başkan, bu konuda sizden de biz bir gayret bekliyoruz çünkü nihayetinde Meclis Başkanı olarak sizin Komisyon Başkanıyla birlikte buradaki tutumunuz son derece önemli.

Bu konunun ben tekrar gözden geçirilmesinin ve böyle bir şeyin yapılmasının da Türkiye açısından son derece faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuyu gündeme getirmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, başka söz talebi yok.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A.- Kanun Teklifleri

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi

b) Kamu Denetçiliği Kurumu

c) Sayıştay Başkanlığı¹

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Meclis Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş'a söz veriyorum.

Sayın Başkanım, süreniz otuz dakikadır.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, kurumlarımızın değerli yöneticileri ve çalışanları, değerli basın mensubu arkadaşlarımız; sözlerimin başında hepimizi saygıyla selamlıyorum, çalışmalarımızda başarılar diliyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin ve kurumlarımızın 2025 yılı bütçelerinin Meclisimize, kurumlarımıza, milletimize ve ülkemize hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonunun yoğun ve yorucu çalışmalarında gayret gösteren özellikle siz değerli Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi arkadaşlarımıza bu kıymetli mesaileriniz dolayısıyla çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri; Türkiye Büyük Millet Meclisi, mazisini şerefle taşıyan, milletimizin iradesine her daim sahip çıkan temsilciler olarak hepimizin bir araya geldiği, milletin temsil edildiği, demokrasinin ve millî iradenin tecelligâhı olan bir merkezdir. Rakamların ve hesapların ötesinde, her bir vatandaşımızın hayatına dokunacak bir bütçeyi müzakere edeceğiz. Bütçe, milletimizin geleceğini şekillendirecek bir sorumluluğun da aynı zamanda ifadesidir. Tüm görüşmelerimizde milletimize layık bir bütçeyi daha adil, müreffeh ve istikrarlı bir Türkiye için değerlendireceğiz. İstikbalimizi güvence altına almak, bizlere daha güçlü bir yarınları sunacak iradeyle geçmesini temenni ettiğim bu müzakerelerde kolaylıklar ve başarılar diliyorum.

Meclisimizin milletin iradesinin tecelligâhı olarak tarihte benzersiz bir konuma sahip olduğunu hepimiz biliyoruz. Bağımsızlık mücadelemizden bugüne kadar bu kutlu çatı altında atılan her adım milletimizin birliği, kalkınması ve hürriyeti uğruna olmuştur. Hem cumhuriyetin yüz bir yıllık birikimi hem de yeni yüzyıla yönelik hedeflerimiz doğrultusunda tarihî sorumluluğumuzu idrakte hareket etmek mecburiyetinde olduğumuzu bir kere daha teyit etmek isterim. Cumhuriyetin ve demokrasinin tüm kazanımları halkımızın bize emanetidir. Bu bilinçle milletimizin hukukunun her daim korunması ve hayat kalitesinin yükseltilmesi en temel sorumluluklarımızdandır.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; günümüz dünyasında parlamenter diplomasinin dış politika açısından tamamlayıcı hatta bazen de dönüştürücü bir özellik kazandığını biliyoruz. Artık sadece yürütme organlarının değil parlamentoların ve temsilcilerinin de dünyadaki gelişmelerde etkin bir rol oynadığı hepimizin malumudur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin etkinliğini ve milletvekillerimizin itibarını artırmak her şeyden önce demokrasiye bağlılığımız ve millî iradeye olan inancımızın gereğidir. Her birimizin taşıdığı sorumluluk, milletin teveccühüne ve Meclisin kudretine uygun adımlarla hareket etmeyi zorunlu kılmaktadır. Meclisimizin daha etkin, milletvekillerimizin daha saygın kılınması hepimizin müşterek amacıdır. Bu kutlu görevi üstlenen bizler, milletimize olan sadakatimizle Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygınlığını daha da ileriye taşımak için azimle çalışmaya devam edeceğiz. Bu doğrultuda Meclisimizin etkinliğini artıracak çalışmaları, uluslararası arenada milletimizin haklı taleplerini savunacak güçlü bir diplomasiyi de yürütüyoruz.

¹0 (1/278) ve (1/277) esas numaralı Kanun Teklifleri 22/10/2024 tarihli 3'üncü Toplantı Tutanağı'na eklidir.

Milletvekili arkadaşlarımızla birlikte, başta NATO Parlamento Başkanları Zirvesi ve Parlamentolar Arası Birlik Genel Kurulu gibi uluslararası platformlar olmak üzere bütün üst düzey toplantılarda ülkemizi temsil ederek görüşlerimizi, Türkiye'nin taleplerini, fikirlerini uluslararası kamuoyunda etkin bir şekilde dile getiriyoruz. Aynı şekilde, dostluk gruplarımız ve diğer uluslararası oluşumlarda da bütün parlamenter arkadaşlarımız üzerine düşen sorumluluğu yerine getiriyor ve parlamenter diplomasiyi -şunu abartısız bir şekilde söyleyebilirim ki- dünyada en etkin uygulayan Parlamentolardan biri olarak öne çıkarıyoruz.

Bütün bu uluslararası faaliyetlerimizde, bütün uluslararası platformlarda Kıbrıs Türklerinin millî meselesi ve Azerbaycan'ın Karabağ zaferi gibi konuları, ayrıca Gazze'deki insanlık dramını ve soykırıma karşı atılacak adımları Türk milleti adına milletimizin onurlu ve hakkaniyetli tavrını ortaya koyarak dile getiriyoruz. Bu yüce çatı altında milletimizin sadece iç meselelerinin değil, aynı zamanda uluslararası sahada insanlık vicdanının sesi olmaya da gayret gösteriyoruz.

Filistin meselesi, dünya genelinde hak ve adalet arayışının önemli sembollerinden biridir, hatta daha açık ifade etmek gerekirse hem siyasetçiler için hem ülkeler için bir turnusol kâğıdı niteliğindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bu mücadelenin her aşamasında etkin rol üstlendik, üstlenmeye devam ediyoruz. Bugüne kadar çoğu devlet, hükümet ya da parlamento başkanları olmak üzere 180'den fazla muhababımızla yaptığımız görüşmelerde hem millî meselelerimizi hem de bir millî dava olarak kabul ettiğimiz Filistin meselesine olan duyarlılığımızı bütün bu görüşmelerimizde dile getirdik. Ayrıca, İsrail'in zulmüne karşı duruşumuzu, bu hukuksuzlukları tüm dünyaya duyurma tavrımızı da her alanda ifade ettik. Gerek ikili temaslarımızda gerekse parlamenterleri harekete geçirme çabalarımızda Filistin'de barış ve ateşkesin sağlanması adına insanlık cephesinin ortak sesini yükseltmek için çalıştık. Parlamenter diplomasiye Filistin meselesinin dünya kamuoyunun dikkatinden kaçmaması ve bu mücadeleye tüm parlamenterlerin ortak iradesiyle katkı sunması için yürüttüğümüz faaliyetler her geçen gün yoğunlaşarak devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna iletilen taleplerden Uluslararası Adalet Divanına taşınan soykırım davasına kadar tüm süreçlerde Türkiye Büyük Millet Meclisinin tam desteği, farklı siyasi görüşlerin, partilerin el birliği sağlanmıştır. Bu çerçevede, bildiğiniz gibi, Güney Afrika'nın başvurusuyla Uluslararası Adalet Divanındaki mahkemelerde Parlamentomuzun 3 değerli üyesi başından sonuna kadar süreci takip etmiş ve gerekli destekleri vermiştir.

Yasama, yürütme ve yargı erklerinin aynı amaç doğrultusunda kenetlenerek çalıştığı Uluslararası Adalet Divanındaki Filistin davasına müdahale sürecinde gösterilen bu irade, Türkiye'nin insan hakları ve adaletin tesisi konusunda kararlı bir şekilde durduğunu da dünyaya gösteren önemli bir tavadır. Bu süreçte oy birliğiyle alınan ve mutabakat sağlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirilen kararların, tezkerelerin kıymeti ortadadır. Bu vesileyle, bir kez daha Türkiye Büyük Millet Meclisinde Filistin davasına müştereken destek veren bütün siyasi partilerimize ve tüm milletvekillerimize teşekkürümü ifade ediyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak Filistin'in bağımsızlık mücadelesiyle dayanışma içerisinde hareket etmek milletimizin bize yüklediği bir sorumluluktur. Bu gayretler, yalnızca mazlum milletlerin sesi olmakla kalmayıp Meclisimizin itibarını ve milletimizin vicdanına olan sadakatimizi de gösteren bir nişanedir.

Dünya genelinde yaşanan krizlerin ortasında, ülkemizin barış ve diyalog ilkesine olan sarsılmaz bağlılığına dikkat çekmek isterim. Özellikle Rusya-Ukrayna krizinde üstlendiğimiz ara buluculuk rolü, sadece bölgesel değil aynı zamanda küresel barışa katkı sunmak adına yürüttüğümüz gayretlerin önemli bir parçasıdır. İki ülkeyle de diyalog kurabilen ve bu konunun halledilmesi için, barışın sağlanabilmesi için diplomasi masasını açık tutan tek ülke Türkiye'dir. Bildiğiniz gibi, Dolmabahçe görüşmelerinde her iki taraf da aslında paraflarını atmış, nihai anlaşma bazı ülkeler istemediği için Ukrayna'nın masadan kaldırılmasıyla gerçekleşmemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak milletimizin menfaatleri çerçevesinde hareket ederken bu irademizi uluslararası arenada her fırsatta vurguluyoruz. Sayın Putin'le gerçekleştirdiğimiz görüşmede ülkemizin barışçıl çözümler konusunda taraflara sunduğu önerilerin dikkatle değerlendirildiğini de görmüş olduk. Türkiye'nin sadece bölgesel değil aynı zamanda küresel barışın temini için sağladığı katkıların karşılıklı bir iş birliği zeminine taşınabileceğine dair olumlu işaretleri almış bulunuyoruz. Birçok görüşmede Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi dâhil tüm kurumlarıyla bölgesel istikrarın anahtarı olma yolundaki çabalarının takdirle karşılandığına da şahit olduk. Bu doğrultuda, Meclisimizin her platformda barışçıl diplomasiye olan bağlılığını, diyalog ve ara buluculuk misyonunu vurgulamakta, dünya barışı için alınan her kararın arkasında durduğumuzu ifade etmekteyiz. Ayrıca farklı ülkelerle yürütülen ortak çalışmalar, ülkeler arası parlamento komisyonlarının gelişimi Türkiye Büyük Millet Meclisine olan ilginin ne kadar güçlü olduğunu da ortaya koymaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu rolünü daha da pekiştirecek girişimlerde bulunarak uluslararası alanda etkin olmayı sürdürecektir.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri; bir diğer konu yeni anayasa görüşmelerimizdir. Bildiğiniz gibi, bir önceki yıl yaptığımız çalışmalarda Parlamentoda grubu bulunan bütün siyasi partilerle, ayrıca grubu bulunmayan Parlamentoda temsil edilen bütün siyasi partilerle yeni anayasanın genel çerçevesiyle ilgili ilk temasımızı gerçekleştirdik. Bu çerçevede, şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki: Bu süreçte eleştirilerini, birtakım endişelerini dile getirmiş olmalarına rağmen hiçbir siyasi parti anayasa görüşmelerine kapıyı kapatmamış, bu süreci dikkatle takip edeceklerini ortaya koymuşlardır. Bir asrı geride bırakan tecrübesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi inanıyoruz ki milletin menfaatlerine uygun yeni bir anayasa ihtiyacını her daim gündemine alabilir. Şunu çok net ifade etmek lazım: Türkiye Büyük Millet Meclisi anayasa yapma yetkisine de kudretine de sahiptir. Eğer partiler anlaşır, uzlaşır, belli bir konsensüs sağlarsa yeni anayasa süreçlerinin devam etmesi mümkündür. Bu konuda yine yaptığımız temaslarda da ortaya çıkan, özellikle ilk 4 madde üzerinde tartışma yapılmaksızın Anayasa'yla ilgili yapılacak müzakerelerin faydalı sonuçlar doğurabileceği kanaatindeyim. Benim şahsi kanaatim bu anayasa tartışmalarının, görüşmelerinin sadece Meclis çatısı altında değil, sivil toplum, üniversiteler ve diğer toplumsal kesimlerin de sözlerinin, tekliflerinin dinlenebileceği bir platforma döndürülebilmesinin Türkiye'de normalleşme sürecine katkı sağlayacağını, normalleşme süreci güçlendikçe de başta Anayasa olmak üzere çok taraflı olarak karar verilmesi gereken konularda da olumlu adımlar atılabileceğini görüyoruz.

Tabii, bu Meclisin bir başka önemli özelliği de hepinizin bildiği gibi hem seçimdeki katılım oranlarının çok yüksek olması hem de halkın verdiği oyların yüzde 95'inin Parlamentoda temsil edilmiş olması, demokratik olarak temsil gücü yüksek, çok güçlü bir Parlamento ortaya koymasındır. Anayasa sürecinde attığımız adımlar milletimizin tüm kesimlerinin hak ve hürriyetine sahip çıkan, tüm tarafları eşit gören bir yaklaşımla ele alınmalı ve ümit ediyorum ki buradan da bir sonuç çıkarılmalıdır.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri; tasarruf tedbirleri sadece ekonomik şartların bir gereği değil aynı zamanda kamusal kaynakların adil, verimli ve sürdürülebilir kullanımına olan inancımızın bir tezahürüdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bütçemizin milletimizin ortak refahına ve geleceğine katkı sağlayacak şekilde kullanılmasına hassasiyetle dikkat ediyoruz ve her ne kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi, bildiğiniz gibi, Hükümetin tasarruf tedbirlerinin kapsamı dâhilinde değilse de biz de çok etkin bir tasarrufu bu süre içerisinde uygulamayı kendimiz için önemli bir tedbir olarak gördük. Bu çerçevede, ayrıca Meclisimizde “dijital Parlamento” çalışmalarını, çevreye duyarlı “yeşil Parlamento” çalışmalarını da ele alıyoruz ve bu konuda da fevkalade önemli adımlar attığımızın bilinmesini isterim.

Bildiğiniz gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletimiz adına yasama ve denetim yetkilerini kullanmakta, ayrıca, parlamenter diplomasi alanında temsil faaliyetlerini de yürütmektedir. Bu kapsamda, 2025-2027 dönemi bütçe teklifimizle ilgili değerlendirmelere geçmeden önce Meclisimizin çalışmaları hakkında çok kısa bir iki rakamı sizlerle paylaşmak isterim. Kanun teklifleri açısından, 28’inci Yasama Döneminde toplam 2.642 kanun teklifi milletvekillerimiz tarafından sunulmuştur; hâlihazırda Genel Kurul gündeminde 23, komisyonlarda da 2.489 kanun teklifi bulunmaktadır. Bu süre içerisinde, 28’inci Yasama Döneminde 76 kanun kabul edilmiş, 62 Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı alınmıştır. Ayrıca, burada gerek Genel Kurul gerek ihtisas ve Meclis araştırma komisyonlarında yapılan çalışmaların toplamı iki bin seksen sekiz saat yirmi dokuz dakikadır ve 77.306 sayfa tutanak tutulmuştur.

Burada parantez açarak şunu ifade etmeyi bir borç olarak görüyorum: Bu kadar yoğun bir süre çalışan, çok dikkatli çalışmalar yapan, hakikaten gece yarısına kadar fedakârca müzakere eden Türkiye Büyük Millet Meclisi -ister komisyonlarda olsun ister Genel Kurulda- bu kadar yoğun çalışmasına rağmen, zaman zaman iktidar partisi, iktidar tarafı kendi gündeme getirecekleri konulardan feragat ederek, zaman zaman muhalefet partilerimiz de kendi tekliflerini geriye çekerek daha nezih bir müzakere ortamı sağlamış olmalarına rağmen, ne yazık ki Meclisimizin çalışmaları kamuoyuna bazen bu kadar yoğun süre içerisinde, deseniz ki birkaç saati almayacak kısa bir süre içerisinde ortaya konulan kaba ve yaralayıcı dil, yumrukleşme, efendim, karşılıklı kavga etmek gibi çirkin görüntüler yüzünden maalesef Türkiye Büyük Millet Meclisinin mehabetine gölge düşmektedir. Dün akşam Grup Başkan Vekilleriyle birlikte bir toplantı yaptık, ümit ediyorum ki, önümüzdeki dönemde özellikle kaba ve yaralayıcı dilin kullanılması ve Meclisin kavga, gürültü görüntülerinin sona erdirilmesi için bütün milletvekillerinin ve özellikle grup yöneticilerinin yoğun bir şekilde çaba sarf etmesinde fayda görüyorum.

28’inci Yasama Döneminde toplam 18.350 yazılı soru önergesi verilmiş ve bu yazılı soru önergelerinin 11.721’i cevaplandırılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına ise toplam 94 soru verilmiş, bunun 79’u süresi içerisinde cevaplandırılmış, sadece 6 tanesi önerge sahiplerine iade edilmiştir. Ayrıca, bu süre içerisinde 6 Meclis araştırma komisyonu kuruldu. Bu komisyonlarımız da -sizler de biliyorsunuz, burada okuyarak vaktinizi almak istemem- çalışmalarını sürdürüyor ve raporlarını Meclisimize sunacaklardır.

Şimdi de sizleri, zaman zaman eleştiri konusu olan yazılı soru önergeleri ile Meclis araştırma önergelerinin iade işlemlerine ilişkin bilgilendirmek isterim. 28’inci Dönemde işlemleri tamamlanan 18.743 yazılı soru önergesinin sadece yüzde 1,36’sı iade edilmiştir. Yine, 2.048 Meclis araştırma ve genel görüşme önergelerinin ise sadece 2,64’ü mevzuat hükümlerine uygunluk içermedikleri için sahiplerine iade edilmiştir. Bu oranlar önceki dönemlerle kıyaslandığında fevkalade düşük oranlardır ve şunu açıkça söyleyebiliriz ki: Verilen soru önergeleri ilgilileriyle en kısa süre içerisinde bütünleştirilmektedir.

Ayrıca, bütüncül dış politika anlayışımızın önemli bir kısmı “parlamenter diplomasi” olarak da kavramlaştırdığımız dış ilişkiler faaliyetimizle ilgilidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak temsil, görevimizin çok önemli bir kısmıdır. Son yıllarda tüm dünyada parlamenter diplomasi en etkili yumuşak güç olarak işlerlik kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de parlamenter diplomasi faaliyetlerine hem etkin bir şekilde hem de küresel olarak en geniş şekilde sürdürmektedir. 28’inci Yasama Döneminde ikili ve çok taraflı ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunmak gayesiyle gerçekleştirilen ziyaretlerin yanı sıra, ülke parlamentoları, uluslararası parlamenter asambleler ve uluslararası kuruluşlarla temaslar da hız kesmeden sürdürülmektedir. Şunu çok açık söyleyeyim: Türkiye Büyük Millet Meclisi davet edildiği hiçbir uluslararası platformda temsilsiz bırakılmamıştır. Meclisimizin asil üyesi olduğu 12, gözlemci üyesi olduğu 3 parlamenter asamble ve Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonunda yürütülen faaliyetlere ek olarak ihtisas komisyonlarımız ve dostluk gruplarımız da parlamenter diplomasiye ciddi şekilde katkı sunmuşlardır. Bu aşamada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde dostluk grubu olan ülkelerin sayısı da 147’ye çıkarılmıştır.

Bu çerçevede, bendeniz de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak bu süre içerisinde 12 ülkeye ikili ziyarette bulundum, 11 uluslararası toplantıya iştirak ettim, 15’i Cumhurbaşkanlığı ve Devlet Başkanı, 75’i Senato Meclis Başkanı düzeyinde olmak üzere 182 ikili görüşmeyi gerçekleştirdim.

Şunu altını çizerek ifade etmek isterim ki dünyanın en önemli değişim, dönüşüm süreçlerinden birini yaşıyoruz. Malum, Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla birlikte soğuk savaş dönemi sona erdi, kırk beş yıllık soğuk savaş bitti, arkasından Amerika Birleşik Devletleri’nin tek başına hâkimi olduğu iddia edilen tek kutuplu bir dünya sistemi kuruldu.

Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan’dan apar topar çekilmesiyle birlikte de artık “çok kutuplu” diyeceğimiz yeni bir dünyaya doğru gidiyoruz. Bu çok kutupluluk içerisinde Türkiye gibi imkân ve fırsatları olan ülkelerin, iddiası olan ülkelerin çok büyük bir güç elde ettiğini söylemek herhâlde abartı olmaz. Böylece, bu çok kutuplu dünyada hem bölgesel hem küresel ilişkilerimizi gözden geçirmek bakımından da Türkiye Büyük Millet Meclisi çok etkili bir siyaseti takip edecektir.

Yine, eylül ayında gerçekleştirdiğimiz Rusya ziyaretimizde Rusya Federal Meclisi Federasyon Konseyi Genel Kurulunda konuşma yaparak, orada ilk konuşma yapan Türk siyasetçi olarak Türkiye’nin bölgesel meselelere, küresel meselelere bakışını anlatma imkânını bulduk.

Diğer taraftan, Gazze’de yaşanan insanlık dışı katliamların başladığı andan itibaren gerçekten önlenmesi için büyük bir siyaseti yürüttük. Bu çerçevede, Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde, Hükümetle, bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisiyle ve milletçe, hep birlikte ortak bir noktada duran dünyadaki ender ülkelerden biri Türkiye’dir. Türkiye Büyük Millet Meclisinde partilerimizin ortak tavrıyla bu konuyla ilgili, İsrail’in soykırımına karşı 4 kere bildiri yayımlandı, Başkanlık tezkeresi kabul edildi.

Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütün partilerin katılımıyla, çok yüksek bir katılımı Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın konuşmasıyla birlikte de hem Filistin davası için çok önemli mesajlar dünyayla paylaşılmış oldu hem de bu mesajlar Türkiye Büyük Millet Meclisi vasıtasıyla küresel kamuoyuna iletilmiş oldu. Yine, Filistin Meclis Başkanı Ruhi el Fettuh'un 2 kez Türkiye Büyük Millet Meclisini ziyaret ettiğini ifade etmek isterim.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Başkan; 28'inci Dönemde Meclisimizin önemli etkinliklerinden biri de 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı çerçevesindeki etkinliklerdir. Burada sadece iki şeyi hatırlatmak isterim: Türkiye Büyük Millet Meclisi ilk sefer kapılarını millete bu anlamda açtı ve bu süreçte 40 bin kişi Türkiye Büyük Millet Meclisini ziyaret etti. Gençlere üniversitelerimizin, TÜBİTAK'ın, araştırma kuruluşlarının da destekleriyle burada fevkalade güzel etkinlikler yapıldı. Ayrıca, Meclisin şeref merdivenlerinde fevkalade güzel bir etkinlikle, 5 bin kişinin katıldığı bir konserle 23 Nisana ilişkin bir marş bestelendi ve halkımızla paylaşılmış oldu.

Yine, Türkiye Büyük Millet Meclisi televizyonunun gerçekten bir demokrasi platformu hâline getirilmesi -demin ki tekliflerimizi de tekrar gözden geçirmek uygun olabilir- çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Yine, bunların teferruatı sizlerde yazılı olarak var, bunları vermeyeceğim. Türkiye Büyük Millet Meclisi televizyonunda özellikle yakın dönem siyasi tarihimizin daha iyi aydınlatılabilmesi için şu anda yaşayan eski milletvekilleriyle "Nehir" söyleşileri yapılıyor. Bunların bir şekilde yönetmenler tarafından bir belgesel hâline getirilerek Meclisimizin televizyonundan yayınlanması sağlanacaktır.

Yine, Kurtuluş Savaşı Müzemi, Yalova Atatürk Köşkü'müz, Florya Deniz Köşkü'müz çok yoğun bir ziyaretçi talebiyle karşı karşıya kaldı. Ayrıca, araştırma ve bilgi sunumu çerçevesinde bizim Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesindeki bütün çalışmalar dijital hâle getirildi ve bu dijitalleşmenin de bize fevkalade önemli katkılar sağladığını ifade etmek isterim.

İşçi alımında yapılan mülakatta 225 işçi alındı ve ilk sefer tamamıyla noter huzurunda yapılan kura çerçevesinde bu işçilerimizin alınması sağlandı ve bunlardan da -arkadaşlardan aldığım bilgi- fevkalade memnun olduklarını ifade ediyorlar.

Ayrıca, enerji verimliliğine ve yeşil Parlamento'ya dönük çalışmalarımız devam etmektedir. Biliyorsunuz, Mecliste kullanılan araçlar envanterden çıkarılarak elektrikli araçlar alındı ve böylece hem tasarrufun daha ciddi şekilde gerçekleşmesi hem de resmî araçlarda bundan sonra elektrikli araçlarla bu hizmetlerin sürdürülebilmesi için adım atıldı.

Bir başka önemli konu ise Florya Köşkü'nde devam eden çalışmalarıdır. Geldiğimiz günden itibaren üzerinde çok hassasiyetle durduğumuz bir konu, bildiğiniz gibi, tarihî bir yapı olduğu için özellikle Atatürk Deniz Köşkü kısmı, onun da ekim ayında TOKİ tarafından yenilenmesiyle ilgili projeye başlandı, ümit ediyoruz ki o da en kısa zamanda devam edecek ve bitirilecektir. Ayrıca, Genel Sekreterlik, Yaverlik, birinci ve ikinci misafirhane ile restoran bölümleri hızla bitirilmek üzere ve Mayıs ayı gibi bunu hizmete açmayı düşünüyoruz.

Meclis Hastanesinin kapasitesi artırıldı. Belli alanlarda uzman doktorlar yoktu, bunları sağlayarak Mecliste fevkalade güçlü bir şekilde hizmet vermeye devam ediliyor ve buradan da ciddi bir memnuniyet alıyoruz. Sadece bir rakam vereyim, ekim ayı itibarıyla 110 bin kişi Meclis Hastanesinden yararlanmış ve 2023'te ise toplamda 146 bin kişi yararlanmış.

Az evvel de ifade ettim, önemli, bunu dünya parlamentolarında da anlatıyoruz ve oradan da "Biz de bunu yapalım." diye teklifler geliyor; dijital Parlamento, kâğıtsız Parlamento, birçok konuda hayata geçirildi. Bu kâğıtsız Parlamento kapsamında yüzde 76 oranında kâğıt tasarrufu gerçekleştirmeyi hedefliyoruz ve bundan sonraki bütün çalışmalarımızda dijital Parlamento'yu destekleyeceğiz.

Şimdi, bir de Parlamento'da yapay zekânın kullanılmasıyla ilgili bir çalışma yürütüyoruz. Başta Tutanak Hizmetleri olmak üzere burada çok seri bir şekilde sonuç alabilecek yapay zekâ uygulamalarından istifade edeceğiz.

Ayrıca, bu dijitalleşme kapsamında -dün vekil arkadaşlar anlattı, hoşuma da gitti, onu paylaşayım- Vekil Bilgi Sistemi vasıtasıyla her bir milletvekili arkadaşımızın elektronik olarak kendisiyle ilgili bütün bilgileri rahatlıkla görebileceği bir yapı oluşturuldu. Yine, aynı şekilde, Sağlık Bilgi Sistemi, MEDULA sistemine uygun bir şekilde milletvekillerimizin hizmetine sunuldu. Tutanak Bilgi Sistemi de tamamen dijital hâle getirilmiştir ve hatırlıyorum, önceden her birimizin milletvekili odalarına bir sürü böyle tutanaklar gelirdi, kâğıtlar gelirdi; artık onlar gelmeyecek, isteyen arkadaşımız bu dijital tutanakları kâğıda dökülecektir. Kanunlar, Kararlar Bilgi Sistemi, Komisyon Bilgi Sistemi, Arşiv Otomasyon Sistemi, Dijital Süreli Yayınlar Projesi gibi gerçekten dijital Parlamento'yu destekleyecek alt programları başarıyla uygulamaya koyduğumuzu ifade etmek isterim.

Yine, çok önemli alanlardan biri de siber güvenlik çalışmalarıdır. Biliyorsunuz, siber tehditler bakımından en büyük risk altında olan kamu kurumlarımızdan biri de Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu siber saldırılara maruz kalmaması için uzman arkadaşlarımız çok titiz bir şekilde çalışmalarını sürdürüyor ve çok nitelikli bir şekilde tedbirlerini almaya devam ediyor.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; bu genel açıklamalardan sonra, 2025-2027 dönemine ait bütçe teklifimizle ilgili değerlendirmelere geçmeden önce, 2023 yılı kesin hesap sonuçları ve 2024 yılı bütçemize ilişkin kısa bilgileri vermek istiyorum. 2023 yılı bütçemiz, 5 milyar 560 milyon 588 bin TL olarak kanunlaşmış, yıl içerisinde yapılan aktarmalarla birlikte 5 milyar 723 milyon 865 bin Türk lirası olmuştur. 2023 yılında bu rakamın 5 milyar 702 milyon 359 bin 671 lira 54 kuruşu harcanmış olup yıl sonu bütçe gerçekleşme oranı yüzde 99,6'dır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2023 harcamalarının dış denetimi Sayıştay Başkanlığınca görevlendirilen uzman denetçiler tarafından gerçekleştirilmiş, hazırlanan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 2023 Yılı Dış Denetim Raporu'nda harcama belgelerinin ve ekli belgelerin incelenmesi neticesinde iş ve işlemlerin mevzuata uygun şekilde gerçekleştirildiğinden bahisle herhangi bir bulgu ve tenkitte bulunulmamıştır.

Bu yılki bütçemize baktığımızda, 2024 yılı bütçemiz 9 milyar 536 milyon 586 bin Türk lirası olarak kanunlaşmış, yapılan ödenek ekleme işlemleriyle birlikte toplam ödenek 9 milyar 973 milyon 536 bin Türk lirası olmuştur. Bu ödeneğin yaklaşık 9 milyar Türk lirası yani yüzde 90'ı harcanmıştır.

Değerli milletvekilleri, şimdi de sizlere 2025 yılı bütçe teklifimizle ilgili olarak kısa bir bilgi vermek isterim. 2025 yılı bütçe teklifimiz 2024 yılı sonu harcama tahminleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. 2025 yılı bütçe teklifimizi hazırlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi

Başkanlığı İdari Teşkilatı 2023-2027 Dönemi Stratejik Planı'ndaki amaç ve hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyet ve projeler maliyetlendirilerek ödenek teklifinde bulunulmuştur. 2025 yılı bütçe teklifi 17 milyar 817 milyon 190 bin Türk lirasıdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Toparlıyorum.

Bu şekilde Plan ve Bütçe Komisyonuna sunulmuştur. 2025 yılı bütçe teklifinin yüzde 94'ü cari giderlerden, yüzde 4,6'sı da yatırım giderlerinden oluşmaktadır; teferruatına girmiyorum.

Öte yandan, daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da Türkiye Büyük Millet Meclisinde 6328 sayılı Kanun gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olan Kamu Denetçiliği Kurumuna hazine yardımı olarak 340 milyon 328 bin Türk lirası pay ayrılmıştır, bu tutar toplam bütçemizin yüzde 1,9'unu oluşturmaktadır. Ayrıca Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna hazine yardımı olarak 530 milyon 536 bin Türk lirası pay ayrılmıştır, bu tutar toplam bütçemizin yüzde 2,98'idir.

2025 yılı bütçe teklifimiz, 2024 yılı başlangıç ödeneği olan 9 milyar 536 milyon 586 bin Türk lirasına göre yüzde 86,8; yıl sonu harcama tahmini olan 11 milyar 208 milyon 369 bin Türk lirasına göre yüzde 58,9 oranında artarak 17 milyar 817 milyon 190 bin Türk lirası olmuştur. Yine bu artıştaki teferruatı zaten yazılı olarak sizlere de verdik, bunları geçiyorum.

Başkanlığımızın birinci önceliği, hiç kuşkusuz milletvekillerimizin çalışmalarını kolaylaştırmaktır. Bu çerçevede sayın milletvekillerimize her konuda daha iyi hizmet sunabilmenin gayreti içerisindeyiz. Teknolojik imkânlardan en üst düzeyde faydalanarak daha etkin, daha verimli ve daha hızlı hizmet edebilmek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı idari teşkilatının en önemli ödevlerinden biridir. Bu kapsamda 2025 yılı bütçe hedefimizin de yasama ve denetim yetkisini kullanan siz değerli milletvekillerimizin çalışma şartlarını iyileştirerek yasama sürecine ve kalitesine destek sunacağımı ümit ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sonuç olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı 2025-2027 dönemi bütçe teklifi 2025 yılı için 17 milyar 817 milyon 190 bin Türk lirasıdır, 2026 yılı için 22 milyar 335 milyon 381 bin Türk lirasıdır, 2027 yılı için de 24 milyar 334 milyon 635 bin Türk lirasıdır; bu şekilde öngörülmüştür.

Sizlere Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2023 kesin hesap sonuçlarını, 2024 yılı bütçe uygulaması ve önümüzdeki üç yıllık döneme ilişkin bütçeyle ilgili tekliflerimizi arz etmiş oldum. Zamanın kısıtlı olması sebebiyle konuşmamızda yer veremediğimiz hususları da usul gereği, daha detaylı bir şekilde sorularınız olursa yazılı olarak da cevaplandıracağımı ifade etmek istiyorum.

Şimdiden 2025 yılı bütçemize vereceğiniz destek dolayısıyla teşekkür ediyorum. Bu bütçenin milletimize, ülkemize ve Türkiye Büyük Millet Meclisimize hayırlı olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Şimdi de sunumunu yapmak üzere Sayıştay Başkanımız Sayın Metin Yener'e söz veriyorum.

Sayın Yener, süreniz beş dakikadır.

Buyurun lütfen.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER - Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Plan ve Bütçe Komisyonunun Sayın Başkanı ve saygıdeğer üyeleri; konuşmama başlarken şahsım ve kurumum adına sizleri saygıyla selamlıyorum. Konuşmamda sırasıyla 2024 yılı denetim faaliyetleri, 2023 yılı kesin hesabı, 2024 yılı tahmini bütçe gerçekleştirmeleri ve 2025 yılı bütçe teklifimiz hakkında bilgi sunmak istiyorum.

2023 Denetim Programı Sayıştay Kanunu'nun 37'nci maddesi çerçevesinde şu şekilde yürütülmüştür: Denetimin planlanması, denetim programının hazırlanması ve uygulanması, sonuçların ve tavsiyelerin raporlanması, raporların Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması ve ilgili kamu idarelerine gönderilmesi, raporların izlenmesi. 2023 yılında yürütülen denetimler sonucunda Genel Uygunluk Bildirimi, Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu, Faaliyet Genel Değerlendirme Raporu ve Mali İstatistik Değerlendirme Raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Ayrıca, 2023 Denetim Programı kapsamında 5018 sayılı Kanun'a tabi 39 genel bütçeli idare, 114 özel bütçeli idare -bunların içerisinde Yükseköğretim Kurulu, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri- 42 diğer özel bütçeli idareler, 11 düzenleyici ve denetleyici kurum, 2 sosyal güvenlik kurumu; 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan 3 kalkınma ajansı, 13 diğer kamu idaresi, 1 diğer kamu şirketine ilişkin olmak üzere toplam 225 adet Sayıştay denetim raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve ilgili kamu idarelerine gönderilmiştir. Mahalli idarelere ilişkin olarak 20 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 28 büyükşehir belediyesi bağlı idaresi, 27 il belediyesi, 167 ilçe belediyesi, 61 mahalli idare şirketi ve birliği, 8 yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı olmak üzere toplam 341 kamu idaresi denetlenmiştir. Söz konusu denetimlere ilişkin hazırlanan raporlar ilgisine göre, yetkili organlarında görüşülmek üzere ilgili kamu idaresine, İçişleri Bakanlığına ve valiliklere gönderilmiştir. Bu raporları önümüzdeki günlerde kamuoyuyla da paylaşacağız. Kamu işletmelerinin denetimine ilişkin olarak 102 adet Sayıştay denetim raporu aralık ayı içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacak. Ayrıca, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilgili diğer kamu idarelerine gönderilecektir.

2023 yılı Denetim Programı kapsamında 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idarelerinden bütçe ve bilanço büyüklükleri itibarıyla genel bütçeli idarelerin yüzde 100'ü, özel bütçeli idareler-A -Yükseköğretim Kurulu, ÖSYM, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri- yüzde 92,83'ü, diğer özel bütçeli idarelerin yüzde 99,87'si, düzenleyici ve denetleyici kurulların yüzde 100'ü, sosyal güvenlik kurumlarının yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerinin yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin yüzde 95,50'si, il belediyelerinin yüzde 58,43'ü,

ilçe belediyelerinin yüzde 41,36'sı, il özel idarelerinin yüzde 36,83'ü denetlenmiştir. 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının yüzde 35,74'ü, diğer kamu idarelerinin yüzde 99,89'u, kalkınma ajanslarının yüzde 30,50'si denetlenmiştir. Ayrıca, 61 mahalli idare şirketi ve birliği ile 1 diğer kamu şirketi denetlenmiştir.

2023 yılına ilişkin düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilmiş olan 2.266 adet mali rapor ve tabloları etkileyen bulgu ile 6.216 adet mevzuata uygunluğa, 273 adet mali yönetim ve iç kontrol sistemine ilişkin bulgu olmak üzere toplam 8.755 denetim bulgusu tespit edilmiştir. 2023 yılı Denetim Programı kapsamında 102 kamu işletmesi denetlenmiş olup ilgili raporlar aralık ayı içerisinde Komisyonunuza sunulacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toparlayın lütfen, açıyorum mikrofonunuzu.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER - Siyasi partilerin denetimine ilişkin olarak 2024 yılında 2019 yılı kesin hesaplarına ait 2 rapor, 2020 yılı kesin hesaplarına ait 8 rapor, 2021 kesin hesaplarına ait 21 rapor olmak üzere 31 adet esas inceleme raporu, 2021 yılına ait 1 adet ek rapor ile 2022 yılına ait 1 adet ilk inceleme raporu hazırlanarak toplam 33 rapor Anayasa Mahkemesine gönderilmiştir.

2024 Denetim Programı kapsamında 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idarelerinin bütçe ve bilanço büyüklükleri itibarıyla genel bütçeli idarelerin yüzde 100'ü, özel bütçeli idareler-A'nın yüzde 91,50'si, özel bütçeli idareler-B'nin yüzde 100'ü, düzenleyici ve denetleyici kurumların yüzde 100'ü, sosyal güvenlik kurumlarının yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerinin yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin yüzde 99,40'ı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yener, çok denetim yapmışsınız, görüyorum.

Tamamlayın.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER - Kısaca, Sayın Başkanım, bütçemizle ilgili de kısa bir bilgi verdikten sonra sözlerime son vereceğim. 2025 yılı bütçe teklifinde istenilen toplam ödenek tutarı 3 milyar 259 milyon 505 bin liradır. Bu tutarın yüzde 71,6'sı personel giderlerinden, yüzde 7,9'u SGK devlet primi giderlerinden, yüzde 8,7'si mal ve hizmet alımı giderlerinden, yüzde 1,4'ü cari transferlerden, yüzde 10,4'ü sermaye giderlerinden oluşmaktadır.

Sayın Başkan ve kıymetli üyeler, 2025 yılı bütçe teklifimizi takdirlerinize bırakıyor, yapacağımız katkılar için şükranlarımızı ve saygılarımızı sunuyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Kamu Başdenetçisi Sayın Şeref Malkoç'a söz veriyorum.

Sayın Malkoç, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ - Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun Değerli Başkanı ve üyeleri, kurumlarımızın değerli temsilci ve yöneticileri, basınımızın kıymetli mensupları; sözlerime başlarken hepinizi Kamu Denetçiliği Kurumu ve şahsım adına selamlıyorum.

Hukukun üstünlüğüne dayanan, temel hak ve hürriyetleri korumaya çalışan, toplumsal düzene ve bireysel haklara saygıyı ilke kabul eden, hak ihlallerine karşı etkin bir mücadele yürütmeye çalışan, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının yerleşmesi ve kökleşmesi konusunda Kamu Denetçiliği Kurumu on iki yıldan beri faaliyetlerini sürdürmektedir. 2016 yılında başladığımız Kamu Denetçiliği Kurumundaki 2 dönemlik görev süremiz önümüzdeki ay sona erecektir. Bu süre zarfında Türkiye Büyük Millet Meclisiyle sürekli irtibat halinde olduk, yine milletvekillerimizden ve komisyonlarımızdan çok büyük destek gördük ve özellikle çalışmalarımıza çok büyük destek sunan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş Beyefendi'ye teşekkür ediyoruz.

Kamu Denetçiliği Kurumunda öncelikle huzuru, güveni tesis etmeye çalışıp yeni bir vizyon oluşturma gayreti içerisinde olduk, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve milletimize layık olmaya çalıştık. Uyum ve huzurlu bir çalışma ortamıyla 236.532 yazılı başvuru yani şikâyet aldık; bunlardan 78.123'üne tavsiye kararı verdik, 19.199'una dostane çözüm kararı verdik. Vatandaşlarımızın idareyle olan problemlerini çözmeye çalıştık. Yazılı şikâyetlerin yanı sıra bu süre içerisinde 1 milyon 312 bin 500 vatandaşımızla ya yüz yüze veya maille veya telefonla, diğer ortamlarda görüşerek onlara hukuki anlamda yardım ve destek sunmaya çalıştık. Bazen verdiğimiz bir karar idarelerin uygulamalarını değiştirdi, bundan da memnuniyet duymaktayız. Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarına uyma oranı başlangıçta yüzde 27'ydi, şu anda 2024 yılı itibarıyla yüzde 80'i yakalamış durumdayız. Böylece, yüz binlerce insanımızın sorunlarını, sıkıntılarını mahkemesiz çözerek yargıya destek olmaya çalıştık yani bir bakıma idari yargının yükünü hafifletmeye çalıştık.

Kurumun en büyük problemi tanınırlığının ve bilinirliğinin yeterli olmamasıydı. Bu anlamda, 81 ilde programlar yaptık. Bu programlara yüzlerce sivil toplum kuruluşu, binlerce muhtar, on binlerce de vatandaşımızı davet ettik ve katıldılar. Valilerle, belediye başkanlarıyla bu toplantılarda halkı buluşturduk, serbest kürsüler kurduk, yerel basınla ve yerel sivil toplum kuruluşlarıyla fevkalade güzel temaslarımız oldu.

Ayrıca, Türkiye'de 210 üniversite ve 8 milyona yakın üniversite öğrencisi var. Genç yavrularımıza, üniversitede okuyan arkadaşlarımıza hak arama yollarını anlatmak, Anayasa ve yasalardaki hak ve özgürlüklerini kendilerine tekrarlamak için 150 üniversitede Ombudsmanlık kurumu kurduk, 180 üniversitede de bu konuda konferanslar verdik.

Yayınlarımız: Türkiye Büyük Millet Meclisine her yıl raporlarımızı süresi içerisinde verdik. Türkiye'nin genel sorunlarıyla ilgili çok farklı raporlar hazırladık. Bazı tavsiye kararlarımız veya raporlarımızın neticesinde, yasalarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından değişiklikler yaşandı. Özellikle çocuk teslimi konusunda hazırladığımız rapor bunlardan biridir.

Son olarak yayımladığımız, uluslararası anlamda ses getiren rapor Gazze Raporu oldu. Bunu yabancı dillere çevirerek bütün uluslararası platformlara, Birleşmiş Milletlere, Uluslararası Ceza Mahkemesine gönderdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toparlayın lütfen.

Buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ - Tamam efendim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yaptığımız önemli faaliyetlerden biri de -Türkiye'nin yurt dışında 8 milyona yakın vatandaşı var-vatandaşlarımızın yoğun olduğu Almanya, Fransa gibi 10'a yakın ülkeye giderek oradaki sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya geldik ve o ülkede bulunan vatandaşlarımızın haklarını kendilerine hatırlattık. Bu toplantılara gittiğimiz ülkelerin ombudsmanlarını da kattık. Türk Devletleri Ombudsmanlar Birliğini kurduk, aynı zamanda İslam Ülkeleri Ombudsmanlar Birliğini de kurarak bunların da başkanlık çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Dünyadaki 9 ombudsmanlık ağının üyesiyiz. Bu anlamda, Ukrayna-Rusya savaşında esir değişimi, çocukların ve kadınların haklarının korunması anlamında hem Rusya Ombudsmanlığıyla hem de Ukrayna Ombudsmanlığıyla çalışmalar yürüttük.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tekrar açıyorum Sayın Malkoç.

Bayağı bir iş yapmışsınız ama süremiz kısıtlı.

Buyurun, ilave bir dakika daha veriyorum, bütçenizi de sunun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ - Bize önce on beş dakika dendi, sonra on dakikaya indi, şimdi beş dakika.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hayır, geçen sene de beş dakikaydı.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ - Peki efendim, peki, toparlıyorum şimdi.

Ukrayna'nın elinde bulunan Rus esir askerlerini ziyaret ettik. Rusya'nın elinde bulunan esir aileleriyle, 800 aileyle görüştük. Ukrayna-Rusya konusunda ve Gazze konusundaki çalışmalardan dolayı İtalya'da Ombudsmanlık Barış Ödülü'nü aldık.

Efendim, tabii, uluslararası çalışmalarda en büyük desteği Sayın Cumhurbaşkanımızdan gördük çünkü bütün toplantılarımızın açılışlarına kendisi katıldı.

Efendim, 2023 yılı bütçe ödeneğimiz 160 milyon 225 bin 160 TL'ydi, bunun yüzde 98'ini gerçekleştirdik. 2024 yılı bütçemiz 232 milyon 981 bin 600 TL'ydi. 2025 yılı bütçe teklifimiz, Sayın Başkanımızın da ifade ettiği gibi, 340 milyon 972 bin TL.

Sayıştay denetimleri sorunsuz olarak geçmiştir.

Bu çalışmalarda bize destek veren, Sayın Başkanım, Komisyonunuza, Dilekçe ve İnsan Hakları Komisyonunun üye ve Başkanlarına teşekkür ediyorum. Baştan beri bütün çalışmalarda bizi yalnız bırakmayan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Numan Kurtulmuş Bey'e teşekkür ediyorum. 2025 yılı bütçesinin hayırlı olmasını temenni ediyorum, diliyorum ve yeni dönemde seçilecek Kamu Başdenetçisi ve denetçi arkadaşlarıma şimdiden başarılar diliyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Biz de Sayın Malkoç'a görevi boyunca yaptığı çalışmalardan dolayı şükranlarımızı sunuyoruz. Kendisine başarılar diliyoruz yeni yaşamında, yeni dönemde.

Bütçe ve kesin hesaplar üzerindeki sunumlar tamamlanmıştır değerli milletvekilleri.

Şimdi müzakerelere başlayacağız.

İlk olarak DEM PARTİ Grubundan başlayacağız.

Sayın Hakkı Saruhan Oluç, süreniz on dakikadır.

Buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tekrar hoş geldiniz Sayın Meclis Başkanı ve değerli bürokratlar.

Şimdi, biraz evvel de sözünü ettim.

(Uğultular)

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - İsmail Bey, hep böyle yapıyorsunuz.

Şimdi, Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, orada bir otuz saniyemiz gitti Sayın Güneş yüzünden, onu tekrar ekliyorum.

Buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Başkanım "on dakika" deyince, biz dedik ki: "Yirmi dakika verecekti."

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Tamam, teşekkür ederim.

Sayın Başkan, sizin yasama kalitesini artırma ve yasamayı demokratikleştirme konusundaki çabalarınızı görüyoruz ve gerçekten önemsiyoruz. Bunun hem Meclis iklimi açısından hem de topluma yaydığı ve yayacağı olumlu iklim açısından çok önemli olduğunu elbette ki biliyoruz. O nedenle dikkatle izliyoruz bu çalışmalarınızı ve gereken yerlerde de desteklerimizi veriyoruz. Ama biraz evvel de sözünü ettim usul tartışmasında; şimdi, biz burada yasamayı, merkezi demokrasiyi ne kadar güçlendirir ve mükemmel hâle getirirsek getirelim, yerel demokrasi böyle tahrip edilirse kayyım atamalarıyla ve halkın iradesinin gasbedilmesiyle, yok sayılmasıyla, seçim hukukunun tahrip edilmesiyle ve yok sayılmasıyla, biz, yerel demokrasisi sağlam olmayan, yerel demokrasisi güçlü olmayan, yerelden demokrasiye doğru yükseldiği bir ülkede yaşayamazsak toplumda da demokratikleşme olmaz, merkezde de biz demokratikleşmeyi gerçek anlamda sağlayamayız. Bu açıdan, biz gerçekten bu kayyım ataması meselesinin Meclis iradesiyle ve yasada yapılacak değişikliklerle bir an evvel sona ermesi gerektiğini düşünüyoruz. Hani yargı paketleri geliyor, çok zor değil, bir yasa maddesinde yapılacak bir değişikliktir bu esas itibarıyla; çok kolay yapılabilecek bir değişikliktir, yeter ki bu konuda Meclisteki grupların siyasi iradesi olsun. Zaten sorun buradan kaynaklanmaktadır. Onun için, özellikle bunu bir kez daha vurguluyorum ve Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer'in tutuklanmasını ve yerine kayyım atanmasını en sert biçimde eleştirdiğimizi ve protesto ettiğimizi bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Şimdi, Sayın Başkan, sizin sunumunuzda benim önemseyemediğim bir nokta var yani hepsi önemliydi elbette ama özellikle üzerinde durmak istediğim bir konu var, o da Anayasa tartışmaları, ona dair birkaç şey söylemek istiyorum. Yani biz hepimiz -büyük ihtimalle siz de- bu Anayasa 1982 yılında kabul edildiğinden bu yana bu Anayasa'nın değişmesi gerektiğini söyleyenlerdenizdir; ben de o cemaatte hep yer aldım 82'den beri ve iktidara gelen her parti, maalesef, bu konuda çeşitli sözler vermiş olmasına rağmen -yani kırk iki yıl geçti- Türkiye'de bu Anayasa değişikliği gerçek anlamda yapılamadı ve biz maalesef, 1980 darbe cuntasının Danışma Meclisinin hazırladığı ve cuntanın onaylayarak halk oyuyla sunduğu bir Anayasa'yla kırk iki yıldır yaşamak zorunda kaldık. Elbette ki birçok maddelerde değişiklikler oldu ama tam bir yamalı bohçaya döndü bu Anayasa ve o Anayasa'nın despotik ruhu, otoriter ruhu, demokratik olmayan ruhu bir türlü değiştirilemedi sonuç olarak. Şimdi, dolayısıyla yeni bir anayasanın yapılması, sivil, demokratik, özgürlükçü bir anayasanın yapılması çok ciddi bir hedeftir ve bu konudaki bizim yaklaşımımız çok açıktır DEM PARTİ olarak. Biz, bu konuda eğer samimi, güven verici adımlar atılırsa ve yeni bir toplumsal sözleşme yapma imkânı ortaya çıkarsa elbette ki elimizden geleni yapmak isteriz. Toplumsal sözleşme diyorum yani Anayasa'nın önemi aslında bu toplumdaki bütün farklılıkları, bütün özgün durumları göz önünde bulundurarak herkesin eşit ve demokratik bir şekilde yaşayabileceği koşulları oluşturmaktır esas itibarıyla. Yani toplumsal sözleşme derken bunu ifade etmeye çalıştım. Şimdi, böyle olduğu zaman bizim önemseyemediğimiz konular nedir? Birkaç tane önemli... Yani şüphesiz ki birçok Anayasa maddesi önemlidir ama birkaç temel ilkeye değinmek istiyorum. Bir tanesi kuvvetler ayrılığı meselesidir. Sayın Başkan, siz de bunu konuşmalarınızda ifade ediyorsunuz, kuvvetler ayrılığı meselesi demokrasiye en temel meselelerinden bir tanesidir. Yani burada hangi sistemin var olduğuna aslında buna bakarak tespit edilir. Şimdi "başkanlık sistemi" dediğimiz sistem dünyanın bazı ülkelerinde var. Başkanlık sisteminde önemli olan şey bu sistemin demokratik olup olmamasıdır, o başkanlık sisteminde kuvvetler ayrılığının olup olmamasıdır esas itibarıyla. Bu açıdan baktığımızda ister başkanlık sistemi olsun, ister yarı başkanlık sistemi olsun isterse parlamenter demokrasi olsun, sonuçta buradaki temel kriter demokrasi meselesidir, bu sistemlerin demokratik olması meselesidir. Bunun da en temel konularından bir tanesi kuvvetler ayrılığıdır, sizler de biliyorsunuz; kuvvetler birliği demokrasi getirmez. Kuvvetler birliği bugün Türkiye'de maalesef var ve ben hani üzülerek bu lafı kullanıyorum. Siyaset bilimiyle siz de çok ilgilisiniz, ben de bu konuyla ilgili bir yurttaş olarak yani doğrusu bu "Türk tipi başkanlık sistemi" lafının çok münasebetsiz bir laf olduğunu düşünüyorum. Yani bu kadar antidemokratik, otoriter, despotik bir başkanlık sistemi anlayışının, demokratik olmayan bir başkanlık sistemi anlayışının "Türk tipi" olarak nitelendirmesini de çok manidar buluyorum; keşke bu niteleme hiç olmasaydı. Dolayısıyla bu başkanlık sistemi eğer devam edecekse, böyle bir tartışma sürdürülecekse o zaman bunun nasıl demokratik olacağını tartışmamız gerekiyor. Burada da birinci mesele kuvvetler birliğinin değil, kuvvetler ayrılığının öne çıkmasıdır. Kuvvetler birliği olduğu zaman yürütme, bugün olduğu gibi yasama ve yargı üzerinde bir tahakküm kurmaktadır ve yargı... Biliyoruz işte bugün kayyım meselesiyle hep bunu konuşuyoruz, tabii sadece kayyım değil başka davalar da var, siyasi davalar. Yargı eliyle siyaset alanı bugün dizayn ediliyor esas itibarıyla. Kuvvetler birliği olduğu zaman o kuvvetler birliğinin yürütmesi, en güçlü yürütmesi başkanlık sisteminde tabii ki yargı ve yasama üzerinde de bir tahakküm kuruyor; bugünkü sorunumuz budur.

İkincisi, tabii ki hukukun üstünlüğü meselesidir ve bağımsız, tarafsız yargı meselesidir. Maalesef, yine bugün Türkiye'de baktığımızda hukukun üstünlüğü büyük ölçüde tahrip edilmiştir ve bu tahribatın giderilmesi gerekir bir anayasa tartışmasında; toplumsal bir sözleşme yaparsak eğer hukukun üstünlüğü yeniden tesis edilmelidir ve bağımsız ve tarafsız yargının gerçekten işleyebilmesinin bütün imkânları sağlanmalıdır diye düşünüyoruz. Yok bugün yani bugün bağımsız ve tarafsız yargıdan söz etmek büyük ölçüde mümkün değil. Ben sadece siyasi davaları kastetmiyorum, ticari davalarda da böyledir, adli meselelerde de böyledir.

Üçüncü önemseydiğimiz konu denge denetleme mekanizmalarıdır. Şimdi, siz konuşmanızda da söylediniz "Yasama denetleme mekanizmasıdır." diye, tabii çok haklısınız fakat Türkiye'de bugün denge denetleme mekanizmaları da ortadan kaldırılmıştır, işlememektedir yani işlevsiz hâle gelmiştir. Görüntüde vardır ama işlevsizdir, Meclis yasama organı olarak bunlardan bir tanesidir; maalesef, bu denge denetleme işlevini yerine getirememektedir ve yani neredeyse tek kişilik bir yürütmeye bağlı bir sistem sonucunda aslında denge denetleme yapılamamaktadır ve denetleme mekanizmaları sadece Meclis değil, Meclis dışındaki kimi kurullar da aslında yürütmenin tahakkümü altında işleyememektedir.

Şimdi, bunlar önemli gördüğümüz konular; genel olarak baktığımızda, toplum açısından önemli fakat daha başka önemli konular da var. Bunlardan bir tanesi Türkiye coğrafyasına baktığımızda, topluma baktığımızda şunu görüyoruz hepimiz -bu sadece Türkiye için geçerli değil, Orta Doğu için de geçerli olan bir durum- farklı kimliklerin, kültürlerin, ana dillerin, inançların olduğu bir toplumda yaşıyoruz. Tek değil burası, tekçi bir anlayışla yönetilebilir değil burası. O zaman bizim yeni toplumsal sözleşmemiz bütün bu farklı kimlik ve kültürlerin eşit ve saygın olmasına dayanmalıdır, eşit ve saygın. Sözde eşitlikten bahsetmiyorum, gerçekten özde eşitlikten bahsediyorum. Ana dil evrensel bir hakktır, bizim Anayasa'mızda ana dilinde eğitim hakkı yasaktır esas itibarıyla. Bu durumun değişmesi gerekiyor, ana dilinde

eğitim hakkı. Sadece Kürtçe için söyleyiyorum bunu bütün ana diller için söylüyorum. Ana dilinde eğitim hakkını kullanmak isteyen herkes bu hakkı layıkıyla kullanabilmelidir diye düşünüyorum.

Üçüncü önemli bir mesele daha var, o da hani biraz evvel de değindim fakat bunun anayasal ayakları da var onun için tekrar değinmek istiyorum; yerel demokrasi meselesidir. Şimdi, yerel demokrasisi güçlü olmayan bir demokrasi zaten güçlü değildir, onu hiç tartışmaya bile gerek yok. Yerel demokrasisi aksayan yani doğrudan doğruya yurttaşın kapısını çalıp belediyeye gittiği, yerel yönetimle sorunlarını paylaştığı ve çözüm yolları aradığı sistem işlemiyorsa, atanmış memurlar yoluyla, kayyımlar yoluyla egemenlik tesis ediliyorsa, dedim ya egemenlik kayıtsız şartsız kayyımın oluyor o zaman. Şimdi, bunun değişmesi gerekiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, ilave iki dakika süre veriyorum.

Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ediyorum.

Bizim Anayasa'mızın temel meselelerinden bir tanesi merkezî vesayetdir yerel yönetimler üzerinde yani Anayasa'da da yazmaktadır bu merkezî vesayet meselesi. Bu merkezî vesayetin değişmesi gerekiyor. Yani Türkiye'nin, coğrafi olarak da baktığımızda, toplumsal olarak da baktığımızda bütün yetkilerin tek bir merkezde toplandığı bir sistem tarafından layıkıyla yönetilmesi mümkün değil. Dolayısıyla bizim yerel demokrasmizin gelişmesi gerekiyor yani merkezdeki bazı yetkilerin -bunların neler olduğu tartışılabilir elbette ki- yerle devredilmesi gerekiyor, yerel demokrasiinin güçlendirilmesi, yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi gerekiyor. Bu son derece önemli bir konudur. Bu dediğim gibi sadece DEM PARTİ için, sadece bizim seçmenlerimiz için değil Türkiye'de yaşayan bütün herkes için önemli bir konudur. Dolayısıyla yeni anayasa tartışmalarında merkezîyetçilikten çok ademimerkezîyetçi bir yaklaşımla yerel demokrasiinin güçlendirilmesi sağlanabilirse eğer, bazı merkezî yetkilerin yerel yönetimlere aktarılması sağlanabilirse gerçekten önemli bir adım atılmış olur. Hem bu, bizim partimiz açısından, bizim seçmenlerimiz açısından, Kürt halkı açısından ve Türkiye'de yaşayan bütün halklar açısından önemli bir adım olur. Dolayısıyla "Toplumun geniş kesimlerinin anayasa tartışmalarına katılabilmesi." dediniz siz, çok önemli, sadece Mecliste yapılmaz anayasa, yeni bir toplumsal sözleşme yapılıyorsa ama toplumun değişik kesimlerinin bu tartışmaya katılabilmesinin yolu Türkiye'de demokratik bir politik iklimin sağlanmasıdır esas itibarıyla. Bu sağlanmadığı müddetçe, kayyım atamaları sürdüğü müddetçe, siyasi davalar sürdüğü müddetçe bu konuda demokratik bir politik iklime ulaşamayacağımız için biz Mecliste ne kadar iyi tartışma yapabilirsek bile bu, toplum açısından kabul edilebilir bir metin ortaya çıkartamaz ve herkes güvensiz bir şekilde sürece de bakar ve katılmak da istemez

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Tamamlıyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Yani "Edeceğim bir laftan ötürü eğer gözaltı, tutuklamayla karşı karşıya kalacaksam; soruşturma, kovuşturmayla karşı karşıya kalacaksam neden konuşayım." diye düşünür. Dolayısıyla demokratik, politik iklimin sağlanması da anayasa tartışması açısından elzem olan bir durumdur. Bu konuda özellikle iktidar ortaklarına sesleniyorum; yapılacak bazı işler vardır, atılacak adımlar vardır, bunlardan uzak durmamak gerekir, eğer hakikaten sağlıklı bir anayasa tartışması yapmak istiyorsak.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Oluç.

Şimdi Sayın Sakik, buyurun.

Süreniz on dakikadır.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Sayın Başkan, sevgili arkadaşlar, Sayın Meclis Başkanımız; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Dün Esenyurt'taki zulüm politikalarını reddediyoruz, halkın iradesine yapılan saygısızlığı kabul etmiyoruz. Sayın Meclis Başkanım, şair "Siz konuşunca ırmak gibi konuşursunuz, nehir gibi, rüzgâr gibi konuşursunuz." diyor; siz hep öyle konuşursunuz ama halkın iradesiyle ilgili ne hikmetse konuşmuyorsunuz. Yerelde de genelde de halkın iradesine karşı büyük bir saygısızlık yapılıyor. Ben, Ahmet Özer'i çok yakinen tanırım ve bilirim; uzun yıllardır üniversitelerde öğretim üyesi, bir rektör yardımcısı ve seçilinceye kadar herhangi bir suçu yok, bir trafik suçu bile yok ama çökeceksiniz oraya, orayı gasbedeceksiniz. Savcılar emrinizde, yargıçlar emrinizde; on yıl önce soruşturmalar bilmem ne... Ben dokunulmazlığı kaldırılmış bir milletvekiliyim 1990'lı yıllarda, sonra yerine kayyum atanmış bir milletvekiliyim; onun için, açık ve net konuşuyorum: Sayın Başkanım, bu konuda söyleyebilecek sözleriniz olmalıdır. Halkın iradesi sadece Parlamento değil halkın iradesi belediyelerdir, muhtarlıklardır. Onun için, biz bu politikaları tasvip etmiyoruz.

Şimdi, uzun yıllardır bu Parlamentoda ortak vatandan bahsediyoruz, ortak bir hukuktan bahsediyoruz. 1071'de Malazgirt'te Kürtler, Türkler beraber hareket ettiler. 1514'te Çaldıran'da, Yavuz Sultan'la birlikte; 93, Rus Çarlığı'na karşı -benim dedelerim de burada yaşamını yitirmiş- Sarıkamış'ta donarak ölen Kürtler; Çanakkale'de birlikte yaşayan, birlikte kavga ederek yaşamlarını orada ortak bir vatan için inşa eden Kürtler ve bu Meclis kurulurken -Mustafa Kemal'in sözleridir- "Türklerin ve Kürtlerin ortak ana yurdudur." diye kurulan; Lozan'da İsmet İnönü "kürdistan" ve "Kürtler" kelimesini ağzından düşürmeyerek... Ve Meclis'te Hasan Hayri ve Yusuf Ziyalar, İsmet Paşa'ya destekler sundukları için darağacına giden Kürtler... Mustafa Kemal İzmir Konferansı'nda Kürtlere özerklik verilmelidir... 1924 yılına geldiğimizde "Kürtler yok. Kart, kurt..." ve kavga başladı; o gün bugün biz bu kavganın içerisinde çok ağır bedeller ödedik.

Şimdi, geldiğimiz bu noktada, bu Mecliste her konuşmamızda anında Meclis Başkan Vekilleri Kürtçe bir tek kelime:”...”² “Ben sizi seviyorum.” Belki şimdi tutanaklarda yine “Bilinmeyen bir dil” olarak geçecek. Bu haksızlığa son verin yani sizin diliniz ne kadar kutsalsa bizim dilimiz de bir o kadar kutsal. Bu dilin hayatta ve ayakta kalabilmesi için o kadar çok ölümler oldu ki. Kürtler deli değil, gidip ödüyorlar. Kürtler zindanda, sürgünde bu dil için, bu kültür için bu bedelleri ödüyorlar ama Mecliste hâlâ “Bilinmeyen bir dil” ve Meclisteki uygulamalar o kadar haksız ki Sayın Başkanım. Birkaç kez haksız saldırılara maruz kaldık, bir arkadaşımız orada yaşamını yitirdi ve orada Divan üyesi bir hatibi darbetti. Siz “Kaba ve yaralayıcı sözler” diyorsunuz; bize saldırılar olunca bazen biz de kendimizi tutamıyoruz, cevap veriyoruz ama bizim verdiğimiz her cevap tutanaklara geçiyor, bizim verdiğimiz her cevap sonrası Meclis Başkanı ve Divan üyeleri tarafından biz cezalandırılıyor ama darp yapanlar, gasp yapanlar hafif cezalarla cezalandırılıyor vallahi. Ben iki oturum ceza aldım ve sonrasında -bir maaş ne kadar, onu da bilmiyorum ama- bir maaşım da kesildi, “kürdistan” kelimesi dedğimiz için de kesildi.

Sayın Meclis Başkanım, sevgili arkadaşlar; bakın, bize yapılan bütün hakaretler tutanaklara geçmiyor, bize yapılan bütün haksızlıklar tutanaklara geçmiyor. Açık söylüyorum: Ama ben AKP Grubunun söylediklerini çıkıp söylediğimde yine aynı şekilde ceza alan biz. Şimdi, bu uygulamayı kabul etmiyoruz. 22 Temmuz 1922’lerden bahsediyoruz, bakın, Türkiye Büyük Millet Meclisinden bahsediyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisinde gizli celselerde 19 kez “kürdistan” kelimesi kullanılıyor, tam 18 kez “Kürt” kelimesi kullanılıyor ve Mecliste hiçbir şey yok, Meclis de bölünmüyor, ülke de bölünmüyor ama bugün geldiğimiz noktada “Kürt, kürdistan” dedğimiz için cezalandırılıyor ve bunları demeye de devam edeceğiz biz bu topraklarda eğer bunları, birlikte ortak bir hukuku, ortak bir vatani inşa edeceksek.

Ben yakın bir tarihte bir kanun teklifi vereceğim. Son dönemlerde Sayın Bahçeli’nin de bahsettiği Ziya Gökalp’lerden, Yusuf Ziya’lardan... Yusuf Ziya Bitlis Mebusu ve Mecliste çok önemli konuşmalar yapıyor, Lozan’a destekler sunuyor, Hasan Hayri de öyle. Hasan Hayri Mustafa Kemal’in isteği üzerine Kürt ulusal giysilerini giyerek geldiği için Meclise ve Lozan’a mesaj gönderdiği için sonrasında Elâzığ Buğday Meydanı’nda darağacına çekiliyor, Yusuf Ziya da aynı şekilde. Sayın Bahçeli geçen gün Yusuf Ziya’dan alıntılar yapıyordu, işte “Vekillik bu, ortak hukuk bu, ortak vatan bu.” Şimdi ben de bir kanun teklifi vereceğim Hasan Hayri ve Yusuf Ziya’nın iadeitibarıyla ilgili. Eğer biz barışacaksak, eğer biz ortak vatan oluşturacaksak, geçmişimizle hem yüzleşeceğiz hem de oturacağız, yaralarımızı birlikte saracağız. Siz yeni bir anayasadan bahsettiniz. Evet, hepimiz varız, zaten bütün kavgamız bu. Neden Anayasa’da yokuz? Neden eşit değiliz? Neden Anayasa’da dilimiz, kültürümüz, kimliğimiz yok? Ama Anayasa’nın belli maddelerini siz değışmez görürseniz peki, biz toplumsal sözleşmemizi nasıl bir arada yapacağız? Nasıl ortak bir kültür, ortak bir hukuk oluşturacağız? Onun için size, bize, Parlamento’ya, herkese önemli görevler düşüyor. Yüz bir yıllık kavgadan sonra barışın yolları ve taşları döşenmelidir. Parlamento buna öncülük etmelidir, siz öncülük etmelisiniz, 600 milletvekili öncülük etmeli. Bakmayın bu ırkçı, milliyetçi gruplara; bunlar barış istemezler, bunların varlık nedeni kavgadır, şiddettir, ölümdür ama biz bu topraklarda barışı inşa edeceğiz, barışı birlikte hayata geçireceğiz. Bu toprakların barışa ihtiyacı var, demokrasiye ihtiyacı var. Kürt’ün, Türk’ün, diğer halkların bu Anayasa’da var olmaya... Hepimiz birlikte ortak vatani inşa edebilirsek çocuklarımıza geleceği birlikte inşa ederiz. Sorunlarımız var ama bu vatan hepimizin ortak vatani, buna böyle bakılmalıdır. Kimse bize uzattığı eli bir kibir eli olarak... Biz kibir mibir ellerini reddederiz, tepeden bakmayı reddederiz. Onun için biz varız, sizin atacağınız her türlü adımda gerçekten bunun destekçisi olacağız.

Siz bir de tasarruf tedbirlerinden bahsettiniz Sevgili Başkanım. Benim de günahım var, bir Meclis kararıyla, geçmişten bugüne kadar Meclise başkanlık yapanların, bunların Meclis her türlü imkânını karşılıyor, reddeden birisi de yok. Şimdi, ben bir isim söyleyeyim: Cahit Karakaş 95 yaşında, onu hiç kimse tanımaz ama Meclis onun aracını gerecini, yakıtını, 3 personelini karşılıyor; sonsuza dek böyle bir keyfiyet yok Başkanım, bu kötüye kullanılıyor. Evet, yani bu Kurumdan zaman zaman devlet faydalanmalı ama içinde çok sevdiğim, saygı duyduğum, “abi” dediğim Meclis Başkanlarımız da var ama Meclisin tasarruf tedbirleri deyince vallahi ilk önce şunları ortadan kaldırması lazım. Meclise gelemiyorlar, yürüyemiyorlar. Uçakta gördüm, evet, bir Meclis Başkanımızı uçakta gördüm, vallahi beni tanımıyor, birlikte vekillik yapmışız ama bu Meclis ona her türlü olanağı, peki bunlar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Sakik, mikrofon kapandı.

Ben şimdi ilave bir dakika veriyorum size, siz toparlayın, bu eski Meclis Başkanlarının işine girerse çıkamayız.

Buyurun.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Vallahi bizim işimiz de bu, nerede bir haksızlık varsa onları seslendirmek. Bunlara Meclis bir an önce son vermelidir. Evet, biz onlara çok büyük saygı duyarız yani emeklerinden dolayı. Kardeşim, bunlar Kurtuluş Savaşı’nın kahramanları değil ki ya, sonsuza dek bunlara şey... Yani, bu konuda hasbelkader... Bir yıl, iki yıl Meclis Başkanlığı yapmış, bu ülke sonsuza dek onlara her şeyi... Eğer tasarruf tedbirleri diyorsak ilk önce buradan başlamamız gerekir.

Sayın Başkan, size çok teşekkür ediyorum, sağ olun, var olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Sakik, ben de teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş’un, Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik’in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yalnız, Sayın Sakik, bir şeyi müsaadenizle...

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Yine bana Anayasa, bilmem ne...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yok, Anayasa’yı hatırlatmayacağım size.

² () Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

Şimdi, Sayın Sakik, burada şöyle bir şey söylediniz, ben bir şeye açıklık getirmek durumundayım, nihayetinde siz de söylediniz, tutanaklardan bahsediyorsunuz, kanunlardan bahsediyorsunuz: Anayasa'mıza göre devletin dili Türkçedir yani resmî dilimiz bu. Dolayısıyla bu Parlamentoda isterseniz Kürtçe bir ifade kullanın, isterseniz Fransızca bir ifade kullanın; tamamı "Türkçe dışında bir dil" olarak geçer. Bu, Kürtçeye veya başka bir dile karşı yapılan bir tutum değildir çünkü resmî dilimiz Türkçe olduğu için... Mesela, ben şimdi "..."³ desem "Sizi seviyorum." desem; yine, bu, tutanaklara "bilinmeyen bir dil" olarak geçecek.

ERHAN USTA (Samsun) - De bakalım, ne geçecek?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkçe dışında bir dil olarak geçecek. Dolayısıyla sizin "Sizi seviyorum." demenizin Kürtçe ile İngilizce arasında... Birazdan bakalım kayıtlara, ikisinde de "Türkçe dışında ifadeler" diye yazar. Bunu lütfen düzeltelim.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Sayın Başkan, bir...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, Sayın Sakik, bunu düzeltmemiz lazım.

Bir de bakın, ben bütün hatiplerin görüşlerine önem veriyorum ve kendilerini ifade etme noktasında hiç müdahalede bulunmam; yalnız, bazı şeylerde de birbirimize haksızlık etmememiz gerektiği kanaatindeyim. Dile getirdiğiniz bazı meseleler var, Türkiye'nin tartıştığı bazı sorunları var, Türkiye'nin çözmesi gereken bazı meseleleri var fakat burada "Kürt dediğimiz için ceza aldık." Sayın Sakik, bu biraz ağır bir ifade oluyor çünkü "Kürt" dediği için kimse ceza almıyor. Ben de bu ifadeleri kullandım, diğer arkadaşlarımız da kullanıyor, diğer milletvekilleri de kullanıyor. Kimse Parlamentoda "Kürt" dediği için bir ceza almadı, ceza almaz. Dolayısıyla bunları düzeltmemize müsaade edin.

Teşekkür ediyorum Sayın Sakik.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Ben bir...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Böyle bir usulümüz yok.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Bir tek...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in, Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, kendisinin TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasıyla ilgili açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Sayın Başkan, bunu söylüyorsunuz ama hayatta bir karşılığı yok; Şerafettin Elçi -Bakan- "Ben bir Kürt'üm." dediği için tutuklandı, uzun yıllar cezaevinde kaldı.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Somut örnek...

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Bugün Selahattin Demirtaşlar, Kürt siyasetçilerin hepsi Kürt oldukları için içeride; silah yok, şiddet yok...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Alparslan Türkeş de beş sene hapis hane yattı.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Konuşmayın, muhatabımız değilsiniz.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Sen benim muhatabım değilsin.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Konuşmayın bir siz ya, konuşmayın.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Sen konuşma, önüne dön terbiyesiz.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Terbiyesiz sensin.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Koşuyorsun ama Bahçeli'nin yanına; ondan medet umuyorsun, Türkeş'in kurduğu partiden medet umuyorsun.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Şimdi, bizim bütün arkadaşlarımız Kürt oldukları için içeride, biz Kürtlüğün bedelini ağır...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Seni dinlemek zorunda mıyız ya? Ya, sıkıldık artık ya, Türkiye Cumhuriyeti devletine hakareten sıkıldık ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Dinlemek zorunda mıyız burada ya? Ayıp!

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Çık o zaman.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Çıkmayacağım, sana mı soracağım ya çıkıp çıkmayacağımı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın arkadaşlar...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Dinlemek istemiyorum. Hiç kimse de dinlemek istemiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, burada birbirimizi dinlemek durumundayız.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Durumunda falan değiliz. Vatanın, milletin bölünmez bütünlüğü söz konusu...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, Sayın Taş...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Her şeyin bir sınırı var, sulandırılıyor artık ya.

³ () Bu bölümde Başkan tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş, burada kimsenin görüşüne katılmak zorunda değiliz.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Bu vatan hiç kimsenin babasının çiftliği değil.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Evet, senin de babanın çiftliği değil.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Burada köle değiliz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Sakik, bir müsaade eder misiniz.

Değerli arkadaşlar, kimse...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Sayın Başkanım, Selahattin Demirtaş yalnız "Kürt" dediği için içeride değil, onu kayıtlara geçirmek isterim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARINI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Ağrı Milletvekili Sırrı Sakik'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir müsaade edin, düzeltteceğim değerli arkadaşlar.

Değerli arkadaşlar, bakın, kimse etnisitesinden dolayı tutuklanmıyor, bu ifadeleri kullanmak doğru değil ve eğer bir fiil uygular, bir fiil işlerseniz bu yasalarımıza göre suç teşkil ediyorsa ona göre işlem yapılır. Onun haricinde, "Etnisitesinden kaynaklı insanlar tutuklanıyor." demeyi kabul etmiyorum.

Bir de değerli arkadaşlar, burada Komisyon üyeleri, bütün milletvekilleri seçilerek geldi, kimsenin görüşüne katılmak zorunda değiliz. Yasalarımıza aykırı olanlar varsa buradan düzeltiyorum ama nihayetinde seçilerek gelen milletvekillerinin hepsini dinlemek durumundayım ve burada aldığımız karar gereği söz hakları var, bu söz haklarını kullandırmak durumundayız. Bunu benim kesmek gibi, vermemek gibi bir hakkım yok. Dolayısıyla sevmediğimiz veya hoşlanmadığımız şeyler söylendiği zaman da "Bunu söyleyemezsin." diye bir tutum içerisine giremeyiz, biz kendi konuşmamızda kendi görüşlerimizi ifade ederiz. Nihayetinde bizi dinleyen toplum bunun değerlendirmesini yapacaktır.

Teşekkür ediyorum her birinize.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Sakik, tekrar devam etmeyelim müsaadenizle.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Sayın Başkan, bir sürü ithamda...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum sizlere.

Teşekkür ediyorum, sağ olun. Ben gerekli şeyleri ifade ettim.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, değerli milletvekilleri, İYİ Parti Grubuna geçiyoruz.

İYİ Parti Grubu adına Sayın Mehmet Buğra Kavuncu...

Sayın Kavuncu, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün burada 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi üzerine İYİ Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum. 2023 yılında 5,7 milyarken 2024 yılında 9,5 milyar olarak bütçelenen ve 2025 için de 17,8 milyar olarak belirlenen Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi üzerine konuşacağım.

Yıllar geçtikçe -maalesef bunu söylemek durumunda kahyorum- her anlamda etkinliği düşen ama bütçesi -ki diğer bakanlıklarla kıyasladığımızda- 2 katına çıkmış olan Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesiyle karşı karşıyayız. Her ne kadar, rakam olarak diğer bakanlıklarla kıyaslanamayacak kadar küçük olsa da ortalama yüzde 33 artışın olduğu bir yerde Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi, 2025 yılı için planlanan bütçe yüzde 87 oranında artış gösteriyor.

Tabii, öncesinde, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının ilk yılını tamamlıyoruz, 101'inci yılı... Az önce Başkan da söyledi, herkes kendi düşüncelerini elbette ifade edecek, bizler de sabırla dinleyeceğiz. Ne kadar tahammül sınırımızı zorlarsa da, ne kadar bizi acıtsa da, ne kadar bizi üzse de dinliyoruz ama bir şeyi de hatırlatmak mecburiyetinde hissediyoruz: Bakın, haftalardır son derece tehlikeli bulduğumuz, Anayasa'da yapılmış "millet" tanımını idrak edememiş anlayışların yapmış olduğu, vermiş olduğu beyanlar var. İsrarla "Türk" lafzını ve "Türk" kelimesini bir etnik kimlikmiş gibi dayatmaya ve lanse etmeye kalkışan bir zihniyet var. Bu, bizim bir asırdır uzakta kalmayı becerdiğimiz, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu bu cumhuriyet sayesinde o Orta Doğu bataklığına girmememizin en büyük sebebidir. Bu kavramlarla oynamayın. Üzerine yemin ettiğiniz Anayasa'da bu tanım var, bir millet tanımı var. "Bu ülkedeki her vatandaş, bu devlete bağlı her vatandaş Türk vatandaşdır." diye bu Anayasa'nın üstüne yemin ettiniz. Bu, ırkçılık falan da değildir. Biz hayvanların ırkını tartışırız, insanların ırkı üzerine bir tartışma olmaz. Bir millet tanımı yapılmıştır, bu milletin adı konulmuştur, bu da Türk milletidir. Bundan rahatsız

olacak, bunu bir ırkçılık olarak algılayacak bir zihniyet Türkiye'yi içinden çıkılmaz bir bataklığa sokar. Dolayısıyla sabırla dinliyoruz ama sizler de bizi sabırla dinleyeceksiniz, üstüne yemin ettiğiniz Anayasa'ya da idrak edeceksiniz arkadaşlar. 29 Ekim, cumhuriyet bir erdemdir, cumhuriyet bir şeffaflıktır. Cumhuriyet, devletin millet tarafından denetlenebilmesidir, kurumları yaşatabilmesidir, bir fazilettir. Cumhuriyet bir kişiliktir, cumhuriyet bir karakterdir, bir ilimdir, irfandır. Bugünlere hiç kolay gelmedik, geleceği de öyle kolayca kaybetmeyeceğiz, herkes bundan emin olsun. Bütün dünyanın ateşle, acıyla, kanla sınıandığı bugünlerde bir üniter devlet olarak varlığımızı, birliğimizi sürdürüyorsak bu doğrudan cumhuriyetimiz sayesinde. Burada oturan bütün siyasi parti temsilcileri kendilerinin ve partilerinin varlığını kurulmuş olan cumhuriyete ve bu cumhuriyetin kurucularına borçludurlar. Başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere, aziz vatanımızın yılmaz savunucularını -ki onlar gerçek birer dava adamlarıydı- kendilerini saygı ve minnetle anıyorum.

Bu arada bizim de 7'nci yılımızdı, İYİ Parti olarak pazar günü 7'nci yılımızı kutladık. Tabii, bu dönemde bir parti kurmak, hele de bu sistemde bir parti kurmak, bir mücadelenin içerisine girmek çok çok zor. Bu zorluğun her türlüünü yaşıyoruz, 7'nci yılda da yaşıyoruz, bugün de yaşıyoruz.

Bu vesileyle, bir konuyu daha gündeme getirmek istiyorum ben. Tabii, kural olarak doğrudur, Mecliste bir yer değişikliği yapıldı; bunu Divan oturur, konuşur, yapar ama şu nezaketi biz beklerdik Sayın Başkanım, buradayken de ifade edeyim. Meclis Grup Başkan Vekillerini çağırırsınız, bunun nedenini, gerekçelerini anlatırsınız, belki biz diğer parti gruplarıyla da otururuz... Hani dediniz ya "Meclisin en büyük önceliği milletvekillerinin işini kolaylaştırmak." diye, bu da o kapsamında değerlendirilebilirdi. Bizimle konuşulsa biz bundan çok daha memnun olurduk fakat hiçbir şekilde bir bilgi olmadan, bir gün sabah girdik ki Mecliste bizim daha önce oturduğumuz yerler değişmiş. Mesela, Saadet Partisi Grubu 20 kişi ama 18 kişinin oturabileceği bir sırada oturuyorlar; biz 30 kişiyiz, bizim olduğumuz sıra 14 kişilik. Yarın tamamımız geldiğimizde diğer 16 kişi nasıl dağılacak, nereye oturacak; bununla ilgili bir adresleme de yapılmamış. Yer, koltuk meraklısı hiçbir zaman olmadık ama usul açısından nezaketten de olsa bir şekilde davet edilip açıklanmasını beklerdik, bunu da burada belirtmiş olayım.

Burada grubu bulunan partiler uzun yılların birikimi ve mirasıyla buradalar. Bugün bile hâlâ bir yerlerde yeni partiler kuruluyor, duyuyorsunuz. Mevcut hükümet -sisteme- "siyasi parti" denildiğinde akla gelen o ciddiyeti ve o resmiyeti de maalesef yerle bir etmiş durumda. Partiler maalesef birer pazarlık aracı olarak algılanmaya başlandı. Buna rağmen, büyük baskılara karşı kurulan ve mücadelesini sürdüren partimizin 7'nci yılını da buradan bir kez daha hepimizin huzurunda kutlamak istiyorum.

Meclis bütçesini görüşeceğiz. Tekrarlıyorum, bakın, oran olarak en yüksek bütçe artışının yaşandığı kurumun bütçesini konuşacağız. Uzun bir maratona başlıyoruz. Öncesinde şunu ifade etmek istiyorum: Geçen dönem Meclisteki bütçe görüşmelerini hatırlarsınız, bir mangal partisi damga vurmuştu. Hayat pahalılığının, yüksek kiralardan, geçim derdinin zirve yaptığı bu dönemde evine et alamayan vatandaşlarımıza nazire yaparçasına bu Meclis çatısı altında bir mangal partisi yapılmıştı ve elbette bu da millet vicdanını rahatsız etmişti. Ben bunu Sayın Meclis Başkanımıza sordum. Az önce kendileri rakamlar verdiler, verilmiş olan soru önergelerinin sadece yüzde 1'ini iade ettiklerini belirttiler. Bir de tabii bunun -belki sizin uhdenizde değil, Meclis olarak siz bunları bakanlıklara iletiyorsunuz ama- verilmiş olan soru önergelerinin ne kadarının cevaplandığı oranına da bir bakmak lazım Meclisin ne kadar etkin çalıştığını görmek açısından. Bu mangal partisiyle ilgili ben bir soru önergesi vermiştim, bu soru önergesini, sağ olsun, Meclis Başkanlığı, Sayın Başkan Vekili Bekir Bozdağ cevaplandırdı, onun için de teşekkür ediyorum. Çok nadirdir vermiş olduğumuz soru önergelerine bizim cevap almamız. Bakın, ne kadar önemli, bir örnek vereceğim size: Turhan Çömez, mevkidaşım, Sağlık Bakanlığına soru önergesi vermişti -bakın, işin hassasiyetini, canları kurtarabilmemizin imkânını nasıl elde ettiğimizi bilmeniz açısından söylüyorum- ve vermiş olduğu bu soru önergesinde hastanenin ismini vererek, İstanbul'daki hastanenin adını vererek yenidoğan çetesinden bahsetti bundan yedi ay önce. Bu da bir soru önergesiydi. Ne oldu? Yüzlercesi, binlercesi cevaplanmadığı gibi buna da herhangi bir cevap verilmedi. Dikkate alınsaydı, o gün, altı ay önce dikkate alınmış olsaydı, belki, bugün, biz bu skandalları, bu kaybolan hayatları, bu kaybolan canları konuşmuyor olacaktık. Soru önergeleri çok çok önemlidir. Bir bakanlığa kritik bir soru soruyorsunuz, cevaplayan da sırf cevaplamış olmak için cevaplıyor; keşke yanıma örneklerini alsaydım, sorduğumuz soruyla verilen cevabın hiçbir alakası yok. Ha, milletvekillerinin de soru önergelerini verirken sadece soru sormak için değil, ciddiyetle sorması ama bu işin çok kıymetli, çok önemli olduğunun da anlaşılması gerekiyor. Ben bu vesileyle de Başkan Vekilimizin nezaketine vermiş olduğu cevaptan ötürü teşekkür ediyorum ve kendisi de bu görüntülerin yani mangal partisi benzeri görüntülerin bir daha bu yüce Meclis çatısı altında tekrarlanmayacağını da bizlere ilettiler.

İktidar partisi, bu sistemde, vekillerin hükümeti denetlemesine set koymuş olabilir ancak milletin denetiminden, arkadaşlar, gördüğünüz gibi kaçamıyorsunuz. İktidar partisinin yapmış olduğu bütçe Sayıştay tarafından denetlenmesine rağmen, yine bizzat Sayıştay Başkanlığı sürecinde Cumhurbaşkanının nasıl müdahil olduğunu da gördük. Ya, kendimizi denetleyecek bir kurum...Burada hiçbir şekilde en ufak bir imada, en ufak bir hissiyatta bile bulunmamanız lazım çünkü bu kurum sizi denetleyecek yani sizi denetleyecek bir kurumdaki seçimlere etki edebilme imkân ve ihtimaliniz olmamalı. Aksi takdirde -işte, kuvvetler ayrılığından bahsedildi, denge denetlemeden bahsedildi- herhangi bir denge denetlemeden bahsedemezsiniz, "Dostlar alışverişte görsün." denge denetleme durumu yapar.

Bütçe geldi, bütçeyi konuşuyoruz -tabii, bütçenin geneli üzerine söylüyorum bunları- bu bütçeyi bizim reddetme ya da kabul etme gibi aslında bir durumumuz yok yani revize etme gibi bir durumumuz yok, ya kabul edeceğiz ya reddedeceğiz. Ne olacak sonra? İşte, Cumhurbaşkanı, bütçe reddedilirse ya 2023'teki rakamları esas alacak, ona göre bir bütçe düzenleyecek -ki ülkeyi iktidarın getirmiş olduğu bu ekonomik durumda 2024 rakamlarıyla 2025'i yönetebilmemiz mümkün değil- ya da geçici bir bütçe -yani mevzuat onu söylüyor- yapılacak. Bu nasıl olacak, bunu bilmiyoruz. Yarın bir gün Meclis aritmetiği farklı çıktığı zaman ne olacak, muhalefet partileri sayı olarak yüksek olduğu zaman? Bu bütçe onaylanmayacak. Nasıl çıkılacak bunun içinden? Yüzde 60 enflasyonun olduğu bir yerde geçmiş senenin rakamlarını mı alacaksınız? Cumhurbaşkanı ya bütçeyi revize ediyor ya da -dediğim gibi- önceki döneme bakıyor. Yani burada sistemdeki abuklukların görünmesi açısından bunları söylüyorum.

Tabii, elle tutulur bir kural var. Bu anayasa tartışmaları yapılırken ona da çok değinildi. Elle tutulur bir kural var, o da nedir? Cumhurbaşkanı kendisi eğer seçimleri iptal ederse, seçimleri yenilse tekrar aday olamıyor ama Meclis tekrarlayacak olursa tekrar aday

olabilme imkân ve ihtimali var. Umarım, bütün bu kopan fırtına, bütün bu konuşmalar, bütün bu Anayasa değişikliği, bu konudaki tekrar aday olabilme ihtimalinin tereddütlerini kaldırmak için yapılan girişimler, çabalar değerlidir. Buna zaten bizim asla müsaade etmeyeceğimizi, tekrar bunun önünü açacak bir uygulamaya da İYİ Parti olarak “evet” demeyeceğimizi defalarca söyledik, bir kez daha burada tekrarlamış olayım.

Bütçesini görüşeceğimiz Büyük Millet Meclisi 1920’de kurulan ve evveliyatlarıyla birlikte yüz yıldan fazla bir birikime sahip. Şimdi, bakın, burayı etkin olarak kullanıyor muyuz? İhtisas komisyonlarımız var. Bu hafta dokuzuncu yargı paketi geldi. Dokuzuncu yargı paketinin içerisinde 2-3 tane madde var. Bunların tamamı, bu maddelerin içeriği kamu kaynakları ve kamu kaynaklarının kullanılmasıyla alakalı. Nereye gitmeli sizce bu? Buraya gelmemeli mi, Plan ve Bütçeye? Plan ve Bütçeye gelecek çünkü kamu kaynağı kullanılacak, tali komisyonlara gelmiyor. Örnek olsun diye söyledim. Birçok kanun maddesinde biz tali komisyonların hiçbir şekilde çalıştırılmadığını görüyoruz, sonra da Meclisin gücünden, etkinliğinden, itibarından bahsediyoruz. Tali komisyonların çalıştırılması çok çok önemli. Sivil katılım, istişare mekanizması, müzakere, İç Tüzük’e uygunluk, bunlar da Meclisin görünür değil ama niteliksel kalitesini artıracak ve memlekete, millete daha fazla hizmet edebilme, daha etkin, faydalı olabilme imkânını verecek ana unsurlar.

Erhan Usta Milletvekilimiz de Komisyon üyemiz de belirtti. Bakın, benim önümde kamera var; bu haz ettiğim bir durum değil. Bakanlar konuştuğunda evet yayınlanıyor fakat bizler burada yaptığımız konuşmayı, sesimizi duyurabilmek için kayda alıyoruz, sonra arkadaşlar değerlendiriyor. Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi; bu kadar insanın içinde saklanacak, gizlenecek ya da duyulmasından imtina edeceğimiz bir söz sarf etmeyiz, milleti temsil ediyoruz. Dolayısıyla, ben de bir kez daha bu konunun gözden geçirilmesiyle ilgili talebimi yinelemiş olayım.

Anayasa’nın 88’inci maddesi var. 88’inci madde çok net, yürütmenin kanun çıkarmasını engelliyor. 88’inci madde diyor ki: “Yasama yapar.” Şimdi, ben hepimize soruyorum: Mesela, son gelen yargı paketi ya da bundan önce gelen Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun... Allah aşkına, birisi çıksın da desin ki: “Evet, bunu Parlamentodaki milletvekilleri hazırladı.” Hepimiz biliyoruz ya bakanlıktan ya da Cumhurbaşkanlığı’na, Ya, birçoğu milletvekillerinin önüne geliyor ama arka mutfağı farklı şekilde. Dolayısıyla, Anayasa’nın arkasından dolanma gibi bir durum var. Tam olarak ne söyleniyorsa o şekilde uygulanması, bunların göstermelik olmaması doğrudur, doğru olan odur.

Soru önergeleriyle ilgili konuya geçtim. Tabii, ben de bir rakam vereyim: Verilen araştırma önergelerinin sadece yüzde 1,8’i gündeme alınmış Türkiye Büyük Millet Meclisinde ama bunların çoğu da birleştirilen araştırma önergeleri. Başkanımızın vermiş olduğu rakam farklıydı, ben araştırma önergelerinden bahsediyorum yani sizin söylediğiniz rakama karşılık olsun diye verdiğim bir rakam değil. Bu araştırma önergelerinin, her bir partinin vermiş olduğu araştırma önergelerinin sadece yüzde 1,8’i gündeme alınmış, o da ancak ortaklaşılabilir yani bir arada oturup, konuşup biz bunu çıkaralım diyebildiklerimiz.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Bunların hepsi kabul edilirse Meclis...

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) - Tabii, hepsi kabul edilsin demiyoruz. Bak, burada bir çarpıklığı gündeme getiriyorum. 100 tane verilmiş, 1,8’i; bunların tamamı da mutabakatla... Ya, muhalefetin verdiği bir araştırma önergesi... Şimdi, öyle araştırma önergeleri söylerim ki niye itiraz ettiğinizi anlatmakta zorlanırsınız. Yani bunların hiçbiri kabul edilmemiş. Etkin olmasını istiyorsak bu oranı gelin yüzde 5’e çıkaralım, yüzde 10’a çıkaralım. Muhalefetin verdiği bazı araştırma önergelerine iktidar öz güven gösterebilirsin, “Buyurun getirin, araştıralım.” desin, onu kastediyorum yoksa hiç yapılmıyor demiyoruz.

Şimdi, daha önce değindiğimiz bir başka konu, etkin ve kapsamlı bir çalışma sürecini yaşamıyor Meclis dedik. Tabii, maalesef, ilk 4 maddeyle ilgili Meclis Başkanımızın beyanları oldu; bunu, tabii, daha önce de düzeltti. Bugün de bir kez daha dedik ki Anayasa’nın ilk 4 maddesi konuşulmadan, tartışılmadan Anayasa’yla ilgili değişiklikler, müzakereler üzerinde durulabilir. Başka bir nokta, hemen bunun üstüne, Gazi Mecliste teröristbaşının ismiyle yan yana anmak durumunda kalıyoruz. Bugün, milletimize, bize, kendilerine ait olan bu Meclisi, mangal partilileriyle, bu tür isimlerle bunları yan yana alarak milletten kopuk olayları yaşayan bir Meclis olarak bir görüntü veriyoruz. Meclisi, hakkı ve iradesi gasbedilen tutuklu bir milletvekiliyle andırıyoruz, Can Atalay konusundan bahsediyorum. Bu Meclisi mahalle kavgalarıyla, yumruklasmalarla andırıyoruz millet nezdinde. Ufacık bir olaydır ama milletin aklında bunlar kalıyor. Bu ülkenin aziz şehitlerine, kurucu kadrosuna büyük bir zulümdür bu, üzerimizde milletin ve tarihin sorumluluğu var.

Şimdi, bütçeyle ilgili de birkaç konuya değinmek istiyorum. En önemli konu, tabii, bu artışın detaylarına ben baktığım zaman, bütçesinde diğer bakanlıklarla kıyasla çok büyük bir artış var. Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapan personelimizin de çok ciddi sorunları var ve bu sorunlar da maalesef, elbette ki Meclisin işleyişini ve kalitesini, onların motivasyonunu, onların enerjisini bir şekilde etkiliyor. Meclis personelimiz gerçekten de çok önemli ve fedakârca işler yapıyor. Zaman zaman burada sabah saat üçlere kadar kalıyoruz, çalışıyoruz, işin mutfağı burası ancak Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik şartlar maalesef hepimizi, bütün milletimizi, vatandaşlarımızı etkilediği gibi bu arkadaşlarımız da etkiliyor. İş yükü, çalışma temposu, iş ve sosyal yaşam dengesi maalesef korunmakta zorlanıyor. Ben konuştuğum birçok arkadaştan bu şikâyetleri duyuyorum. Bu sorunlar sadece çalışanları değil aslında herkesi, hepimizi etkileyen konular yani aslında topyekûn bir verimlilik sorunu var. Bu sebeple, Meclisimizde personelimizin sorunlarının çözümü noktasındaki her konuyu konuşmaya her zaman açık olduğumuzu da İYİ Parti olarak buradan ifade etmek isterim. Personelimizin motivasyonunu artırmak ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunacak her türlü eğitim faaliyetinin de Türkiye Büyük Millet Meclisinin gelecek nesillere taşınabilmesi, sürdürülebilir olması açısından da çok kıymetli, çok önemli olduğunu... Buralarda hani “İtibardan tasarruf edilmez.” deniyor ya, evet “Eğitimden tasarruf edilmez.” cümlesini burada kullanabiliriz.

Şurası çok önemli ve dikkat çekici: Son dönemde tüm kamu kuruluşlarındaki bütçelerde artış oranı -onu söyledim- yüzde 33, yüzde 80. Detayına indiğimiz zaman, arkadaşlar, ana artışın personel ve personel primleriyle yani SGK primleriyle ilgili olduğunu görüyoruz. Şimdi, burada benim merak ettiğim bir konu var: Personel mi artacak? Yüzde 80’lik bir artış oluyorsa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi içerisinde en büyük payı alan yüzde 60 küsurla personel gideri ise ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesi yüzde 80 artarken personel

gideri ve personele bağı olarak ödenen vergilerin oranı neredeyse 2 katına çıkıyorsa burada açıklanması gereken, izaha muhtaç bir durum var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) - Tamamlayacağım Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Ek süre veriyorum.

Buyurun.

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) - Şimdi, geçmiş dönem enflasyon oranını alarak personele maaş zammı yaparsanız bu oranın yüzde 50'de kalması lazım, öngörülen enflasyona göre zam yapacaksınız yüzde 25'lerde kalması lazım. Yüzde 144'lere çıkan bu artışın sebebi nedir? Kaç eleman alınacak? Kaç kişi alınacak? Nereye alınacak? Çünkü eleman sayısını da 2'ye katlıyor olması lazım. Bu benim baktığım evraklarda, dokümanlarda... Meclis Başkanlığının İnsan Kaynaklarına da sordum bunu, "Kaç kişi çalışıyor Mecliste? Kaç tane eleman alınacak? Bununla ilgili bize bir cevap verir misiniz." diye. Daire Başkanı galiba burada, herhangi bir cevap vermedi ya da vermek istemedi ya da veremedi, bilmiyorum; bunun açık olarak, net olarak ortaya konulması gerekiyor. Şeffaflık şart. Bütçe dediğiniz şeffaftır, denetlenebilir, açık olmalıdır; hele de milletin, memleketin parasıyla ilgili bir adım atıyorsak bu şeffaflığı, bu açıklığı, bu netliği de çok net olarak göstermek zorundayız diyorum.

Bu vesileyle 2025 yılı bütçesinin memlekete, milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kavuncu, teşekkür ederim.

Saadet Partisi Grubu adına Selim Temurci Bey konuşacak.

Buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Sayın Başkan, Değerli Meclis Başkanımız, kıymetli milletvekillerimiz, değerli bürokrat arkadaşlarımız, basınınızın çok kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum.

Parlamentolar bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerinin merkezi. Hele Gazi Meclisten bahsedince burası Kurtuluş Savaşı'mızı yönetmiş bir Meclis dolayısıyla müstesna bir yerde yasama görevini yerine getiriyoruz. Sayın Meclis Başkanımız konuşmasının birçok yerinde millet iradesine vurgu yaptı, bu çok kıymetli bir vurgu. Kuvvetler ayrılığında bahseden arkadaşlarımız oldu. Meclis Başkanımızın 28'inci Dönem konuşmasından itibaren konuşmalarına baktığımızda kuvvetler ayrılığı neredeyse her konuşmasının içerisinde yer almış. Şimdi, tabii, Plan ve Bütçe Komisyonundayız, rakamları çok konuşuyoruz. Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığımızın bütçesine gelmeden belki biraz felsefe yapmak gerekir ama rakamları da unutmadan.

Şimdi, bir bütçe hakkından bahsediyoruz. Eğer bir millet iradesinden bahsediyorsak, bütçe hakkı konusunda, özellikle şu anda -tabii, biraz sonra üzerinde duracağım- Anayasa çalışmaları konusunda, Meclisin güçlendirilmesi konusunda, tabii ki Sayın Başkanım, başta sizler olmak üzere hepimize çok büyük görevler düşüyor. Kurumlar da devletler de insanlar da hata yapabilirler. Şimdi, bu bütçe hakkı meselesinde, sunumunuzda, artık, kanun teklifi verme hakkının milletvekillerimize ait olduğunu söylediniz; elhak doğru, Anayasa'da bu yer alıyor. Biraz önce Buğra kardeşimiz, İYİ Parti Grup Başkan Vekilimiz de ifade etti; doğrudur yani kanun tekliflerini milletvekillerimiz veriyor. Ben kanun tekliflerini veren milletvekillerimizin, inşallah, kanunları bizzat kendilerinin de ortak komisyonlarda yapabileceği bir zeminin hazırlanması konusunda, en azından ortak meselelerimizde birtakım adımlar atılsın diye ümit ediyorum.

Şimdi, şu bütçe hakkı meselesi... Yani dünyada gerek başkanlık sistemlerinde gerek parlamenter sistemlerde bütçe hakkı millet adına parlamentolara verilmiştir. Bu yapacağım açıklamada "Türkiye Cumhuriyeti'nde, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde bütçe hakkı tamamıyla Parlamentonun elinden alınmıştır." diye bir ifade bulunmak istemiyorum ama burada, Parlamentonun hakkıyla dolayısıyla milletin hakkıyla ilgili olarak bir geriye gidış söz konusudur. Nedir o? Şimdi, biz, 2023 bütçesinin kesin hesaplarını konuşuyoruz, 2025 yılı bütçesi de inşallah aralık ayında Meclise gelecek ve Meclisten bu bütçe geçerse dahi -Sayın Başkanım, sizler çok iyi biliyorsunuz, "mevcut herhangi bir aksama olmaması" deniliyor- bütçeyi Meclis kabul etmese bile yeniden değerlendirme oranına göre yürütme yoluna devam edecek, bizim şu andaki sistemimiz bunun üzerine kurulu. Bence bunun, Meclisin bütçe hakkının yeni dönemde -sizin yapmış olduğunuz çalışmaları takip ediyoruz- tekrar yeni anayasayla birlikte çok daha net bir şekilde millete ve milletin Meclisine teslim edilmesi gerektiğinin altını çizelim ve bu konuda doğrusu size çok büyük vazifeler düşüyor.

Şimdi, Türkiye Büyük Millet Meclisimizin -hep söyleniyor- iki temel işlevi var. Birincisi, yasama. Yasamayla ilgili olarak -biraz önce de ifade ettim- ana işlev yasa yapmak ve burada, ortak komisyonlar ve ortak kanun çalışmaları konusunda -örneğin, bir afet yaşadık, bir deprem yaşadık Sayın Başkanım- ülkede, Meclisimizde, Parlamentoda sürekli siyasi ahlaktan bahsederiz, birçok ortak konumuz var, savunma meselelerimiz var, dış politika meselelerimiz var, bu konularda ortaklaşa birtakım şeyleri yapabiliyor olmamız lazım. Şimdi, iktidar mensubu arkadaşlarla da konuşuyoruz, bazen kanun teklifleri geldiğinde biz şunu biliyoruz: Ben burada bürokrat arkadaşlarımız da, onların da hakkına girmek istemem ama bir ülkede siyaset zayıfladıkça bürokrasinin getirmiş olduğu evrakların, tekliflerin önemi daha fazla artıyor, bu da milletin siyaseti koparmak oluyor. İktidarın da bu konuda kendisine zarar verdiğini bilmesi lazım. Onun için burada bir dönüşüme ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, yasama faaliyetleriyle ilgili yine ifade edildi, ben de altını çizmek isterim, mesela, biz, burada, Plan ve Bütçede... Yani hiçbir mesele yoktur ki parayla ilgisi olmasın ama şunu da istemeyiz doğrusu: Turizmle ilgili bir mesele konuşuluyorsa, turizmle ilgili bir fon oluşturulacaksa, bir vakıf oluşturulacaksa bunun önce Turizm Komisyonunda alt komisyon olarak değil, ana komisyonda görüştürülüp buradan da eğer parayla ilgili bir mesele varsa Plan ve Bütçe Komisyonunda tali komisyon olarak bizim görüşmemiz gerekiyor. Belki işlerin

hızlandırılması adına bu yapılıyor ama yapmış olduğumuz işin kalitesi, alacağımız performansı da belirliyor yani biz ne kadar az emek vererek iş yaparsak, ne kadar hızlı yaparsak daha sonra yaptığımız işleri düzeltmek için o kadar bir efor harcamış oluyoruz.

Burada da özellikle yine yasamayla ilgili olarak, komisyonlar haricinde sizler çok üzerinde durdunuz -denetime sonra geleceğim- "parlamentar demokrasi"yi çok ifade ediyorsunuz -hatta Sayın Başkanım sizi dinlerken ki parlamenterler arası yapılan bir çalışmadır yani Dışişleri Bakanımızdan sizin kadar bu cümleleri duymuyorum ben- parlamenterler arası yapılan, parlamentolar arası yapılan çalışmalar yeni dönemde gerçekten Türkiye Büyük Millet Meclisimizi öne çıkarıyor, onun için müteşekkirim ancak bu konuda ben dostluk gruplarının -ifade ettiniz, sanıyorum sayısına "147" dediniz- yani bunların... Mesela, ben bir dostluk grubundayım, şu ana kadar herhangi bir toplantı yapmadık yani bir buçuk yılı geçti. Elbette, dostluk gruplarımız bu çalışmaları yapıyorlardır yani ben yapanlara da bir şey söylemiyorum ama dostluk gruplarının, aynı zamanda sizin bu "parlamentar diplomasi" dediğiniz şeyin, yükün sadece sizin üzerinizde kalmaması için de arka planda daha fazla çalışmaya ihtiyacı var dolayısıyla bunun da altını çizmek isterim.

Tabii, burada, Meclisimizle ilgili olarak, özellikle denetim meselesiyle ilgili olarak konuşmamın sonunda özellikle Sayıştayımızla ve Kamu Denetçiliğiyle ilgili birkaç cümle kuracağım. Şimdi, denetim meselesinde gerçekten çok büyük sorunlarımız var ama sizin özellikle bu yeni anayasa çalışmalarını konusunda yürüttüğünüz çalışmalara vurgu yapmak istiyorum. Bu konuda bir başlangıç yaptığımızı sunumunuzda ifade ettiniz. Ben yeni anayasa çalışmalarının Türkiye'yi rahatlatacak bir dönemin kapısı olmasını istiyorum. Bakın, biraz önce tartışmalar yapıldı, konuşmamın sonunda söyleyecektim ama şimdi yeri gelmişken burada söylemek isterim. İktidarın kendi eliyle siyasi kahramanlar yaratma işine son vermesi lazım. Yani şimdi Esenyurt Belediyesi -bir İstanbullu olarak söylüyorum- Türkiye'nin nüfus olarak en büyük belediyesi. Kişiyi tanımam, bir hukukum yok ama milletin seçtiklerinin gitmesine ancak millet karar verebilir. Peki, belediye başkanları hata yapabilir mi? Elbette yapabilir, elbette suç işleyebilir. Şimdi, İstanbul Vali Yardımcımızın... Sayın Başkanım, yeni anayasa çalışmaları bağlamında söylüyorum, eğer bir millet iradesinden bahsediyorsak Esenyurt Belediyesinin bir Belediye Meclisi var, olması gereken... Yani aslında AK PARTİ'nin yıllarca ifade ettiği şey de buydu; kendi özünden, kendi değerlerinden uzaklaşan bir siyasi hareket sanmasın ki muhalefete zarar veriyor, önce kendine zarar verir ve zarar vere vere 2018'den sonra çok farklı bir noktaya geldik. Yani rüyamızda göremeyeceğimiz şeyler yaşıyoruz. Ben şunu söylüyorum: Terörün finansmanı konusunda, terörle iltisak konusunda bir şey varsa zaten hukuk gereğini yapsın ama demokrasiyi işletmenin ve millete "Ben senin seçtiklerine önem veriyorum." demenin yolu o Meclisin içinden bir belediye başkanı çıkarmaktır. Burada da bu ülkenin bir sevdalısı olarak -Sayın Başkan bunu siz çok ifade ediyorsunuz- şunun altını çizmek isterim: Yani Allah aşkına, demokrasi ve özgürlüğü diline pelesenk yapan arkadaşların da bu ülkede -işte TUSAŞ'ta olay yaşadık, yeniden rahmetle analım orada vefat eden kardeşlerimizi- ya çıkıp PKK terörüne, her türlü teröre bu milletin Meclisinde lanet okuması lazım. Şimdi yani bizim ortak kimliğimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bize yeter de artar, bunun ötesinde bir şeye gerek yok. Bunu eşinin bir tarafı Kürt, bir tarafı Arap, kendisi Türkmen olan birisi olarak söylüyorum. Yani bizi birbirimizden ayıracak cümleler kurup milletin Meclisinde milletin hukukunu koruma şansımız olmaz. Ben bunu da burada ifade etmek isterim.

Sayın Başkanım, bu yeni anayasa çalışmalarıyla ilgili olarak burada şu anda bütçeyi konuşuyoruz ve bütçeyi konuşurken üzerinde en çok durduğumuz konu bütçe performansı. Dün tekrar burada bu tartışmalar yaşandı, size de ifade etmek isterim. İnanın, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi mevcut iktidara da ülkeye de millete de demokrasiye de hukuk devletine de çok ciddi zararlar vermiştir. Dolayısıyla bu sistemin rehabilitasyonu konusunda yeni anayasa çalışmalarında... Bakın, yıllarca üniversitelerde başkanlık sistemi anlatmış birisi olarak da söylüyorum bunu; başkanlık sistemine karşı biri değilim ama Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kuvvetler ayrılığı meselesinde yaşadığımız sorunlar var. Az önce söyledim, bütçe hakkının Meclisin elinden bir kısmının tırpanlanmasında yaşadığımız sorunlar var. Bakın, sizler bizim Meclis Başkanımızsınız, Allah aşkına -benim bu söylediğimden sonra mutlaka arkadaşlarımız bunu size sunarlar- bütçe dışı ne kadar fon oluşturuyoruz? Sayıştayımızın raporlarının son iki yılını dikkatlice okudum, hakikaten bir fecaat; biraz sonra söyleyeceğim.

Şimdi, dolayısıyla ben bu yeni anayasa çalışmalarında olmazsa olmazımız kuvvetler ayrılığı ve demokrasinin ve hukuk devletinin güçlendirilmesi konusunda bence sizin... Çünkü siz yasamanın başısınız Sayın Başkanım, size bu çok yakışır yani yürütmenin başı Sayın Cumhurbaşkanımız, yasamanın başı sizsiniz. Dolayısıyla burada atılacak adımlar Türkiye'de yeni bir dönemi açar. Ben, yine, sizin konuşmalarınızda, yanlış hatırlamıyorsam açılış konuşmanızda da vardı, bir iç tüzük çalışması... Bilemiyorum, tabii, Grup Başkan Vekilimiz burada, ya, iç tüzük çalışması... Ya, bazen şunu söylüyorum, özel sektörden gelen birisi olarak söylüyorum: Yani burası bir anonim şirket olsa buranın performansını ve verimliliğini çok düşük buluyorum ben. Yani birbirimizin ayağına basmaktan milletin beklediği kanunları çıkarmakta gecikiyoruz. İç Tüzük'te, siz de ifade ettiniz, hakikaten son dönemde Mecliste, Genel Kurulda yaşananlar... Bizim çocuklarımız o Meclisi seyrettiklerinde "Burası Gazi Meclistir, burası bu ülkeyi kuran Meclistir." diyemedikleri zaman biz onlarla bağ kuramıyoruz, gençlerimizle, özellikle ifade ediyorum. Dolayısıyla, İç Tüzük meselesi önemli ama bunu söylemişken Seçim Kanunu'nu ve Siyasi Partiler Kanunu'nu da es geçmemek lazım yani ben bunun da özellikle altını çiziyorum. Bu ve temel meselelerde elbette bürokrasimiz çalışacak. Burada, Meclisimizde kanun konusunda, kanun yapma konusunda gerçekten çok iyi çalışan, destek veren bürolarımız var yani -işte, kavga etmiyoruz yani sonuçta burada konuşuyoruz- işin uzmanı çok fazla milletvekilimiz var. Bu milletvekillerinin bir araya gelerek ülkenin temel meseleleriyle ilgili kanun yapacak bir gücü kullanmalarının çok doğru olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, şu Sayıştay denetimlerine gelmek isterim. Şimdi, dün burada bazı şeyleri okudum Sayın Başkanım, burada Meclisimizin Başkanı, yasamanın Başkanı olarak denetimin... Sonuçta, milletimiz bu denetim hakkını milletin Meclisine vermiş ve bunu da Sayıştay yapıyor. Şimdi, bakınız, Sayıştay denetimlerinde öyle şeyler, öyle raporlar, öyle ilginç tablolar ortaya çıktı ki doğrusu bu konuda, nasıl bir yol izleyeceğimiz konusunda bugün burada sizden bir şeyler duymak isteriz.

Bakın, sonuçta, kamu kurumları devlet adına para kullanıyor, Sayıştay mali saydamlık gereği raporlar hazırlıyor, birtakım çalışmalar yapıyor. Şimdi, bu şeylere baktığımızda, 445 kamu idaresinin denetimi yapılmış, 6 kamu idaresi hiçbir rapor vermemiş yani bu rakam 439'a iniyor, incelemiş olduğu kamu kuruluşu. Kıymetli Başkanım, bu 439 kamu idaresinin 119'u faaliyet raporu vermiyor. İdari faaliyet raporlarında olmazsa olmaz -yani biz Plan ve Bütçedeyiz- mali tablolardır. Başkanım, 439 kuruluşun yüzde 59'u mali raporlarını vermiyor. Şimdi, ister orada oturalım ister burada oturalım, fark etmez; eğer milletin parasının nereye harcandığını, bunun kaynaklarının nereden

geldiğini denetleyen, hesap soran Sayıştay 2023'te aynı şeyleri yazıyorsa, 2024'e geliyoruz, aynı şeyleri bize söylüyorsa burada şu soruyu sormamız lazım: Bu raporlar niye hazırlanıyor? Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak sizlerin... Sayıştay raporları üzerinden, sadece orada kalmaması için, bunların düzeltilmesi için nasıl tedbirler alınıyor? Yani sadece raporlarda kalsın diye eğer bu yapılıyorsa biz Sayıştaya teşekkür ederiz ama millet adına bu işin düzeltilmesi adına bir yol alamamış oluruz. Şimdi, burada şunu da söyleyeyim: Şimdi, her kurum bütçe getiriyor yani bir ödenek var ve yıl sonunda bunlar harcanıyor ve bir sapma oluyor. Sayıştay soruyor, diyor ki: "Bu sapmaların nedeni nedir?" Bakın, 439 kamu kuruluşunun 278'i açıklama yapmıyor, açıklama yapma gereği duymuyor. Burada, bu denetim konusunda hakikaten çok ciddi bir sorun var.

Dış denetimle ilgili olarak da bir şey söyleyeyim: Kıymetli Başkanım, bütçeye dâhil edilmeyen ve mali tablolarda gösterilmeyen işlemler var. Okuduğunuzda şöyle bir duyguya kapılıyorsunuz: Kurumun bir bütçesi var -dış denetimden bahsediyorum- bir de başka bir bütçe var. Taşınmazların ihale yapılmaksızın kullanılmasına, kamu ihale mevzuatına uyulmamasına, tasarruf tedbirlerine... Birçok konu var ama şunu kabul etmek mümkün değil: Siz bütçeye dâhil olmayan işler nasıl yapıyorsunuz, bunlar nasıl oluyor? Dolayısıyla dış denetimde de bunlarla ilgili çok fazla konu var.

Buğra Bey ifade etti ama ben bu kamu denetçiliğiyle ilgili olarak -Şeref ağabeyimizi de uzun zaman sonra gördük- yaşadığım bir olayı anlatarak sizin de hukukunuza bunu emanet edeceğim. Şimdi, aslında, kamu denetçiliğinin en önemli vazifesi: Hizmet kalitesini ölçüyorsunuz; insan odaklı, hukuka uygun işler yapılıp yapılmadığını denetliyorsunuz.

Kıymetli Başkanım, bakın, şu anda, Türkiye'de siyasetin en önemli tartışma alanlarından bir tanesi mülakat meselesi, liyakat meselesi, ehliyet meselesi. Şimdi, tabii, Sayın Başkanımızı dinlerken "parlamenter diploması" dedi, sizin de yurt dışı faaliyetlerinizin olduğunu anlattınız; bu güzel bir şey. Kamu denetçiliğinde sadece Türkiye'de, üniversitelerde ombudsmanlık konusunda eğitimler vererek değil, aynı zamanda dışarıda da bu tecrübelerinizi paylaşıyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Temurci, süreniz doldu, ilave süre veriyorum.

Buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Ben Türkiye'de CİMER'e nelerin yazıldığını... Milletvekiliyiz, buraya geliyor kişi "Ben bunu yazdım, cevap gelmedi." diyor. Bu konuda hakikaten bir kamu idaresi böyle bir ahlsızlığa imza atıyorsa -açık ifade ediyorum- biz ne yapıyoruz? Bu konuda siz ne yapıyorsunuz? Aynen Sayıştayda olduğu gibi bunlar rapor üzerinde mi kalıyor?

Bakın, bir örnek vereceğim; çok önemli, iyi üniversitelerde yetişmiş, yüksek lisansını Almanya'da yapmış makina mühendisi bir kardeşimiz, göz konusunda buluşlar yapıyor çocuk, patent alıyor yani bu noktada. Babasıyla, annesiyle milletvekili seçtiğimiz hafta Mecliste beni ziyaret etti, yurt dışına gidecek. "Gitmeyin, bu ülkeye kalın. Niye gidiyorsunuz? Burada çalışın." dedik. Bir bakanlığımızın bu konudaki bir kuruluşuna başvurdu ve çocuk işe kabul edildi, ailesi de bize teşekkür etti. Olduğu gibi anlatıyorum size. İşe alınacağına dair tebliğde bulunuldu çocuğa -ailesinin ifadesidir bunlar- işe çağrıldı "Senin FETÖ iltisakın var." denildi. Ya, aile 2014 yılında, Sayın Cumhurbaşkanımızın açıklaması sonrası onların okulunda okuyan bu çocuğu okuldan almış fakat kayıtlara, devletin kayıtlarına çocuğun okuldan alındığına dair o ibare konulmamış.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Temurci, toparlayın sözlerinizi.

Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Çocuk mahkemeye başvurmuş, mahkeme elindeki bütün evraklarla çocuğu haklı bulmuş ve mahkeme devletin bakanlığına "Ya, bu çocuk 2014'te buradan ayrılmış, açık öğretim lisesine geçerek liseyi bitirmiş." diye bilgi vermiş. Çocuğu bir ay getirip çalıştırıyorlar, ondan sonra bakanlıktan kuruma bir yazı gidiyor. Kurum İstanbul'da, detayları anlatırım size. Çocuğa deniliyor ki: "Ya ayrıl -bakanlık çocukla ilgili karar veriyor- ya da ayrılmazsan biz seni atarız, bir daha devlet kurumunda iş bulamazsın." Ve şu anda çocuk Almanya'ya gidiyor.

Şimdi, şunu anlatmaya çalışıyorum: Siz çok önemli bir kurumun başındasınız -adalet konusundaki duygularımızın sizden farklı olduğunu da asla düşünmüyorum- kaç kişiye anlatıyorsunuz, herhangi bir şey yapılamıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Dolayısıyla ben adalet, ehliyet, liyakat meselesinde sizlerin sadece raporlamalarla değil daha fazla etkin olmanızı isterim.

Bütçeyle ilgili olarak da bir şey söyleyeceğim. Şimdi, Sayın Meclis Başkanım, ben Meclisin bütçelerini 2018 sonrası inceledim, şöyle bir sorun var -Buğra Bey de ifade etti, muhtemelen siz de baktınız buna- 2019-2020 sonrası Meclisin bütçesinde, özellikle personel giderlerinde bir patlama var. Yani şöyle bir örnek vereyim: 2022 ve 2023'te Meclisin harcaması yüzde 94 artmış -yani diğer o yüzde 87, şu, bu falan söylendi- sanki şöyle bir şey olmuş, 2023 öncesi olağanüstü bir personel girişi var Meclise, bunu şeyden görüyoruz. Şimdi, tabii "Enflasyon düşecek." dediğimiz bir ortamda Meclisin harcamalarının bu kadar artması... Ben Meclisin bütçesini çok görmüyorum yani yasamanın bütçesini çok görmüyorum ama öncekiyle karşılaştırıldığında orada böyle bir sorun var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Temurci, toparlayın sözlerinizi.

Buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Toparlıyorum.

Son olarak da şunu söyleyeyim, hep ifade edildi; sonuçta, burası yasamanın merkezi -geçen sene de burada yine dile getirildi, biraz önce Buğra Bey de söyledi- bizlerin danışmanları var ve burada sözleşmeli personeller var. Şimdi, bu sözleşmeli personel arkadaşlarımız burada beş yıl bir milletvekiliyle çalışıyor. Şimdi, beş yıl çalıştıktan sonra bunların çalışma zamanı içinde elde edecekleri kıdem meselesi şu anda Mecliste personel arasında en çok konuşulan mesele. Daha önce Mustafa Şentop Bey döneminde de bununla ilgili bir çalışma yapıldığını biliyorum. Bu konuda hakikaten nasıl bir yol izlenecek? Çünkü sonuçta, yasamanın merkezinde uluslararası sözleşmelere, iç hukukumuzaya aykırı birtakım uygulamalar yapılıyor. Bunun da tabii, giderilmesini arzu ederiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Ben bu duyularla tekrar Meclis bütçemizin ilgili kurumlarıyla hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Tekrar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kalaycı, buyurun lütfen.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Saygıdeğer Başkanı, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Sayıştay Başkanı, Kamu Başdenetçisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, değerli bürokratlar, basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin irade ve egemenliğinin temsil kurumudur. Millî hassasiyetlerin, millî gayelerin, millî birlik ve kardeşliğin ana karargâhı burasıdır. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, milletin önünde ve üstünde bir güç yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bağımsızlık savaşı kazanmış ve vatan kurtarmış ilk Meclistir. İstiklal Harbi'mizi idare ettiği için "Gazi Meclis" ünvanı almış olan Meclisimiz, 15 Temmuz 2016 tarihinde hain FETÖ işgaline karşı duruşuyla ikinci defa vatan kurtarıcılığı ünvanına layık olmuş, demokrasi adına örnek direnişiyi ikinci kez "gazi" ünvanı almayı hak etmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, uluslararası sorunların ve meydan okumaların tamamında yerinde ve zamanında tavır alarak etkili bir duruş sergilemektedir. Meclisimizin, milletimize, devletimize, demokrasimize ve bağımsızlığımıza yönelen her türlü saldırı karşısında ülkemizin ve milletimizin güvenliğini korumak, istiklalimize sahip çıkmak ve demokrasimizi yaşatmak için bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da görevini yapmaya kararlılıkla devam edeceğine yürekten inanıyoruz.

Ülkemizde 2017 Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiştir. Ülkemiz, yönetimde istikrarın, temsilde adaletin temin edildiği bir yönetim sistemine kavuşturulmuştur. Seçmen iradesinin Meclise yansıma oranı yüzde 95'lere çıkmıştır. Aradan altı yılı aşkın bir süre geçmekle birlikte sistem tartışmaları hâlen devam ettirilmektedir. Bu konudaki görüş ve değerlendirmemizi kısaca sunmak istiyorum.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil ve yetki bakımından güçlenmiştir. Nitekim, Meclisin yasama yetkisini yürütmeye veren yetki kanununa dayalı kanun hükmünde kararname çıkarma uygulaması kaldırılmıştır. OHAL dönemi kanun hükmünde kararnemelerinin de üç ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmaması hâlinde hükümsüz kalacağı düzenlenmiştir. Meclise ilk kez Hâkim ve Savcılar Kurulunun çoğunluğunu oluşturan 7 üyeyi nitelikli çoğunlukla seçme yetkisi verilmiştir. Meclis münhasıran milletvekilleri tarafından verilen kanun teklifleri üzerinde yasama yapmaya başlamıştır. Plan ve Bütçe Komisyonunda yürütmenin hâkimiyetine dayanan üye dağılımı değiştirilerek siyasi partilerin milletvekili sayılarına göre şekillendirilmiş komisyonun yapısı demokratik hâle getirilmiştir. Böylelikle yasamanın ve yürütmenin asli fonksiyonlarına döndürülmesi sağlanmış, kuvvetler ayrılığı tahkim edilmiştir.

Meclisin yazılı soru, genel görüşme, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması yoluyla denetim fonksiyonları devam etmektedir. Güvenoyu ve gensoru mekanizması kaldırılmıştır. Zira doğrudan millet tarafından seçilen yürütmenin Meclis üzerinden güvenoyuna ve gensoruya tabi tutulması demokratik meşruiyete aykırıdır.

Yazılı sorulara cevap verilmesinde her dönem sorunlar yaşanmıştır. Anayasa değişikliğiyle getirilen soru önergelerinin on beş gün içinde cevaplandırılması kuralına tümüyle uyum sağlanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte önceki bütçe görüşmelerinde Meclis Başkanımızın Komisyona verdiği bilgiye göre Meclis tarihinin en fazla yazılı soru önergesi 27'nci Dönemde sunulmuş, yazılı soru önergelerinin cevaplandırılma oranı 27'nci Yasama Döneminde yüzde 63,8 iken, 24'üncü Dönemde bu oran yüzde 60,1; 26'ncı Dönemde ise yüzde 45,4 düzeyindedir. Bugün Sayın Meclis Başkanımızın sunuş konuşmasında verdiği bilgilere göre 28'inci Yasama Döneminde bugüne kadar verilen yazılı soru önergelerinin cevaplandırılma oranı da yüzde 69 düzeyindedir. Bununla birlikte bu oranın artması, yazılı soruların tümüne cevap verilmesi bizim de görüşümüzdür.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kuvvetler ayrılığı olmadığı yönünde iddialar dile getirilmekte, hatta parlamenter sisteme geri dönüş önerilmektedir. Kuvvetler birliği aslında parlamenter sistemde söz konusudur. Zira yürütme, yasama organının içinden çıkmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ise katı kuvvetler ayrılığına dayanmakta, yürütmeyi de yasamayı da millet seçmektedir.

Diğer taraftan Türk milleti parlamenter hükümet sisteminde birtakım iç ve dış vesayet odaklarının tasarımıyla nasıl hükümetler kurulduğunu ve nasıl düşürüldüğünü defalarca yaşamıştır. Bu ülke bir ay süreyle, hatta yirmi beş gün süreyle görev yapan hükümetleri görmüştür. Ülkemizde çok partili parlamenter sistemin uygulandığı yetmiş iki yılda görev yapan 51 hükümetin ortalama ömrü yaklaşık bir yıl beş ay düzeyindedir. Sadece koalisyon hükümetleri dönemleri dikkate alınırsa bu süre daha da kısadır. Böyle kısa süreli hükümetlerle büyük atılımların gerçekleştirilmesi, muasır medeniyet seviyesini aşma hedefine ulaşmamız mümkün müdür? Parlamenter sistem döneminde yaşanan siyasi istikrarsızlık, onun devamında gelen darbeler ve darbe girişimleri Türkiye'ye on yıllarını kaybettirmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle siyasi istikrar sağlanmış, parlamenter sistemde yaşanan siyasi kriz ve belirsizlikler ortadan kaldırılmıştır.

Yeni sisteme yönelik eleştiriler genel olarak parlamenter sistem bakışıyla yapılan değerlendirmelerden kaynaklanmaktadır. Bunun dışında samimi ve iyi niyetli olmayan, tutarsız ve dayanaksız iddialar da dile getirilmektedir. Meclis yeni sistemin 7'nci bütçesini yaptığı

hâlde hâlâ bütçe yetkisinin, bütçe hakkının devredildiği söylenebilmektedir Meclisin bütçe yetkisinin devredildiği iddiaları asılsızdır. Nitekim yedi yıldır uygulamadan da açık ve net görüleceği üzere bütçe kanun teklifi Meclisimiz tarafından görüşülüp karara bağlanmaktadır.

Bütçenin çıkarılmaması hâllerine mahsus düzenlemeden de kısaca bahsedeyim. Bu durumda Meclisin geçici bütçe kanunu çıkarılması, o da gerçekleşmezse bir önceki yıl bütçesinin yeniden değerlendirilmesinde artırılması suretiyle uygulanması öngörülmüştür yani netice itibarıyla yürütmeye devredilen herhangi bir yetki yoktur. Bir önceki Meclis tarafından kabul edilen bütçenin yeniden değerlendirilmesinde artırılmasıyla uygulanması söz konusudur. Bu da devletin bütçesiz kalmaması amacına matuftur. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik sürekli olarak klişe ve şablon ezberlerle “rejim değişikliği”, “ucube sistem” gibi ithamlarda bulunulmakta, içi boş ve kuru laflarla tüm yetkilerin tek kişiye verildiği, Meclisin etkisizleştirildiği, yargının tarafsız ve bağımsız olmadığı yönünde algı operasyonu yapılmaktadır. Öncelikle, hükümet sistemi başka rejim başkadır. 29 Ekim 1923 tarihinde rejimin adı konulmuş ve mevzu bir daha açılmamak üzere kapanmıştır. Cumhuriyetimizin temel nitelikleri, millî ve üniter devlet yapımız, Türk millî kimliği, Atatürk, demokrasi ve insan hakları Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kırmızı çizgileridir. Tek başlı yürütme başkanlık sistemlerinin ayırt edici özelliğidir, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde de Cumhurbaşkanına yürütme yetkisi Türk milleti tarafından seçimle verilmektedir, bu yetkinin sınırları da Anayasa’da net bir şekilde belirlenmiştir. Parlamenter sistemdeki sınırsız yetkili ve sorumsuz Cumhurbaşkanı yerine her türlü iş ve işlemleriyle ilgili sorumlu, hem yasama hem yargı denetimine tabi hem de millete karşı hesap veren bir Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulmuştur. Yargının tarafsızlığı da anayasal hükme bağlanmış, yargıda birlik amacıyla sivil-asker ayırımına son verilmiş, Anayasa Mahkemesinin askerî kökenli 2 üyeliği kaldırılmış, askerî mahkemeler kapatılmıştır; böylelikle demokratikleşme yönünde de önemli adımlar atılmıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin merkezinde milletimiz vardır, millet egemenliği vardır. Yürütme yetkisi seçimle verilmekte ve ancak seçimde değiştirilebilmekte, buna da milletimiz doğrudan karar vermektedir. Dolayısıyla, Türkiye’yi yönetecek iktidarı sadece ve sadece aziz milletimiz belirlemekte, milletimizin dışında hiçbir güç iktidarı değiştirememektedir. Milleti esas alan bir sistem kuşku yok ki daha demokratiktir.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; mazisi yüz elli yıla yaklaşan anayasa tartışmaları toplum ve devlet hayatımıza deyim yerindeyse ambargo koymuştur. Bu tartışmaların kalıcı bir mutabakatla çözümlenmesi temel amaç olsa da istisnai dönemler haricinde bu amaç maalesef gerçekleşmemiştir. Son altmış dört yıla damga vuran darbe anayasaları millet ve devlet hayatının işleyişini âdeta kilitlemiş, siyasi ve hukuki kutuplaşmaları tetikleyip beslemiştir. Türkiye’imizin yeni, sivil nitelikli, geniş katımlı; toplumun her kesimini içine alacak, tüm düşünce ve eğilimleri kapsayacak bir anayasaya ihtiyacı olduğunu görmek, bunun da gereğini müştereken yapmak lazımdır. Teferruattan arındırılmış; yalın ve anlaşılır, hükümleri arasındaki çelişkilerden ayıklanmış; kısa, net, millî ve manevî hayatımızın esaslarını kavramış; bize özgü, bizi yansıtan, gelecek ile geçmişi temerküz etmiş; gerekçeleriyle gerçekleri yakalamış bir anayasa cumhuriyetimizin 2’nci yüzyılımı kucaklamamız kaçınılmaz millî bir görevdir. Hayatın her alanında asgari müştereklerde, ortak değerler etrafında buluşmak, kaynaşmak, uzlaşmak zorundayız. İç ve dış işgal cephesine karşı diri ve uyanık olmalıyız. Anayasa konusunu günlük siyasi çekişmelerin, değersiz polemiklerin, köksüz anlaşmazlıkların dışında tutmalıyız. Hedefimiz geçmiş yüzyılın tecrübelerinden istifade ederek gelecek yüzyıla hitap eden yeni bir anayasa yapılmasına katkı sunmaktır.

Her kanun gibi anayasaların da bir sistematiği ve konusu bulunmaktadır ancak yine her kanun gibi anayasaların da sistematiği ve içeriği zamanın gerisinde kalabilmektedir. 1982 Anayasası’nda bugüne kadar 19 defa 184 değişiklik yapılmıştır; parça parça yapılan bu değişiklikler nedeniyle Anayasa’nın sistematiği ve konu bütünlüğü temelinden bozulmuştur. Hiçbir parti veya hiçbir sivil toplum kuruluşu ortaya çıkıp da yamalı bohçaya dönen, maddeler arasındaki tutarsızlığı aleni olan darbe anayasasından memnuniyet duyduklarını ileri sürmemiş, sürememiştir. Herkes ittifakla darbe anayasasından rahatsızlığını dile getirmekte, yeni bir anayasanın yazılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Şayet bir toplum sözleşmesinin hazırlanmasına güçlü vurgu yapıyorsak önce uzlaşmanın erdemine bağlanmamız, subjektif değerlendirmelerin tutsaklığından da derhâl sıyrılmamız gerekmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi sivil, demokratik, insan hak ve hürriyetlerine dayanan, devletin ve milletin hukuksal omurgasını belirleyecek, Cumhurbaşkanı hükümet sistemiyle uyumlu, geniş, katılımcı bir anayasa hazırlığı için müspet ve yapıcı tutumunu korumaktadır. Anayasa’nın ilk 4 maddesine ve cumhuriyetimizin kuruluş ilkelerine sadık kalınarak zamanın ihtiyaçlarına dinamik ve kalıcı cevaplar verebilen anayasa yapılmasının yanındayız. Yeni anayasa hazırlığı süratle tamamlanmalı, sonuçta milletimiz ve ülkemiz yeni yüzyılda bu tartışmayı düğümlemelidir. Yeni anayasayla birlikte darbe dönemi ürünü olan Siyasi Partiler Kanunu değiştirilmeli, seçim kanunları yeniden düzenlenmeli, siyaset kurumu demokratikleştirilmelidir. Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyet İttifakı sorumluluktan kaçmayan, elini taşın altına koymaktan sakınmayan, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerle bu tarihî görevi yerine getirmeye hazır ve kararlıdır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışma usul ve esasları İç Tüzük’te düzenlenmektedir. 1973 yılında yürürlüğe konulan Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün elli yılı aşkın süre içinde çeşitli maddelerinde birçok değişiklik yapılmıştır, bu değişiklikler İç Tüzük’ün sistematiğini bozmuştur. Mevcut bazı hükümler hiç uygulanmazken İç Tüzük’te dayanağı olmayan bazı uygulamalarda çok güçlü teamüller oluşmuştur. Öteden beri yasama sürecinin istenilen kaliteye ulaşamaması, kanun yapım sürecinin yavaşlığı, komisyonların etkin çalışmaması, denetim sürecinin etkisizliği, Meclis çalışmalarının planlı ve programlı olmayışı ve milletvekillerinin bireysel olarak yasama ve denetim süreçlerine yeterli düzeyde aktif katılım sağlayamadıkları konular siyasi partilerimiz ve milletvekillerimizce hep dile getirilmiştir. Bundan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün yenilenmesine yönelik oluşturulan uzlaşma komisyonları tarafından taslak metinler ortaya çıkarılmış, siyasi parti gruplarınca önemli boyutta uzlaşma sağlanıp teklif dahi verilmeyle birlikte hayata geçirilememiştir. Bu çerçevede daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde oluşturulan uzlaşma komisyonlarınca ortaya konulan çalışmaların dikkate alınması, hatta bir uzlaşma ürünü olan 2009 tarihli metnin esas alınması hâlinde kısa sürede yeni bir İç Tüzük’ün çıkarılabilmesi mümkündür. Milliyetçi Hareket Partisi daha demokratik, hızlı, etkin, şeffaf, katılımcı ve kaliteli bir yasama sürecinin ortaya çıkarılmasını sağlayacak yeni bir İç Tüzük’ün hazırlanması konusunda katkı ve destek vermeye hazırdır. Yasama kalitesinin artırılması, yasama ve denetim sürecinin odağını komisyonların teşkil etmesi, denetimin etkinleştirilmesi Milliyetçi Hareket Partisi olarak yeni İç Tüzük çalışmasında önemli gördüğümüz ve önerdiğimiz bazı konulardır. İç Tüzük değişikliğinde gözetilmesi gereken temel ilke

Meclis çalışmalarının etkin, verimli, kaliteli ve sağlıklı bir şekilde yürütülebileceği bir çalışma düzeni ortaya konulması, yasa yapım sürecine sivil katılımın ve etkinliğin artırılması ve kuvvetler ayrılığına uygun düzenlemeler yapılması suretiyle demokrasinin güçlendirilmesi olmalıdır.

Yeni hükümet sistemini demokratik kılan temel unsurlardan biri kuşkusuz ki Parlatentonun yürütme üstündeki denetimidir. Bu sebeple yasamanın yürütmeye ilişkin denetiminin Anayasa'da öngöröldüğü üzere etkinleştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan her bir komisyonun ilgili olduğı bakanlığın faaliyetlerinin, bütçe harcamalarının, politikalarının yakından takip edilmesi sağlanmalıdır. Bu yakın denetim ilgili bakanlığın ihtiyaç duyduğu mevzuat değışikliğinin komisyon tarafından tespitini kolaylaştırmak suretiyle yürütmenin lehine sonuçlar doğuracak, yürütmenin etkin bir şekilde işlemesine de zemin hazırlayacaktır.

Kanun tekliflerinin verilmesi ve görüşülmesiyle ilgili usul ve esasların belirlenmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca -ki genelde eleştiri konusu, sürekli gündeme getirilen bir konu "Milletvekilleri kendi hazırlamıyor." gibi, aslında kendi arkadaşlarımıza biraz insafsızca yaklaşıyoruz, neticede imza atıyor milletvekilimiz o kanun teklifine- bu konuda yürütmenin ihtiyacı olan düzenlemelerin Türkiye Büyük Millet Meclisine intikal ettirilmesi ve kanun teklifi hâline dönüştürülmesi konusunda bir mekanizma oluşturulması önem taşımaktadır. Yapılan düzenlemeyi uygulayacak olan yürütmedir. O açıdan yürütmenin ihtiyacı olan düzenlemelerin Meclise gelmesi ve bunun milletvekilleri tarafından uygun görülmesi hâlinde tabii ki teklif edilmesi önerimizdir. Yasama sürecine sivil katılım yasamanın kalitesini artırmanın yanı sıra millet ve devlet bütünleşmesini pekiştirecek, vatandaşlarımızın başta TBMM olmak üzere tüm devlet kurumlarına ve sisteme olan güven ve bağlılığını artıracaktır.

Komisyonlar yasama ve denetim sürecinin odağını teşkil etmeli, faaliyetler Genel Kurul yerine komisyonlarda şekillendirilmelidir. Komisyon odaklı yasama süreci, konulara ve teknik detaylara hâkim olan üyeler tarafından yürütölen yasama faaliyetlerinin kalitesini artıracak ve etkin bir parlatentonun ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Ayrıca, Genel Kurulda uzun ve sert tartışmalara, usul tartışmalarına yol açan "torba kanun" gibi uygulamalardan vazgeçilmesi, temel kanun uygulamasının gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Parlatentodaki yasama kalitesinin artırılması adına, plan ve programın uzun vadeli yapılabilmesi de önem taşımaktadır. Genel Kurul gündeminin çok önceden belli olması, son dakika değışikliklerine müsaade edilmemesi Meclis üyelerinin görüşmelere nitelikli ve yeterli hazırlık yaparak gelebilmesi açısından kaçınılmazdır.

Kanun yapma, kanun teklif etme kapasitesini artırmak için Türkiye Büyük Millet Meclisinin idari kapasitesinin de bu yapıya uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi idari teşkilatı büyük bir özveriyle çalışmaktadır. Meclis çalışanlarının -bunu da burada ifade etmek istiyorum- mali ve sosyal haklarındaki farklılıklar ile çalışma şartlarına ilişkin düzenlemelerin yapılması hem verimliliği artıracak hem de hakkaniyet sağlayacaktır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; Sayıştay, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının kullanımına ve denetim görevini yerine getirmesine katkılar sunan önemli bir anayasal kuruluşumuzdur. Sayıştay, kamu kaynakları üzerindeki denetim yetkisini Meclis adına kullanmaktadır. Denetim yoluyla idareyi geliştirmek önemli bir fonksiyondur. Sayıştay, yaptığı denetimlerle bu amaca önemli katkılar sunmaktadır. Sayıştay denetimleri, saydamlığın ve hesap verme kültürünün kamu yönetimine yerleşmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Sayıştay denetim raporları detaylı incelemelere dayanmakta, yapılan denetimler, idarelerin mevzuata uygunluk ve kamu kaynaklarının rasyonel kullanımına katkıda bulunmaktadır. Sayıştay denetim raporlarında yer alan önerilere titizlikle riayet edilmesi gerekmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yasamanın yürütme üzerindeki denetim görevinin daha da önem kazandığı dikkate alınarak Mecliste etkin biçimde denetim görevinin yapılabilmesini teminen kesin hesap kanun teklifi ve Sayıştay denetim raporlarının oluşturulacak ayrı bir komisyon tarafından görüşülmesi için Anayasa ve Meclis İhtüzüğü'nde gerekli düzenlemenin yapılması yerinde olacaktır.

Son olarak, bilindiğı gibi, Kamu Denetçiliğı Kurumu 2010 Anayasa değışikliğiyle Anayasa'nın 74'üncü maddesinde yer almıştır ve 2012 yılında yapılan düzenlemeyle, 6328 sayılı Kanun'la faaliyetlerini sürdürmektedir. Yasada belirtildiğı şekliyle idare ve halk arasında meydana gelen sorunları yine insanların şikâyeti üzerine inceleyip çözmekle görevlidir. İdarenin hizmet kalitesinin yükseltilmesine, iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesine, insan haklarının gelişmesi ve korunmasına, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, hak arama kültürünün yaygınlaşmasına, şeffaf, hesap verebilir, insan odaklı bir idarenin oluşmasına katkı sunmaya çalışmaktadır. Kurum verdiğı kararlarla kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılmasını sağlamakta, diğere taraftan mahkemelerin yükünü hafifletmekte, on binlerce davanın idari veya adli yargıda açılmasının önüne geçmektedir. Tavsiye niteliğinde kararlar alan Kamu Denetçiliğı Kurumunun etkinliğı her geçen gün artmakta ve daha da artacağına da inanıyoruz; yüzde 80'lerin üzerine çıktı bildiğim kadarıyla.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sayıştay ve Kamu Denetçiliğı Kurumunun 2025 yılı bütçelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlar getirmesini ve bereketli olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, öğle yemeğı için F Blok Tören Ara Salonu'nda Sayın Meclis Başkanımız, milletvekillerimiz, kurum başkanlarımız ve birim amirlerimiz için yemek ikramımız olacaktır. Salonumuz küçük olduğı için diğere bürokrat arkadaşlarımıza da alt katta Üyeler Lokantası'nda yemek ikramı yapılacaktır.

Görüşmelere 13.40'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati:12.45

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.43

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri,5'inci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Söz sırası AK PARTİ Grubundan Sayın Necmettin Erkan'da.

Sayın Erkan, buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) - Sayın Komisyon Başkanım, Sayın Meclis Başkanım, Sayın Sayıştay ve Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanlarım, saygıdeğer milletvekilleri, değerli basın mensupları; öncelikle sözlerime Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ tesislerine yönelik yapılan hain terör saldırısında hayatını kaybeden şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine ve yakınlarına başsağlığı, yaralılarımıza acil şifalar dileyerek başlamak istiyorum. Sözlerimin başında, görüşmekte olduğumuz 2025 yılı bütçesinin ülkemize, milletimize hayırlı olmasını diliyorum, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, cumhuriyetimizin 2'nci asrına girdiğimiz böyle anlamlı ve müstesna günlerde Türk demokrasisinin geçtiği zor ve badireli günleri anlamadan bugünleri anlamak, idrak etmek imkânsızdır. Necip milletimiz 1908'den başlayarak kısmi de olsa serbest genel seçimlerle oluşan parlamentolu bir sistem benimsemiştir. Ne yazık ki dönemin koşulları demokratik kültürün olgunlaşmasına ortam sağlayamamış, bu konudaki çabalar defalarca sukutuhayale uğramış ancak milletimiz vazgeçmemiştir. Öyle ki 1919'daki Genel Seçimleri ülkenin pek çok yeri işgal altındayken bile iki dereceli olarak işgalcilerin süngülerinin gölgesinde yapılmıştır. Bu zor şartlar altında bile milletin iradesi tecelli etmiştir. Seçimler tamamlanmıştır ancak bu kez de mebusların Meclise gelişleri işgalciler tarafından türlü yollarla engellenmiştir. Canları pahasına İstanbul'a gelen mebuslar ise İstanbul'un işgaliyle birlikte tutuklanmış, Meclis ise feshedilmiştir. Lütfen dikkat buyurunuz, memleketin her köşesi bilfiil işgal altındayken bile bu millet imkânsız mümkün kılmış, ferasetiyle dünyaya demokrasi dersi vermiştir. Bu irade, eşine az rastlanan bir kültürün, büyük bir uygarlığın, bin yıla varan devlet yönetme aklının bir mirasıdır. Bu kutlu miras 1923'te nihai olarak vücut bulmuş, kudretini cumhuriyetten almış, bağımsızlığıyla taçlandırmıştır. Bu açıdan Gazi Meclisimiz Türk mukadderatının son durağı, millî iradenin tecelligâhı ve demokrasinin en büyük mabedidir. Bu vesileyle bir kez daha cumhuriyetimizin 101'inci yılını büyük bir coşkuyla ve gururla kutluyorum. Vatanın kurtulması ve mütemadiyen yükseltilmesi için bu uğurda gözünü kırpmayan şehedalarımızı rahmet ve minnetle anıyorum. Ülkenin kurtuluşunda bu millete önderlik eden başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarına şükranlarımı arz ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bu milletin her bir evladı gibi bizler de bırakılan bu kutlu mirasın önümüzü aydınlatan iradesinin farkındayız. Meclisimizin ve iradenin yansımaları olarak çevremizdeki gelişmelere kayıtsız kalmamış, ulusal ve uluslararası önemli konular hakkında geçmişte olduğu gibi bugün de Türkiye Büyük Millet Meclisi güçlü duruşunu yansıtmıştır. Bu dönemde 10 ortak bildiri, tezkereler ilan edilmiş, bunlardan 4'ü İsrail'in Filistin halkına yönelik Gazze'deki gerçekleştirdiği soykırıma dönüşen katliamlara, 2'si terör saldırılarına ilişkindir. Diğer ortak bildirimler sırasıyla Srebrenitsa soykırımının 28'inci yıl dönümünde hakkında Fransa Ulusal Meclisinin kararına karşı ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50'nci yıl dönümü konulu ortak bildirimlerdir. Son olarak da 23 Ekim 2024 yılında Ankara TUSAŞ'a yönelik alçak terör saldırısına ilişkin tezkeredir. Bu birliktelikle Türkiye Büyük Millet Meclisinin ulusal duruşunu yansıtmak adına gerçekleştirdiğimiz faaliyetler için milletvekillerimize şükranlarımı sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Filistin halkına ve davasına güçlü desteğimizi göstermek ve mazlum Filistin halkının sesinin dünyada duyulmasını sağlamak amacıyla Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas Türkiye Büyük Millet Meclisine davet edilmiş ve Filistin konulu olağanüstü toplantıda Genel Kurula hitap etmiştir. Filistin konusunda ayrıca Meclis Başkanlığımızca çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu çerçevede, Sayın Meclis Başkanımıza uluslararası Gazze diplomasisi hakkında yaptığı çalışmalarından ötürü ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi 28'inci Yasama Döneminde de dış ilişkiler faaliyetlerini Türkiye Cumhuriyeti devletinin girişimci, çok yönlü ve insani dış politika ilkeleriyle uyumlu şekilde yürütmüştür. Özellikle Uluslararası Parlamento Asamblesinin ihtisas komisyonları ve parlamentolar arası dostluk grupları olmak üzere hem yurt içinde hem de yurt dışındaki Parlamentolarda milletvekillerinin konuk edilmesiyle ikili ilişkilerin daha üst noktaya ulaşmasıyla alakalı çalışmalar üstün bir çabayla yürütülmektedir. Bu açıdan emek veren milletvekili arkadaşlarımıza, bu çalışmalarını destekleyen Başkanlık Divanı üyelerine ve Meclis Başkanımıza bir kere daha teşekkür etmek istiyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, millî birlik ve beraberliğimizin vücut bulmuş hâli Gazi Meclisimizin açılışının 104'üncü yıl dönümü ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı bir dizi etkinliklerle kutlanmıştır. Etkinliklere halkımız da yoğun göstermiştir. Yine bu sene 23 Nisanın coşkuyla kutlanmasına yönelik Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığıyla yapılan iş birliği çerçevesinde ilk defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Kupası ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Ödülleri başarılı sporcularımıza ve öğrencilerimize verilmiştir. İnşallah, bundan sonra geleneksel hâle gelecek bu ödüllere gelecek nesillere Meclisimizin açılışına yaraşır bir miras bırakmış olacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizlere, milletvekillerimizin etkin ve verimli çalışması için 2024 yılında gerçekleştirilen bazı faaliyetlerden kısaca bahsetmek istiyorum: Meclisimizin geçtiğimiz yıl içerisinde yasama, denetim ve temsil alanında gösterdiği yüksek performansta idari teşkilatımızın sunduğu teknik destek faaliyetlerinin büyük payı vardır. Meclisimiz bu dönemde sadece uluslararası meselelerle değil aynı zamanda dijital dönüşüm konusunda da önemli adımlar atmıştır; örneğin, Tutanak Bilgi Sistemiyle Genel Kurul çalışmalarında ses kayıtlarının yapay zekâ kullanılarak tutanağa dönüştürülmesi, yönetilmesi, basın ve yayınlanması, arşivlenmesi gibi süreçler tümüyle elektronik ortama taşınmıştır. Yine, Sağlık Provizyon Sistemiyle sağlık harcamalarında provizyon ve faturaların dijital ortama aktarılması sağlanmıştır. Milletvekillerimize daha hızlı hizmet sunulmaya başlanmıştır. Bunlara ek olarak Vekil Bilgi Sistemiyle arkadaşlarımızın, Genel Kurul gündemi, tutanaklar ve kanun teklifleri gibi tüm yasama süreçlerine hızlı ve etkin bir şekilde, elektronik ortamda erişebildiği bilişim sistemi milletvekillerimizin hizmetine sunulmuştur. Yapılan bu çalışmalarla dijital Parlamento, kâğıtsız Parlamento çerçevesinde kâğıt ve zaman tasarrufu sağlanmıştır. Bu çalışmayla Meclisimiz, Türkiye Bilişim Ödülleri Programı'nda Kağıtsız Parlamento Projesi'yle 1'incilik ödülü olarak göğsümüzü kabartmıştır. Yine, 28'inci Yasama Döneminde, araştırma hizmetleri kapsamında milletvekillerimizden gelen bilgi taleplerini karşılamak üzere 500'ün üzerinde çalışma hazırlanmıştır. Bu dönemde ayrıca Mecliste sunulan hizmetlerin iyileştirilebilmesi amacıyla "açık kapı" uygulaması hizmete sunulmuştur. Bunun yanında, ilgili birim başkanlarımız, milletvekillerimizi bizzat makamlarına ziyaret ederek görüş ve önerilerini almakta, hızlı çözüm üretmeye gayret göstermektedirler.

Saygıdeğer milletvekilleri, Meclisimiz, çağın gereklerine uygun biçimde başta enerji tasarrufu ve çevre politikalarına uygun biçimde yeniden yapılandırılmaktadır. Sıfır Atık Projesi kapsamında önemli ölçüde geri dönüşüm sağlanmış, enerji ve su tasarruflarıyla bu konuda uluslararası standartlarda önemli mesafe katedilmiştir. Yine, yeşil enerji dönüşümüne katkı sağlamak amacıyla elektrikli araçlar için şarj istasyonları kurularak hizmet alınmıştır. Öte yandan, milletvekillerimize kampüs içerisinde sunulan sağlık hizmetlerinin uluslararası standarda taşınması amacıyla da Meclis Hastanesinde personel ve donanımsal kapasite artışı yapılmıştır. Hastanemiz hâlihazırda 80'i sağlık personeli olmak üzere toplam 100 personelle hizmet vermektedir. Hizmet kalitesini artırmak için hastanemizde ortopedi, üroloji ve ikinci kardiyoloji polikliniği hizmete açılmıştır.

Değerli milletvekilleri, 2025 yılı bütçesi için temel amacımız, yasama ve denetim faaliyetlerini gerçekleştiren milletvekillerimizin çalışma şartlarını iyileştirip işlerini kolaylaştırmak, milletimize daha iyi hizmet vermelerine katkı sağlamak olacaktır. 2025 yılı bütçe teklifi 17 milyar 817 milyon 190 bin Türk lirası olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna sunulmuştur. Bütçenin yüzde 62,9'unun yasama faaliyetlerine, yüzde 32,2'sinin yönetim ve destek hizmetlerine, yüzde 4,9'unun ise program dışı giderlere ayrıldığı görülmektedir. Bütçe artışlarında ise 2025 yılı enflasyon oranları, yeni projeler, sağlık harcamalarındaki artış ve diğer ilave personel alımları gibi faktörler etkili olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi 2025 yılı bütçesi, tasarruf ve etkin kaynak kullanımı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Meclisimizin 2025 yılı bütçesinin, yasama yetkisini kullanan biz milletvekillerinin çalışma şartlarını iyileştirmek ve yasama süreci ile kalitesinin gelişmesine katkı sağlayacağına inanıyorum.

Bu çerçevede, bütçemizin hazırlanmasında emeği geçen tüm paydaşlara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayıştayımız köklü tarihinden aldığı birikimle her zaman olduğu gibi bugün de bizlere ve denetlediği kamu idarelerine yol göstermeye devam etmektedir. Son yirmi yılda kamu mali yönetiminde atılan adımlarla Sayıştay çok daha güçlenmiş, kurumun uluslararası standartlarda denetimler yapmasına imkân sağlamıştır. Bu imkânla Sayıştay denetim kapasitesi her yıl bir adım ileri götürülmüş, bu kapasite artışıyla birlikte artan bütçe büyüklüklerinin denetimi, dijitalleşme, denetim ve yönetim sistemlerinin altyapılarının güçlendirilmesiyle çok daha kolay hâle gelmiştir. Bu bağlamda, 2022 yılında 578 olan kamu idaresi raporu 2023'te 668'e çıkmıştır. Hazırlanan raporlardan 4'ü Sayıştay raporu hakkında düzenlenmiştir. Kamuda risk yönetiminin uluslararası standartlarda uygulanmasına, kamunun iç kontrol standardına uyum kapasitesinin artırılmasına ve kamu mali yönetiminin gelişmesine olanak sağlayan Sayıştay çalışanlarımıza ve Kurumumuzun Değerli Başkanına şükranlarımı iletiyorum. Bilindiği üzere, Kamu Denetçiliği Kurumu Türkiye'nin en genç anayasal kurumlarından biridir. Kurumumuz 2012 yılında kurulmasına rağmen kurumsallaşmasını büyük ölçüde tamamlamış ve dinamik, etkili bir hak ve adalet arama kurumu hâlini almıştır. Bugüne kadar kuruma 222 binin üzerinde başvuru yapılmış, bunlardan 14.874'ü 2023 yılında gerçekleşmiş ve 14.712'si Ekim ayı itibarıyla sonuçlandırılmıştır. İstatistiklere baktığımızda Kurumumuzun sorun çözüme yeteneği yüzde 79,86'ya ulaşmıştır; açıklanan bu rakamlar elbet tatmin vericidir. Kurumun 2024 hedeflerine baktığımızda belirtilen bu oranın çok daha yukarılara taşınacağına olan inancım tamdır. Kendilerine vatandaşlarımız adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Sözlerimi, ufak bir şeye değinerek, bir şiirle sonlandırmak istiyorum. Sağda solda terör propagandası yapanlara, bu vatana sahip arayan zavallılara bir şiirle cevap vermek istiyorum:

"Bu vatan kimin?

Bu vatan toprağın kara bağrında,

Sıradağlar gibi duranlarındır.

Bir tarih boyunca onun uğrunda,

Kendini tarihe verenlerindir.

Tutuşup kül olan ocaklarından,

Şahlanıp köpüren ırmaklarından,

Hudutlarda gaza bayraklarından,

Alnına ışıklar vuranlarındır.

Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır.

İleri atılıp sellercesine,
Göğsünden vurulup tam ercesine,
Bir gül bahçesine girercesine,
Şu kara toprağa girenlerindir.

Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan,
Can verme sırrına erenlerindir.

Gökyay'ım ne yazsan ziyade değil
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusundan görenlerindir.”

2025 yılı bütçemizin şimdiden hayırlı olmasını diliyorum. Siz değerli milletvekillerine saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi, Komisyon üyesi milletvekillerimizle devam edeceğiz.

Sayın Gülcan Kaçmaz Sayyığıt, buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Meclis Başkanı, değerli Komisyon üyeleri, salonda çalışan emekçi arkadaşlar, danışman arkadaşlarım; hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Böyle, ön sıralarda kadın arkadaş görünce mutlu oluyoruz. Geçen yıl bunu ifade etmiştim, tekrar edeyim, belki sonraki süreçlerde öndeki kadın arkadaşların sayısı da artar umuduyla bunu ifade ediyorum.

Teşekkür ederiz.

TBMM GENEL SEKRETERİ TALİP UZUN - Bir arkadaşımız daha var ama önde değil.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Önde değil ama tamam.

Sözlerime başlamadan önce, Esenyurt Belediye Başkanı Profesör Doktor Ahmet Özer'in gözaltına alınarak tutuklanmasını kınadığımı ifade etmek istiyorum.

“...”⁴ Ahmet onlarca kitap ve bilimsel makale yayınlamış bir aydın. Onun Kürtlerin ve Türklerin bulunduğu kavşaklar üzerine yazdıkları herkes için aslında yol gösterici bir durumda ama AKP iktidarı, Kürt oldu mu, ona karşı kumpas kurmaktan dün geri kalmadı, bugün de maalesef geri kalmıyor. Ülkenin en büyük ilçesinde tüm halkların uzlaşısıyla da seçilse maalesef seçilmiş sayılmıyor, hatta seçildiği için yıllar öncesine ait şeyler ona karşı bir tutuklama gerekçesi sayılabiliyor. Kürtlerin yaşadığı kentlerde belediyeler kayyumlarla talan edildi, şimdi sıra Esenyurt'ta mı? Buna halkların vicdanı da toplumun sabrı da izin vermez, vermemelidir. Kayyum bir siyasi darbedir, bunu her seferinde ifade ettik, buradan tekrar tekrar ifade ediyoruz ve “...”⁵ diyoruz. Halkların iradesine kumpas kurmayı bırakın, halkların emeğine çökmeyin diyoruz.

Bakın, ben sekiz yıl boyunca iradesi gasbedilen bir Vanlıyım. Kendim de KHK'li olduğum gerekçesiyle seçilmiş Belediye Eş Başkanı olmama rağmen mazbatama el konuldu. Buradan şunu net bir şekilde ifade etmek istiyorum: Bu politikalar size kazandırmaz, sekiz yıl boyunca size bir şey kazandırmadı, bu saatten sonra da kazandırmayacak; o yüzden bu tarz politikalarından en kısa süre içerisinde vazgeçilmesi gerektiğinin de altını çizmek istiyorum.

Şimdi, gündemimize dönecek olursak, konuşmalarımızda sıklıkla “bütçe hakkı” ifadesini kullanıyoruz, bunun çok önemli olduğu konusunda da ciddi bir konsensüs var çünkü bütçe, en nihayetinde emekçilerin, emeklilerin, yaşlıların, kadınların, gençlerin, çocukların birkaç gün sonrasını belirliyor ve umutlarını etkiliyor. Dolayısıyla, bütçe hakkı topluma ait olduğu ölçüde ciddi bir demokratik ölçüt olarak karşımıza çıkmakta, bahsettiğim ölçütün ete kemiğe bürüneceği yer de Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Hepimiz temsil ettiğimiz toplum

⁴ () Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

⁵ () Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

kesimleri başta olmak üzere tüm halkların üstün yararını gözeterek bütçeye yaklaşıyoruz. Gönül isterdi ki halkların bütçesini de halkların temsilcileri yapsaydı şüphesiz toplumun bütçe yapım sürecindeki etkisi artardı ve Meclisin itibarı da bu şekilde teslim edilmiş olurdu.

Burada genel bir girizgâh yapmamın sebebi bütçe ile TBMM arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktı. Elbette Meclis hepimiz için büyük bir anlam ifade ediyor, Sayın Kurtulmuş'un düşüncelerini de önemsiyoruz ama Meclisin varoluş ruhundan ısrarla kaçınan, esasa inmeyen bir yaklaşımı da görmezden gelemeyeceğiz. Geçen yıl da Sayın Kurtulmuş'u dinledik, sözlerini not ettik, bugün de dinlediğimiz şekliyle 2'nci yüzyıl cumhuriyet tahayyülünde Kürtler, Aleviler başta olmak üzere 85 milyonun tamamının ayrımsız ve eşit bir şekilde yer alıp almayacağı, mevcut Anayasa'ya dahi uyulmazken anayasa tartışmalarının nasıl inandırıcı bir hâle getirileceği yok. Özellikle ilk Meclisin ve 1921 Anayasası'nın kapsayıcı ve ilerici yönlerinin bugüne taşınması için bir iyi niyet göstergesi dahi maalesef sergilenmiyor. Oysaki radikal demokrasi kararlılığıyla 2'nci yüzyılda demokratik cumhuriyete demirmek pekâlâ mümkün bir şekilde önümüzde duruyor. Bu sebeple, tarihsel bir backgrounda sahip konularda Meclisin pasif kalması, olaylara gerçekçi ve kapsayıcı bir pencereden bakmaması bizler açısından kabul edilir bir durum değil. Dolayısıyla, geçtiğimiz süreçte geriye dönüp baktığımızda Meclisin temel rolünü oynamadığını da söyleyebiliriz.

Biliyorsunuz, 90'lı yıllarda Orhan Doğan'lar enselerine bastırılarak gözaltına alındılar. Hepimiz için zor olan o yıllarda dahi milletvekillerini korumaya çalışan Meclis Başkanları olduğunu da belirtmek istiyorum. Tabii, ne yaptık? Az gittik, uz gittik ama sekiz yıl önce bizi tekrar başa getiren uygulamalarla maalesef karşı karşıya kaldık; HDP Vekilimiz İdris Baluken de ensesine bastırılarak gözaltına alınmak istendi, Sayın Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş tutuklandıklarında Eş Genel Başkanlarımızdı, Leyla Güven ve Musa Farisoğulları gibi vekillerimizin dokunulmazlığı bir inat ve intikam refleksiyle maalesef kaldırılmıştı.

Sayın Başkan, değerli hazrun; maalesef ki birçok badireyi atlatan, Kurtuluş Savaşı gazisi olan Meclisin itibarını vekiller tutuklandığında yahut sokakta kolluk kuvveti tarafından darp edildiğinde düşünen birileri çıkmadı. Siyasi iktidar ve diğer muhalif partiler ister sevsinler ister sevmesinler ama Kürt veya muhalif olunca yapılan hukuksuzluklara gözlerimizi kapatamayız, gözlerinizi kapatamazsınız. Eğer yeni bir anayasadan laf açılacaksa önce mevcut Anayasa'daki her ne kadar yeterli olmasa da temel insan haklarının gözetilmesi gerektiğinin de altını buradan bir kez daha çizmek istiyorum. Yasaları yapan Meclis olduğu için yurttaşın gasbedilen anayasal haklarına karşı ilk itirazın adresi de yine Meclis olmak zorunda. Sayın Kurtulmuş'un iyi niyetini, insani ve vicdani hassasiyetini düşünerek pozitif bir ilerleme olacağına da inanmak istiyorum.

Meclisin görüntüsü çoğulculuğu zorluyor, yalnız pratiği hâlen çoğunlukçu bir şekilde karşımıza çıkıyor. Özellikle Kürtçe, Lazca, Çerkezce ve diğer diller söz konusu olduğunda ciddi bir tekçilik vesayeti karşımıza çıkmakta. Meclisin tutanak politikası hepimizi utandıracak şekilde yürütülmeye devam ediliyor. Bundan yaklaşık altı-yedi ay önce kürsüde Kürtçe iki kelimeyle Ezidi halkının bayramını kutladığım için "matrix" hızıyla mikrofonum kapatılmıştı. Oysaki hiçbir vekilimiz baştan sona konuşmasını Türkçe dışında bir dilde yapmak niyetinde değil ama Kürtçeye tahammül eşiği Mecliste bu kadar düşük olmamalı Sayın Başkan. İsrarla diyoruz ki biz "kürdistan" dediğimizde idari bir yönetimi veya ayrı sınırları kastetmiyoruz, tamamıyla Kürtlerin tarihsel, ulusal ve kültürel coğrafyasına burada atıfta bulunuyoruz. İtirazlar ve saldırılar bir tarafa, tutanaklarda Türkçe yazım kuralları da ihlal edilerek bir coğrafi tanımlamanın ilk harfinin küçük yazılması, çekim eklerinin tırnakla ayrılması trajik olmasaydı çok gülünç bir durum olurdu.

Şimdi, bugün Meclisin bir kütüphanesi mevcut. Meclis birçok yayın basıyor bu kütüphane için. Sembolik de olsa birkaç yayının tamamı veya bir kısmının Kurmanci ya da Zazaki olması gerektiğini düşünüyoruz. Yine, Meclisin gazeteleri içeren aplikasyonuna bakıyorum, bekleme salonları için alınan gazetelere göz gezdiriyorum ama Yeni Yaşam gazetesi bunların içerisinde yer almıyor. Bir yurttaş eğer Sabah, Hürriyet, Karar ve BirGün okuyabiliyorsa Yeni Yaşam gazetesini de okuyabilmeli. Mecliste Yeni Yaşam gazetesine yönelik bir ambargo varsa bunun nedeninin de burada ifade edilmesi gerekiyor.

Bir diğer husus, vekillerin Kürtçe kartvizit bastırma sorunu. Sadece trajikomik bir örnek vereceğim size yani her şey bir tarafa Kürtçe isim tamlaması Türkçe yazım kuralına göre yazılmadığı için reddediliyor, özel isme gelen eke karşı çıkılıyor. Bir örnek vereceğim, "Parlamentere Muşi" olmaz." diyorlar, "Parlamentere Muş" olacakmış. Böyle bir şeyle karşı karşıya kaldık. Eğer Kürtçe bilseydiniz Sayın Başkan, bunun gerçekten çok komik olduğunu daha rahat anlayabilecektiniz. Dolayısıyla Kürtçeye Türkçe grameri ikame etmek de bu Meclise nasip olmuş durumda. Şimdi, şu örneği de vermek istiyorum bu kütüphanedeki yayınlarla ilgili, TBMM tanıtım kitabı var; Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Kazakça ve Rusça dillerinde var, keşke bir tane de Kürtçe olsaydı bu inanın bize zarar verecek bir durum değil; bunun da bir kez daha altını çizmek istiyorum.

Burada esprisi çokça yapılan torba yasalar hakkında da bir şeyler söylemek istiyorum. Özellikle Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi olduğum için buna da değinmem gerekiyor diye düşünüyorum. Komisyona öyle yasa teklifleri geliyor ki insan Mecliste şunu düşünüyor: Ya, tek bir ihtisas komisyonu mu var bu Mecliste? Bunu düşünmeden edemiyoruz. Geçen yıl da biz bununla ilgili "torba değil, çorba" demiştik. Gerçekten de öyle çünkü AKP iktidarı kıyıda köşede ne varsa torbaya koyup çorbaya çevirip bir şekilde buraya getiriyor. Elbette hayatın olağan akışında istisnalara da yer vardır ama iktidar torba teklif tekniğini 2010 yılından bugüne genel bir kabule çevirmiş durumda. AKP'den önce Meclise gelen torba yasa sayısı 1, yazıyla sadece bir. Bunun anlamı, Meclisin aslında işlevselliğinin ve verimliliğinin de ortadan kaldırılarak toplumun üstün yararı yerine iktidarın beklentilerine cevap verilmeye çalışıldığıdır. Dolayısıyla, torba yasalar AKP'nin gittikçe otoriterleşen yönetiminin yasama alanındaki somut çıktıları olarak karşımıza çıkmakta.

Geçen yıl da Sayın Kurtulmuş eleştirileri dinledi, hatta onun da bunları onaylamadığını gördük ama bunun yerine bir iç tüzükle çözülebileceğini belirtti. Açıkçası, yeni bir iç tüzüğe gerek kalmadan da sorunu çözmek mümkün, yeter ki bunun için niyet edelim.

Sayın Kurtulmuş, değerli milletvekilleri; bir hususa özellikle sizlerin dikkatini çekmek istiyorum, yıllarca emeğin mücadelesini verdim, sendikal haklar için çabaladım. Dolayısıyla, Meclis çatısı altında hak ve emek gasbına karşı hiçbirimiz gözlerimizi kapatamayız. Çalışma arkadaşlarımız, danışmanlarımız ciddi güvencesizlik koşullarında çalışıyor burada; bunun ülkenin en itibarlı ve en prestijli kurumunda gerçekleşiyor olması da tamamen paradoksal bir durum olarak karşımıza çıkıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Sağ olun Başkanım.

Çünkü Meclis kanunlar yapıyor, hakları düzenliyor ama bunların yapılmasında emeği olan danışmanların haklarını maalesef tanımıyor. Bugün Sayın Kurtulmuş'un danışmanları da dâhil olmak üzere siyasi parti grubu danışman ve personeli milletvekillerinin birinci, ikinci, üçüncü danışmanlarının iş sonu tazminatı hakkı yok. Avrupa Sosyal Şartı, ILO'nun 158 No.lu Hizmet İlişkinde Son Verilmesi Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, buna ne dersek diyelim, her şeye aykırı, rahatsız edici bir durum var ortada. Çalışma hayatının vazgeçilmez en doğal hakkı olan tazminat sorunu en kısa süre içerisinde çözülmeli. Nitekim, Sayın Kurtulmuş siz de geçen yıl burada "Meclis Başkanı olarak bu konuyu bir vazife olarak telakki ediyorum." dediniz. Bunu çözmek, buna dair adım atmak için tam vaktidir. Bugün danışman ve emekçi arkadaşlara buradan müjde vermenizi bekliyoruz. Tabii, emekçilerin yaşadığı sorunlar bununla da bitmiyor; hayat pahalılığına karşı, enflasyona karşı da ciddi bir maaş erimesi söz konusu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Çok az kaldı Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Kamu kurumlarından ücretsiz izinle gelerek Mecliste çalışanların özlük haklarının iyileştirilmesi gerekiyor. Kamu kurumlarında banka promosyonları tek seferde verilirken danışmanların promosyonları altı aya bölünüyor ve aylar içerisinde aldıkları promosyonun maalesef bir anlamı kalmıyor.

Kısacası, eğer Meclisin itibarı korunmak isteniyorsa, Mecliste her çalışanın yaptığı işin ciddiyetinin kavranması isteniyorsa saydığım bu eşitsizlik ve haksızlık içeren sorunlara dair de bir çözüm bulunmalı.

Bir diğer önemli konu, Mecliste emzirme odalarının olmaması. Geçen yıl da biz bunu ifade ettik. Bugün anne olan birçok çalışan var Mecliste, mahremiyet bir tarafa, hijyen koşullarının sağlanması gerekiyor. Sadece çalışanlar için değil, dışarıdan gelen misafirler için de emzirme odaları gayet yararlı olacaktır. Geçen yıl da bunu ifade ettik, hatta önerge de verdik. Başta Sayın Muş olmak üzere birçok kişi bunun iyi bir fikir olduğunu belirtti ama sonuca baktığımızda önemli bir ihtiyaç ve beklenti olan emzirme odaları önergemiz maalesef kabul edilmedi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Sonuç olarak, Sayın Kurtulmuş'un da eleştirilerimizi ve taleplerimizi iyi niyetli görerek dikkate alacağını düşünüyorum, yeni yasama döneminde eksikliklerin giderileceğine inanıyorum çünkü ülkede bir şeylerin değişmesini istiyorsak, bir barış ikliminin tesis edilmesi niyeti varsa bunun kolaylıkla zemin bulması gereken yerlerin başında Türkiye Büyük Millet Meclisi gelmekte. Dolayısıyla, Meclisin bütçe rakamlarından ve mali hesaplardan çok öte bir anlamı var; bunun doğru kavranıp kavranmayacağını yaşayıp hep birlikte göreceğiz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ayyüce Türkes Taş, buyurun.

Süreniz on dakikadır.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Sayın Sayıştay Başkanı, Sayın Kamu Denetçisi, Sayın Komisyon Başkanım, kıymetli milletvekilleri ve katılımcılar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Biraz önce bu yüce Meclis çatısı altında göstermiş olduğum tepkiyi duygularımın esiri olarak yaptığım yorumunu kesinlikle kabul etmiyorum; biz oturduğumuz koltuğın, taşıdığımız sorumluluğun bilincindeyiz, duygularımızı, aklımızı ve millî refleksimizi de ne zaman kullanacağımızı, devreye sokacağımızı gayet iyi biliriz. Bizim önceliğimiz, bu yüce çatının çalışmalarının, burada konuşulanların Anayasa ve hukuka uygunluğudur, Anayasa ve hukuka uygun olmayan her hareket ve söylemin karşısındayız ve bu tarz hiçbir söylemi de dinlemek zorunda olmadığımızı buradan tekrar söylemek istiyorum.

Ayrıca, Türk tarihine ve Türk büyüklerine atılan iftiralara ve karalamalara da karşıyım, kesinlikle kabul etmiyorum ve yine bu iftiraları bu yüce çatı altında dinlemek zorunda olmadığımı belirtiyorum. Saygının ne olduğunu ve sınırını da gayet iyi biliyorum. Dün de söylemiştim, bugün yine tekrar etmek istiyorum: Türkiye Cumhuriyeti devletinde hiçbir zaman hiçbir kesime pozitif ya da negatif ayrımcılık yapılmamıştır, yanlış uygulamalar ya da yanlış politikalar olmuştur ve bunların bedelini biz toptan Türk milleti olarak ödemişizdir, sıkıntısını yine toptan Türk milleti olarak hep beraber çekmişizdir. Bu yaşananları sadece belli bir kesime atfetmek iyi niyetli değildir. Meclisler demokrasilerin temel taşları ve olmazsa olmazlarıdır, milletin egemenliğinin temsil edildiği en önemli organdır, kurumdur; Türkiye Büyük Millet Meclisi de bu Türk milletinin ve ulusal bağımsızlık mücadelesinin çok önemli bir adımı olarak tarih sayfalarına adını altın harflerle yazdırmıştır.

Hepimizin bildiği gibi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Türkler ellerinde kalan bir avuç toprakta millî irade ve millî hâkimiyet esasına dayalı bir millî mücadele yürütmüş, neticede Meclisi kurup cumhuriyet idaresine geçmiştir. Burada son günlerde fazlaca gündeme gelen ve sulandırılan "milletin kimliği" konusu, 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu çıkarılırken de cumhuriyetin ilanından sonra da gündeme gelmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve o dönemin aydınları, doğulu, batılı, her türlü inanca sahip toplumun önde gelenlerinin yaptığı

istişareler sonucu 1924 Anayasası'yla çözüme kavuşturulmuş, Anayasa'nın 88'inci maddesinde "Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla (Türk) itlak olunur." denilmiştir.

Kısacası, bizim Anayasa'mızın yaptığı "millet" tanımı etnisiteye dayanmayan bir tanımdır, tarihimizin hiçbir döneminde de böyle olmamıştır. Millet, tarih içinde yoğrulmuş ve ortak tarih, inanç, kültür ve dile dayalı sosyokültürel bir yapıyı ifade etmektedir ve "Türkiye" vatanımızın adı, "Türk" de milletimizin adıdır.

Sayın Meclis Başkanı gündeme getirdiği için burada ben de söylemek istiyorum. Biz İYİ Parti olarak gündeme getirilen Anayasa tartışmalarının Türkiye'nin yakıcı sorunlarının konuşulmasını engellemek için ortaya atılan yapay bir gündem olduğunu düşünüyoruz. Anayasa tartışması gündeme geldiğinden beri bu ülkede etnik köken tartışılıyor, terörist başının Meclise gelmesi tartışılıyor. Bu ülkenin milli ve manevi değerlerin üzerinde derin tartışmalar yaşanıyor. Bunların hepsini maksatlı buluyoruz ve bunların karşısında sonuna kadar duracağız. Ayrıca, Sayın Erdoğan'a bir daha seçilme şansı verecek ya da tek adamlığı tahkim edecek bütün anayasa değişikliklerinin karşısında duracağımızı burada dile getiriyorum ve bugünkü gündemle ilgili düşüncelerimi de aktarmak istiyorum.

Bizim için bu kadar önemli olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin yani yasama erkinin maalesef 2017 Anayasa referandumuyla geçilen hükümet sisteminde ciddi olarak etkisiz hâle getirildiğini görüyoruz ve yaşıyoruz. Bu sistem, Meclisimizi hükümetin hesap verilebilirliğini sağlayacak gerekli araçlardan yoksun olmaya sürüklemiştir. Yasama kanadının etkili bir denetleme mekanizması bulunmadığından yürütmenin demokratik hesap verilebilirliği sınırlı kalmıştır. Bu kapsamda, nitelikli yasama faaliyetlerinin engellendiği ve bu vesileyle Parlatmentonun yasama yetkisinin gasbedildiğini ileri sürmek yerinde olacaktır. Meclisin bilgi edinme ve denetim yetkileri kısıtlanmıştır; Parlatmentomuz sözlü soru, gensoru ve güvenoyu gibi yetkilerinden alıkonulmuştur. Ayrıca, yeni sistemle birlikte yazılı soru önergelerinin yalnızca Cumhurbaşkanlığı Yardımcısına ve bakanlara yöneltilmesi de yürütmeyi temsilen Cumhurbaşkanının bu işlemde ayrı tutulması da aşırı yetkilendirilmiş bir Cumhurbaşkanı profilinin siyasi ve hukuki sorumluluğunu askıda bırakmaktadır.

Demokrasilerde parlatmentoların temsil yetkisinin bir gereği olarak asli yasama organı biçiminde görev yapması kural iken Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle birlikte yürütme erkinin başı konumunda olan Cumhurbaşkanı, yasama organına kıyasen daha fazla hükmün Türk hukuk sistemi içerisine dâhil olmasına neden olmuştur. Bu sistem, kanunların Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin üstünde olması ilkesini ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkisi altında olan yasama alanlarının sınırlarını ihlal etmeyi olağanlaştırmıştır. Bununla birlikte, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkisi altında olan çeşitli sosyal ve ekonomik politika alanlarında da kararnameler yayımlamıştır.

Özetle, daha hızlı, daha etkili, daha istikrarlı bir hükümet sistemi olduğu iddiasıyla Türkiye'ye getirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, bu taahhütleri gerçekleştirilememekle kalmamış, aynı zamanda egemenlik hakkının en esaslı ifadesi olan yasama yetkisine de ortak olmuş, Meclisin yetki alanına giren konulara el atmış, güçler ayrılığı prensibinin içi boş bir kavram hâline dönüşmesine sebebiyet vermiştir.

Millî hâkimiyetin hüküm sürdüğü ve millet iradesinin tecelli ettiği bir sistem olarak parlatmenter demokratik sistemden otokratik ve tek adam eksenli saray hükümeti modeline geçiş Türkiye Büyük Millet Meclisinin temel dayanağını oluşturan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." ilkesine zarar vermiştir; sırf Türkiye Büyük Millet Meclisine fonksiyonel olarak zarar vermemiş, aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisinin fiziksel yapısına, idari yapısına da zarar vermiştir. Bir tarafta "İtibardan tasarruf olmaz." felsefesiyle inşa edilmiş görkemli külliye ve onun akla zarar masrafları, diğer taraftan yüce Meclisimizin fiziksel durumu, bu iktidar Meclise ne kadar önem verdiğini bu açıdan bakılınca da göstermektedir. Yanlış anlaşılma olmasın, "görkemli, lüks bina" anlamında söylemiyorum ama içine girildiğinde insanda yarattığı intiba açısından söylüyorum. Tarihi anlamı ve derinliği çok büyük Meclisimizin ihmal edildiği kapıdan içeri girildiğinde anlaşılmaktadır. Tarihi Meclis binamızın içi hak ettiği bakımdan çok altında bir bakım görmektedir ama asıl önemli olan bu yüce çatıyı prestijine uygun şekilde çalışmasına katkıda bulunan personelin de ihmal edildiği ya da daha doğru bir ifadeyle hak ettiği değeri görmediğine de şahit olmaktayız. Türkiye Büyük Millet Meclisinde çalışmak prestijli ve gurur kaynağı olarak görülen bir durumdu -ki gerçeği de tabii ki budur- aynı zamanda stresli ve yorucu olduğu da açıktır. Geçmiş yıllarda kurumun sağladığı maddi imkânlar bu ortamda çalışanları motive eden önemli bir durumdu ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi personeli de maalesef yüksek enflasyonda ezilen gruplar arasında yerini almıştır.

Bunun yanında, özellikle 2011 yılına kadar Başkanlık Divanı kararıyla belirlenen Türkiye Büyük Millet Meclisinde personel alımı, özlük hakları ve ücret seviyeleri 2011 sonrasında bu tarihten sonra işe başlayanların ücretleri yürütme tarafından belirlenir hâle gelmiştir. Bu da kurumda kadrolu çalışanlar arasında iki farklı ücret seviyesine sebep olmuştur yani aynı işi aynı kadroyla yapan 2 personel arasında ciddi ücret farkı ortaya çıkmıştır. Bu durumun ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir. Yani, tekrar bu yetki Başkanlık Divanına verilmelidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi memurlarının ücret skalası da gözden geçirilmeli ve daha adil hâle getirilmelidir. Memur olarak işe başlayan bir çalışan kırk yıllık çalışma yaşamının son yirmi beş senesinde aynı seviyeden maaş almaya devam etmemelidir.

2017 sonrası getirilen Cumhurbaşkanlığı sisteminin bir sonucu da itibarsızlaştırılan Türkiye Cumhuriyeti devleti kurumları arasında maalesef Türkiye Büyük Millet Meclisi de yerini almıştır. Hepimizin bildiği gibi, devlet, toplumsal düzenin sağlanmasını, bireylerin haklarının korunmasını ve kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasını kurduğu güçlü kurumların eliyle yapmaktadır. Devletin kurumlarının gücü olması, başta liyakatli kadrolara ve o kurumun içinde çalışırken öğrenilen ve aktarılan kurum kültürüne, kurum hafızasına bağlıdır ama Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğu gibi devlet kurumlarının siyasi müdahaleye açık hâle gelmeleri, kurum dışı atamaların artması, maalesef bu kurum kültürünü, kurum hafızasını bozmakta ve kurumların devamlılığı için ciddi bir risk meydana getirmektedir. Bu sebepten ötürü dışarıdan atamalar kesinlikle istisnai hâle gelmelidir diyerek sözlerime son veriyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem, buyurun.

ORHAN ERDEM (Konya) - Sayın Başkanım, çok Değerli Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Sayıştay Başkanımız, Kamu Başdenetçimiz, tüm heyet; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli Başkanım, öncelikle, İsrail soykırımına duruşunuz noktasında tebrik ve teşekkür ediyorum. Yaklaşık on üç ay oldu; geçen bütçemize başladığımızda çok yeniydi, ne yazık ki on üç ayı buluyor. Son rakamlar 43-44 bini bulan çocuk, sivil, kadın ve kayıplarla hâlâ devam eden bir soykırım dünyanın gözü önünde sürüyor. Artık adalet, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi Birleşmiş Milletlerin, çatı kuruluşların ifadelerinin hepsinin boş olduğu bir dünyada yaşıyoruz ama sizin ve Cumhurbaşkanımızın bu noktadaki tutumu dünyaya örnektir. Elinizden geleni yapmaya çalıştığımızı biliyorum. Bizler de sonuna kadar bu soykırıma karşı durmaya çalışacağız.

Sayın Başkanım, ben bir konunun -bu çok konuşulmuştur ama- Başkanlığınızdan tekrar ele alınması noktasında rica edeceğim. Mecliste araştırma komisyonları kuruyoruz, ben de içlerinde bulundum. Üç ay artı bir ay, dört ay çok yoğun çalışmalar yapıyoruz ama bu komisyonların önerilerinin, tekliflerinin ne kadar dikkate alındığını bilemiyoruz. Dikkate alınanlar da var, alınmayanlar da var. Ben şöyle bir baktım, örneğin sadece Deprem Araştırma Komisyonu noktasında 62 yılında, 66 yılında, 77'de, 1997'de, 99'da, 2010'da, 2020'de, 2023'te farklı isimlerle komisyon kurmuşuz. Yine, Senato döneminde de depreme dönük 4 komisyon kurulmuş. Bunlar çok değerli. Demek ki bu komisyonların verdikleri bilgilerin, yasa tekliflerinin, denetimlerin yeterince yapılmadığı görülüyor ki bunu hissediyoruz, o kocaman emek dolu raporların raflarda kaldığını görmekteyiz. Bu konuda sonuçlarına dönük komisyon bu raporu hazırladı, bunun bir etki analizi olmalı. Üç ay sonra, altı ay sonra, bir yıl sonra önerilere karşılık ne yapıldı? Çıkarılması istenen kanunlar çıkarıldı mı? Kamunun yönetmelik veya mevzuatında sorunlar varsa, denetimde varsa bu konunun tarafımızca dikkate alınmasını rica ediyorum.

Döneminizde yurt dışı programlarına hiç kısıtlama koymadınız; doğru bir şey yapıyorsunuz çünkü bilhassa yeni gelen milletvekillerimizin yurt dışındaki mevkidaşlarıyla tanışması, o gezilerde farklı parti gruplarının birbiriyle dostluklarının oluşması ve dünya ufku açısından çok önemlidir. Bu noktadaki tutumunuza teşekkür ediyorum.

Ben Kuzey Kıbrıs Dostluk Grubu Başkanım, benim yardımcım Şamil Ayrım Azerbaycan Dostluk Grubu Başkanı, ben de Azerbaycan'ın Dostluk Grubu Başkanım. Bilinçli bu şekilde oluşmasını istedik ve sizin Başkanlığınızda çok önemli çalışmalar sonucu elli yıl sonra bir ülke Azerbaycan-Kuzey Kıbrıs Dostluk Grubunu kurdu. Burada Sayın Cumhurbaşkanımızın, sizin yüksek politikanızı biliyoruz ama altını doldurmakta her gittiğimizde çok önemli çalışmalar yaptık ve bu sonuca varıldı. Bunun devam etmesi adına bizler gayret edeceğiz.

Yine, Türk Devletleri Teşkilatındaki ülkelerin de Kuzey Kıbrıs'ı tanınması adına sizin Başkanlığınızda yaptığımız toplantıların devam edeceğini düşünüyorum. Biz güçlü olmalıyız. Geçen de bunu ifade ettim.

Sözlerime Filistin'deki, Gazze'deki zulümle başladım. Birçok ülkenin bir ülkeyi tanıması yetmiyor artık, sizin güçlü olmanız gerekiyor. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de bu noktada yavru vatanımız olarak çok önemlidir ve Türkiye'nin garantörlüğünde kimsenin kılına dokunamayacağı bir ülkedir. Bu bakımdan, bu çalışmalarını da tüm dostluk grupları olarak yürütmenin faydalı olacağını düşünüyorum.

Sayın Başkanım, halkla ilişkiler binamızda oda kapıları bazı milletvekillerince ilan panosu gibi kullanılmakta. Bu eğer mevzuaten uygunsa hepimiz burayı İsrail zulmüne dönük bir afişe ederek kullanalım, değilse çok farklı ifadelerle, farklı ilanlarla yanlış olduğunu düşünüyorum.

Sayıştay Başkanımıza teşekkür ediyorum sunumu için. Gerçekten, millet adına, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetimlerini yapıyorlar ama biz, her bütçe başladığında çok gereksiz tartışmalara maruz kalıyoruz. Eğer görevlerini yapmayan bakanlıklar, yetkililer varsa bunların daha net ifade edilip üzerine gidilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir başkasının görevini yapmamasının bedelini Hükümet, burada iktidar tarafı olarak bizler veya Meclis çekmemelidir. Bu konuda da daha dikkatli olmamız gerekiyor.

Kamu Denetçisi Başkanımıza teşekkür ediyorum. Döneminde gerçekten tanıttı ve birçok konuya da çözüm bulma noktasında gayretleri olduğunu biliyorum. Kendisine döneminin sonuna geldiği için teşekkür etmek istedim, başarılar diliyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Sekreterliği ve tüm ekibi gerekli hassasiyetle çalışıyor. Tüm ekibinize de teşekkür ediyorum.

Başta Meclisimiz, Kamu Denetçiliği ve Sayıştay Başkanlığımızın bütçelerinin hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de İYİ Parti Grubundan Sayın Usta.

Buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Meclis Başkanımız, değerli bürokratlar, sayın basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, tabii, süremiz kısa. Ben bu süre içerisinde bazı konulara biraz kısa kısa değinmeyi tercih edeceğim.

Önce, Sayın Başkan, sizin kamuoyuna yansıyan bir açıklamanız oldu, "Bu Anayasa'nın 3'üncü maddesi değiştirilmelidir." şeklinde. Ben o tartışma içeriğine girmeyeceğim yani devletin mi milleti olur, milletin mi devleti olur filan; o tartışma, ayrı bir tartışma. Ancak Anayasa'nın açık hükmü var zaten yani işte ilk 3 maddesi, 4'üncü maddede "Bu 3 madde değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez." deniliyor. Bu, tabii, hiç konuşulmayacağı anlamına gelmez ancak sizin gibi çok sorumlu bir mevkide bulunan bir insan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, aynı zamanda, tabii, iktidar partisinde de -eski kavramı da kullanıyorum "iktidar partisi" diye- çok kuvvetli bir yeri olan, pozisyonu olan bir kişinin böyle bir açıklama yapmasını ben çok yadırgadığımı ifade etmek isterim. Hakikaten bana göre çok talihsiz bir açıklamaydı, hiç uygun değildi. Siz sonradan bunun yanlış anlaşıldığını ifade ettiniz ancak bunun tehlikeli yanı şu: Yani orada, biz ilk 3 maddede çok masum bir virgül meselesini bile tartışmaya başlarsak kapı bir açıldığı zaman o işin nerede biteceği belli olmaz. Dolayısıyla bu ülkenin kuruluş felsefesidir. Bundan hiçbir şekilde uzaklaşılması gerekir.

Diğer bir konu, tabii, çok tartışılıyor, Türkiye 2018 yılından itibaren, 2017 referandumunu sonrası 2018 Haziran veya Temmuz ayından itibaren Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçti. Bizim tespitlerimize göre -muhalfeet tarafının daha çok böyle bir tespiti var- birçok konuda... Yani mesela dün ben burada bir kısım uluslararası endekslerde Türkiye'nin yeri nedir diye onun analizini yaptım veya daha doğrusu o bilgileri paylaştım. İşte hukukun üstünlüğü, özgürlükler, rekabet endeksi, yolsuzlukla ilgili endeksler; hangi endekse bakarsanız bakın hepsinde belki son on yılda bir kötüleşme var ancak 2018 sonrasında ciddi bir kötüleşme var. Sadece uluslararası endekslerde değil Türkiye'nin açık, işte hepimizin kullandığı verilerinde de ciddi bir bozulma var. Tabii, belki, en azından "Bu sistemden kaynaklanmıyor." deniliyorsa iktidar grubu tarafından bunun bir şekilde bir analizinin yapılması lazım. Yani burada apaçık bir kötüleşme var.

Şimdi, Türkiye ekonomisi bozuluyor. 2018'de yeni sisteme geçildi ama bir de Berat Albayrak Hazine Bakanı oldu, çok kuvvetli bir bakan olarak geldi. Bu bozulma Berat Albayrak'ın kendi şahsi uygulamalarından mı oldu veya sistemden mi kaynaklandı, bunların bir şekilde analizinin yapılması lazım eğer burada bu bozulmanın sistemden kaynaklanmadığı özellikle ifade ediliyorsa. Bize göre sistemden kaynaklanan hususlardır ama böyle değilse de bunun bir çalışmasının yapılması lazım. Yoksa bu bilek güreşine dönecek. Yani Türkiye doğruyu bulmaya çalışıyorsa objektif çalışmalar bir şekilde bu milletin önüne konulmalıdır. Birtakım meseleler, birtakım sorunların neden kaynaklandığına ilişkin objektif çalışmalar yapılırsa bu, subjektif değerlendirmelerin önüne geçer ve herkes açısından aslında çok da faydalı olur.

Şimdi, yine, bu cümleden olmak üzere yeni sistem ne getiriyor, bugün de gündeme getiren arkadaşlarımız oldu. Şu: Ne diyor yeni sistem? Artık Hükümet kanun tasarısı gönderemeyecek, işte kanun teklifleri şeklinde milletvekilleri kanun tekliflerinde bulunacak ve bunlar yasalaşacak. Bizim yasama faaliyetimizin temeli buraya dayandırılıyor. Şimdi, tamam, bu bir tercih, Anayasa'da böyle bir değişiklik yapıldı, millet de bunu kabul etti. Peki, bu böyle mi yapılıyor? Bu böyle yapılmıyor, bunu biz biliyoruz. Ben şunu demiyorum: Yani bir kanun teklifi hazırlanırken veya Parlamentodan bir kanun geçerken devletin ilgili bakanlıklarının veya yürütmenin hiç fikri sorulmasın, onlardan tamamen... Yani kuvvetler ayrılığı bu demek değil elbette. İş birliği olacak ancak yani yürütmenin gönderdiği, apaçık bir şekilde yürütmenin gönderdiği kanun teklifleri burada geçiriliyor. Burada yapılan tek çalışma -öncesinde o da yapılmıyordu, en azından son bir veya iki yıldır bu yapıyor- buradaki kanun teklifinde ilk imza sahibi olan arkadaşın biraz daha kanun teklifine hâkim olduğunu, çalıştığını görüyoruz. Yani daha öncesinde burada -bunun çok anekdotları var, Plan ve Bütçe Komisyonu üyeliğim döneminde ben bunu gördüm- kanun teklifine ilk imza atan arkadaş kanun teklifini savunamıyordu ama en azından şimdi bilgi sahibi. Ama bu şu değil yani bunu burada Meclis hazırlamıyor. Bizim hazırladığımız hiçbir kanun teklifi zaten görüşülüyor ama bunu AK PARTİ'nin veya Cumhuriyet İttifakı'nın veya Milliyetçi Hareket Partisinin milletvekilleri de hazırlamıyor. Bu çok açık bir şekilde bakanlıklar tarafından hazırlanıyor, buraya geliyor ve buradan da bana göre, bizim tespitlerimize göre hiç de bir müdahale yapılmadan o teklif kanunlaşıyor, geçiyor gidiyor. Şimdi, bu bir tiyatro.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Hiç öyle değil.

ERHAN USTA (Samsun) - Böyle bir şey olmaz. Ya, bu bir tiyatro. Bu tiyatroyu oynamamak lazım. Eğer gerçekten böyle olması faydalıysa yani sadece milletvekillerinin verdiği kanun tekliflerinin yasalaşması şeklindeki Anayasa'daki o hüküm doğrusu o zaman bunun altyapısını hazırlamak lazım. Bunu niye şimdi gündeme getiriyorum? Burada sizin yapacağınız iş var. Ben bunu ilk, İsmail Kahraman Bey'e, onun Meclis Başkanlığı döneminde, daha sistem başlamadan önce söylemiştim, sonraki bütün Meclis Başkanlarına da bunu söyledik; ya, bununla ilgili güçlü bir altyapıyı kurmak lazım bu Mecliste. Yani şimdi, sektörel analizleri yapabilen Meclis idari birimlerinin olması lazım. Bizde bir fikir olabilir, bir düzenleme yapmaya ilişkin bir politika fikri olabilir ama onun hayata geçirilmesi, daha doğrusu "hayata geçirilmesi" demeyelim, ete kemiğe büründürülmesi meselesi aslında buradaki bu Meclisin güçlü yapısı içerisinde, idari yapısı içerisinde yapılabilecek bir şey. Yani eski Devlet Planlama Teşkilatı gibi bir birimi burada bir şekilde oluşturmak gerekir ki bu hüküm, Anayasa'daki bu hüküm gerçekleşebilsin, yoksa biz burada bir tiyatro oynarız. Eskisi daha iyiydi bu anlamda baktığımızda yani hiç olmazsa gönderen bakan, kanunu gelip burada savunuyordu veya burada mahcup olacağını bilerek, savunamayacağını bilerek kanun tasarısı daha dikkatli geliyordu. Gelen kanun tasarısı, biliyorsunuz, Bakanlar Kurulu kararı olarak geliyordu ve oy birliğiyle alındığı için, bütün bakanların imzası olduğu için diğer bakanların da olup bitenden haberi vardı. Şimdi burada kanun geçiyor, bir başka bakanlığın, konunun çok yakından ilgilendirdiği bakanlığın sonradan haber oluyor. Bununla ilgili geçmişte yaşadığımız bir sürü olay var. Dolayısıyla, şunu söylemeye çalışıyorum: Tabii, bizim tercihimiz, gayretimiz bu sistemin değiştirilmesinden yana; güçlendirmiş, parlamenter sisteme geçmenin Türkiye açısından çok daha uygun olacağını söylüyoruz ancak siz de eğer bu sistemi devam ettireceksiniz, bu sistemin gereği olan altyapının kurulması lazım.

Mesela, bunlardan bir tanesi de komisyonlar. Yani şimdi, bakanlıkların yapısı değişti, komisyonların yapısının şu andaki bakanlıkların yapısıyla hiç alakası yok; hiç alakası yok komisyonların yapısının bakanlıkların yapısıyla. Burada bir değişiklik gerekiyor -ben bunu daha önceden Genel Kurulda da gündeme getirdim- AK PARTİ'deki arkadaşlar tarafından "Hakikaten bu İç Tüzük değişikliğini yapalım." deniliyor ama adım atılmıyor. Yani şimdi, bütün her şeyi, bütün sıkıntıları bir anda -İç Tüzük açısından söylüyorum- çözebilecek durumumuz yok ama hiç olmazsa çok ivedi olan, yapılması gereken işler var, onların yapılması lazım, buna da sizin öncülük etmeniz gerekiyor Meclis Başkanı olarak.

Veya kesin hesap komisyonu... Benim anladığım kadarıyla iktidar tarafından da buna bir itiraz yok, kesin hesap komisyonu kurulması lazım çünkü bakın, bu bütçede kesin hesap hiç konuşulmuyor, hâlbuki kesin hesap, yeni bütçeden belki de daha önemli bir şey. Bütün dünyada da böyle; kesin hesap komisyonları var, hatta muhalfeet milletvekilleri başkanlığını yapar oranın daha iyi denetlenmesi açısından. Benim anladığım kadarıyla, neredeyse bir mutabakat var ama bununla ilgili adım atılmıyor. Bu adımların sizin tarafınızdan atılmasının çok doğru olacağını düşünüyorum.

Meclisin itibarı meselesi... İşte, bütün bu söylediklerimiz aslında Meclisin itibarını artıracak yani kanun teklifi yapabilen, gerçekten kanun teklifi oluşturabilen, kendi iradesiyle kanun yapabilen... Tabii, elbette yürütmeye iş birliği içerisinde olacak, nihayetinde yaptığımız kanunu uygulayacak olan yürütme, ben oradan tamamen kopuk olması anlamında demiyorum ama tamamen onun isteği çerçevesinde bir kanunun yapılması da yanlış yol. Bu da Meclisin itibarına zarar verir.

Meclisin itibarı açısından diğerk bir konu -az önce Orhan Bey dile getirdi- önemli bir şey, araştırma komisyonları raporları yürütme tarafından hiç dikkate alınmıyor. Böyle bir şey olamaz yani burada milletvekilleri, o işle ilgili sivil toplum kuruluşları, toplumun değişik örgütleri, kamu kuruluşları, herkes çalışıyor, bir çaba içerisinde olunuyor, güzel raporlar çıkıyor ama bu raporların hiçbir şekilde yürütme açısından dikkate alınmadığını görüyoruz. Bu da -ne oluyor- bir süre sonra buradaki çalışanların, milletvekillerinin motivasyonunu kırıyor, belki de kalite düşüyor. Mesela, buraya bir mekanizma getirmek lazım yani bu araştırma komisyonu raporlarının yürütme tarafından -elbette bire bir olması diye bir şey olamaz ama- dikkate alınmasını sağlayacak, oraya belli ölçüde bir bağlayıcılık getirecek bir mekanizmanın oluşturulması lazım. Bu da yine sizlerin tarafından yapılması gereken bir mesele.

Can Atalay mevzusu var; sembol olduğu için... Benim, Can Atalay'la fikrî, zikrî hiçbir yakınlığım yok, olması da gerekmiyor ama apaçık mahkeme kararları varken bir milletvekilinin hâlâ tutuklu olması, gelip işin başında olmaması Meclisin itibarı açısından doğru bir şey değil. Yarın sistem değişir, yarın işler değişir, bu bizlerin de başına gelebilir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Sayın Usta, tamamlayın lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkürler Sayın Başkanım.

Yani bu mesele de önemlidir, bence burada da sizin daha fazla gayret göstermeniz lazım.

Soru önergeleri meselesi... İşte "Şu kadar cevaplama var." Ya, kalitesi yok yani biz bir şey soruyoruz, başka bir şey geliyor bize. Sizin vereceğiniz bilgi sadece "Soru önergelerinin şu kadarı cevaplandırılmış." şeklinde olmamalı, çok personeli var -birazdan ona da vaktim olursa geleceğim- 6.500 civarında personeli var Meclisin; bu işleri yaptırabilir. Bir de kalite açısından bir süzgeçten geçirin yani en azından bu soru önergeleri hakikaten hangi kalitede veya sorunun içeriğine uygun bir cevap geliyor mu, gelmiyor mu? Gelmiyor böyle bir cevap ama biz Meclisiz yani biz bir erkiz. Bu, bizim itibarımız açısından son derece önemli, işlerin iyi gitmesi açısından da öyle bir şey. Sabahki örnek yani işte bu yeni doğan çetesi meselesi. Bizim bir milletvekilimiz tarafından soru önergesi şeklinde gündeme getirilmiş. O gün üzerine düşülmüş olsaydı belki bu sıkıntılar olmayacaktı ülkede ama burada hem süre açısından sorun var hem cevap verilemiyor hem cevap kalitesi açısından hem cevaplama süresi açısından hem de hiç cevap verilmemesi açısından ciddi sıkıntılar var; bunlar da sizin sorumluluk alanınızdaki işler.

Çok kısa bir şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesinde çok ciddi bir artış var. Bunu sunumunuzda ifade etmediniz ama soru-cevap kısmında ifade edilmesinin faydalı olduğunu düşünüyorum. Bir defa personel giderleri normal merkezi yönetimin çok üzerinde artıyor. Personel içerisinde de statülere göre artışlarda çok ciddi farklılıklar var. Vaktim sınırlı olduğu için onları şimdi burada söyleyemeyeceğim tek tek ama bunun nedeninin bize söylenmesi lazım. Bu, şudur: Yani personel gideri normal devletin diğer personel giderlerinden fazla artıyorsa personel sayısında da ciddi bir artış olacağı anlamına gelir. Bu doğru mudur? Buna da bakmak lazım. Ben çok atıl personel olduğunu düşünüyorum Mecliste. Dolayısıyla bu atıl personeli işin içerisine katmak lazım. İşte, daha "Şu zaman girmiştir, bu zaman girmiştir." deyip insanları atıl bırakıp yerine yeni personel alınması şeklinde bir uygulamanın yanlış olacağını düşünüyorum.

Mal hizmet alım giderleri... Yani bir yandan Hükümet diyor ki işte, ne derler: "Tasarruf, tasarruf, tasarruf."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Başkanım, biraz tolerans gösterirseniz. Sayıştay meselesi var daha.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Mal hizmet alım giderleri yüzde 68 artıyor. Başlangıç bütçesine göre 2024 ve 2025'e göre yani gerçekleşme tahminine göre bu hesaplar yapılmaz. Geçen yıl ne vermişiz onu? Yüzde 68. Mesela, normalin çok daha üzerinde bir artış var; buralara ilişkin de bizimle bir şey paylaşırsanız çok memnun olurum.

Tabii ki milletvekillerinin de personelin de sorunları var, personel otoparkıyla ilgili sorunlar var; çok üzerinde durmayacağım ama bir not olarak sadece söylemiş olayım, size arkadaşlar iletirler.

Bir de şimdi, milletvekillerinin misafirleri araçla alınmıyor, eskiden alınıyordu, şimdi sadece gruplardan oluyor. Yani milletvekilinin de misafiri olur. Grup Başkan Vekilliği de yaptım, o zaman sıkıntımız olmuyordu ama şimdi milletvekili olduk, benim bir tane misafirim araçla buraya giremiyor. Bu meselenin de bu anlamda düzeltilmesi lazım.

Sayın Erdoğan'ın Meclise geliş meselesi burada tam bir kriz oluşturuyor, burada bir terör estiriliyor. Şimdi, Sayın Erdoğan Cumhurbaşkanı sıfatıyla buraya geldiği zaman elbette Cumhurbaşkanıdır, Cumhurbaşkanı nasıl muamele edilmesi gerekiyorsa o şekilde muamele edilsin ama grup toplantısına geldiği zaman Sayın Erdoğan buraya Cumhurbaşkanı sıfatıyla gelmiyor, bir partinin Genel Başkanı olarak geliyor. Diğer partilerin genel başkanlarından daha farklı bir imkân veya imtiyaz tanınması yanlıştır. Yani burada koridorlarda yürüyemiyoruz biz Sayın Cumhurbaşkanının grup toplantısı yapacağı günlerde, böyle bir şey olamaz.

Hatta geçenlerde bizim partimizin Genel Başkanı... Sayın Erdoğan çıkacak diye şurayı komple kapatmışlar. Nerede kalıyor? Şu ön kısım komple kapatılıyor. Bakın, bürokratların araçları giriyor oraya -böyle bir demokrasi olmaz- bu, grubu bulunan bir siyasi partinin Genel Başkanının aracı alınmıyor, Genel Başkan buradan kalktı, ta öbür tarafa kadar yürüdü ama strateji başkanıdır, bilmem ne başkanıdır... Hadi Erdoğan'ını da anladık, Cumhurbaşkanımızı da anladık ama bürokratin aracının alındığı yerde bir siyasi partinin Genel Başkanının aracı alınmaz mı? Burası üstelik Meclis. Yani Külliye'ye gittiğiniz zaman size bu imtiyazı tanıyorlar mı? Tanımiyorlar. Dolayısıyla bunlar yanlışlerdir, bunların düzeltilmesi lazım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Sayın Usta, 2 defa uzattım. Selamlamak için lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Benim selamım biraz uzun olur. Peki, çok kısaltmaya çalışacağım.

Ciddi ücret dengesizlikleri var, onu söyleyeyim, Meclis içerisinde aynı statüde, aynı işi yapanlar arasında. Danışmanların kıdem tazminatı meselesi önemlidir, bunu mutlaka çözmek lazım. Tamam, kadro işine işte, değişik şekillerde karşı çıkılıyor ama yani bir anayasal hak, yasal hak verilmiyor.

Bu şefler ile başkan arasındaki maaş farkı, ben onları da inceledim. Yani normal kamuya göre ciddi bir maaş farkı var, statüleri, hiyerarşi arasında çok farklı statüler var.

Ondan sonra, personel sayısının fazla olduğunu söyledik. Gereksiz statüler var. Ya, 57 başkan yardımcısı var, nedir 57 başkan yardımcısı? 15 başkan, 57 başkan yardımcısı var; buna bir bakmak lazım. Maaşları da milletvekili maaşı kadar neredeyse. Bu kadar statüye ihtiyaç var mı? Yani dik hiyerarşi hiçbir zaman zaten doğru bir şey değildir, iyi bir şey değildir.

Başkan danışmanları meselesi vardı, istisnai kadro. Sayın Mustafa Destici'nin bir beyanatı yansıdı "Her siyasi partiye kadro veriliyor veya hak veriliyor." diye.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Vallahi bize, en azından bizim siyasi partimize kim verilmiş, görmek isteriz. Böyle bir şeyin de olmaması lazım.

Bu, Başkanlar...

Açmayacak mısınız Başkanım? Sayıştayı konuşacağız Başkanım.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Yani yeterince uzattım, onu da başka zaman.

ERHAN USTA (Samsun) - O zaman şöyle yapalım: Tutanaklara girsin en azından. Sesim çıktığı kadar söyleyeyim, herhâlde onu kesmezsiniz.

Bu, Başkan danışmanları meselesi, istisnai kadro önemlidir, yani buranın istismar edilmemesi lazım. Onu aslında biraz açacaktım ama fırsatım yok.

Şimdi, Sayıştay meselesi... Sayıştay, Meclis adına denetim yapıyor; 5,1 milyon kamu görevlimiz var, ortada Sayıştay yok -Sayın Başkan alınmasın, benim kişisel dostluğum da var, arkadaşlığım da var ama ayrı bir şey- yani yüz altmış iki yıllık kurum artık şu anda Türkiye'de yok. Kimse bana "Türkiye'de Sayıştay var, Sayıştay denetim yapıyor." falan demesin. Sayıştayın en iyi yaptığı şey şu anda denetçilerini denetlemek. Denetçilerin yazacağı raporu önceden, gayriresmî alıp, ondan sonra sisteme girmeden, aman, arızalı bir şey yazılmasın... Ondan sonra oradan alıp sonrasında işte kuşa döndürüp resmî prosedür içerisine sokulması. Bir filigran sistemi getirildi, böyle bir şey yok ya, burası Genelkurmay falan değil yani burası Millî İstihbarat Teşkilatı falan da değil, bunlar yanlış işlerdir. Sayıştayın etkili olması lazım. Sayıştay kamu idareleri tarafından da takılmıyor. Tabii, böyle bir Sayıştayı hiç kimse takmıyor şu anda.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Yani rapor verilmiyor kamu idarelerinden...

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Ağır bir ithamda bulundun Erhan Bey.

ERHAN USTA (Samsun) - Ağır itham mı?

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Sayın Usta, bitirelim lütfen.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - o raporlar müfettiş raporu gibi değil, kurum raporudur.

ERHAN USTA (Samsun) - Efendim?

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Kurum raporudur Sayıştayın yani müfettişten gelenlere, denetim elemanlarından gelen şekliyle değil, kurumla görüşülür, onun haricinde...

ERHAN USTA (Samsun) - Eskiden nasıl veriliyordu?

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Eskiden de öyle.

ERHAN USTA (Samsun) - Hayır, sistem şimdi değişti.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Sayın Usta, mikrofonunuzu açayım, bir dakika selamlayın, bir dakika sonra sözü başka arkadaşına vereceğim.

Lütfen tamamlayın.

Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Tamam.

Bu kısmını söyleyeceğim o zaman.

Yani bakın, ben şunu iddia ediyorum: Sayıştay... Elbette kurum raporu olacak, "Kurum raporu değil." falan diyen yok ama yani denetçinin de bir alanı var, bir özgürlüğü var, denetçiye bu kadar çok müdahale edilmez bir kurumda yani hiç zarara ziyana dokunmayacak aman, bir sıkıntı çıkarmayacak şeyler yazılsın. Daha önceden sistem şöyleydi: Raporu yazıyordu, ondan sonra rapor bir üste gidiyordu, ondan sonra "Şunlar çıkartılsın." falan deniliyordu, çıkartılıyordu ama resmî bir işlem görüyordu. Yarın bir gün birisi geldiğinde "Bu işler nasıl yapılıyor?" diye baktığında denetçinin ilk yazdığı raporu görüyordu. Biz denetçimize güvenmiyor muyuz? Bunlar kamu görevlisi. Ama şimdi, sen sisteme hiç sokmadan denetçinin yazdığı rapor üzerinden ciddi bir hegemonya kuruyorsun, ondan sonra, şunları şunları çıkar... Sisteme ondan sonra rapor alınıyor. Bu iddiamın ben arkasındayım, bunun aksini söylersiniz bunlarla yüzleşmeye hazır olduğumu her zaman söylüyorum.

Bulgularla ilgili meseledeki tablolarınızda son derece sıkıntı var, o konuya da giremeyeceğim.

Peki, teşekkür ediyorum, bütçenizin hayırlı olmasını dilerim.

OTURUM BAŞKANI İSMAİL FARUK AKSU - Ben teşekkür ediyorum.

Şimdi konuşma sırası Sayın Bozdağ'da.

Buyurun Sayın Bozdağ.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Meclis Başkanı, değerli bürokratlar, Sayın Komisyon üyeleri, basın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bütçe hakkı... Bir ülkede sistemin ne kadar demokratik ve halk nezdinde ne kadar meşru olduğunu görmek için bütçe hakkının kullanımına bakmamız gerekiyor ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle toplumsal grupların ve Parlatentonun bütçe hakkının gasbedildiği bir dönemdeyiz maalesef. Bu sistemle birlikte bırakalım bütçe hakkının katmanlaşarak zenginleşmesini klasik anlamdaki bütçe hakkının dahi gerisine düştük. Bugüne kadar tüm bütçe kanun tekliflerinin hazırlanmasında ve ardından Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri sürecinde ne yazık ki toplumsal katılım dışlandı. Toplumsal tüm kesimlerin ve demokratik kitle örgütlerinin görüşlerine, eleştirilerine, taleplerine kulak tıkandı. Halkın bütçesine halkın görüş ve taleplerinin yansması sağlanmadı, hatta engellendi. Oysa bütçe sürecine toplumsal katılım sağlanmaksızın bütçe hakkının kullanımı mümkün olamaz.

Bütçe yapılırken en önemli görevimiz bir yandan bütçeyi Sayıştay raporlarına göre denetlemek. Peki, özellikle son yıllarda Sayıştayın raporlarıyla harcanan paraların nerelere harcandığını detaylı olarak biliyor muyuz? Denetim gerekli ve yeterli bir şekilde yapılabiliyor mu, Meclis burada ne kadar işlevli? Buna bağlı olarak Meclisin bütçe yapma hakkını ele almadan bu ülkede hukukun üstünlüğünden de Meclisin egemenliğinin meşru kaynağı olan halkın verdiği temsil yetkisinin gereğinin yerine getirilip sorumluluğunu aldığından da bahsetmemiz çok zor.

Sayıştay kendisini şöyle özetliyor: "Bütçe hakkının kullanılmasını temin etmek üzere Parlamento adına denetim yapan yargı yetkisini haiz bir yüksek denetim kurumu." Bütçe hakkı ise en basit ifadeyle halkın seçtiği Parlatentolar aracılığıyla kamu gelir ve giderlerini belirlemesi yani iktidarlara "Keyfi olarak vergi alamazsın, aldıklarını da keyfi olarak harcayamazsın, gelirini, giderini seçtiği milletvekilleri aracılığıyla halka açıklamak zorundasın. Bunun denetimini de Parlamento Sayıştay aracılığıyla yapar." denilmekte.

Sayıştay Türkiye Büyük Millet Meclisi adına kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini halka hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetliyor ve hazırladığı raporları hem bilgi vermek hem denetimi sağlaması için TBMM'ye sunuyor. Hesap yargısı olarak da görev yapan Sayıştay, 2023 yılında yaptığı denetimlerin sonuçlarına ilişkin raporlarını Meclise sundu. Raporların içeriğinin her yıl daha da sığlaştığını ve dolayısıyla TBMM adına halka hesap verme sorumluluğunun giderek yok edildiğini söylüyoruz biz sürekli. Yapılan denetimlerin ve tespitlerin bile var olan sınırlı aktardığı bir ortamda Türkiye Büyük Millet Meclisinin iki temel fonksiyonunun, yasa yapma ve denetiminin işlevsizleştirildiği, Türkiye'de gelişen toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunları çözmek bir yana o konularda inisiyatif dahi koyamaz hâle geldiği bir noktadayız. Demokratik bir hukuk devletinde kamu harcamalarının mali ve hukuki denetimi önemli. Halkın devlete ödemiş bulunduğu vergilerin hangi amaçlarla, nasıl harcandığını bilme ve denetleme hakkı demokrasiye içkindir. Bu hakkın gerçekleştirilmesinin tek aracı olmamakla birlikte en önemli araçlarından biri halkın temsil edildiği meclisler adına yapılan denetimdir. Sayıştay demokrasiye içkin bu denetim yetkisi ve sorumluluğu kapsamında objektif, bağımsız ve çıkar çatışmasından kaçınan bir denetimi yapma yükümlülüğü altında iken liyakatsiz atamalar, Sayıştay Kanunu'nda yapılan değişiklikler ve hukuksuzluklar sebebiyle denetimler âdeta iktidarı aklamaya dönük raporlara indirgenmiştir. Sayıştay raporlarına bakıldığında yapılan denetimin mali tablolarla sınırlı olduğu, yalnızca bu sene yapılan denetimlerde dahi birçok kurum hakkında herhangi bir bulgu dahi saptanmadan olumlu görüş bildirildiği görülmektedir. Bu durumun en bariz örneğini ise Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi birçok kurumu bünyesinde barındıran ve yine, kendisine bağlı kurumlara ilişkin her denetim yılında onlarca usulsüzlük iddialarına konu olan Cumhurbaşkanlığına ilişkin hiçbir denetim bulgusu saptanmamış olması Sayıştayın denetim yetkisini objektif olarak sürdürmediğinin en büyük kanıtı ve göstergesidir.

Mevcut denetim mekanizmasının bile bu kadar sıkıntılı ve sınırlı olduğu bir yerde bir de denetim dışında olan kurumlar var, Türkiye Varlık Fonu gibi. Kamu kurumlarını bünyesinde bulundurduğu için Sayıştay tarafından denetlenmesi gereken Türkiye Varlık Fonu bu denetimin dışında tutulmuştur. Oysa Anayasa'ya göre, Sayıştay merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Gerçek bir denetim süreci denetleyenin şeffaf bir biçimde bilgilere ulaştığı ve kamu zararına sebep olan bulguların gereğini yapabildiği bir mekanizmaya sahip olmasıyla mümkündür. Dolayısıyla Türkiye Varlık Fonunun gerçek bir denetimden geçmesinin yegâne yolu, böylesi fonlar için "denetim" denilen mekanizmanın kamusal bir biçimde gerçekleştirilmesinden ve bu denetimlerin sonuçlarının kamuoyuyla şeffaf bir biçimde paylaşılmasından geçmektedir. Bu, neden bu kadar önemli diyoruz. Haziran 2023'te ne oldu? Varlık Fonu ilk Başkanı Mehmet Bostan tutuklandı. Usulsüz işlemler nedeniyle Mehmet Bostan ve Mineks Uluslararası Sermaye ve Yatırım Danışmanlığı firmasının Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Göktuna'nın 25 milyon dolarlık bir usulsüz komisyona aracılık ederek kamuyu zarara uğrattığı ortaya çıktı. Fonda 25 milyon dolarlık bir açık olduğu tespit edilmiş, yapılan incelemeler sonunda bu paranın Mineks Uluslararası Sermaye ve Yatırım Danışmanlığı firmasının Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Göktuna'ya transfer edildiği anlaşılmıştı. Hakkında soruşturma açılması istenmişse de dönemin Başbakanı Binali Yıldırım söz konusu olayın Devlet Denetleme Kuruluna gitmesine gerek olmadığı yönünde bir görüş belirtmişti. Daha sonra Devlet Denetleme Kurulu tarafından yapılan incelemeler sonucu kamunun 25 milyon dolar zarara uğrattığı ortaya çıkıyor. Kurumun başında yer alan kişinin yolsuzluk yapması, dahası dönemin Başbakanının olayın Devlet Denetleme Kuruluna gitmesine gerek olmadığı yönünde görüş belirtmiş olması oldukça vahim bir durumu ortaya koymuştu ve biz bu yapıyı Sayıştay denetimi dışında tutuyoruz. Fon 26 Ağustos 2016'da kuruluyor, kuruluş dönemi itibarıyla da oldukça mânidar aslında. Kapatılması gereken bir kurum; kamu çatısı altında, özel

hukuk kurallarına tabi ama en azından mevcut hâlinde Sayıştayın denetimini Meclis adına yaptığı bir yapıya kavuşturulması gerekiyor. Daha geçtiğimiz ağustos ayında 12 şirket daha Fona devredildi. Devredilen şirketlerden Koza İpek Holding ve iştiraklerine bakalım. Türkiye'nin en büyük altın madenleri her biri, altın madenlerinin yanı sıra çok sayıda yeni arama ve işletme ruhsatı bulunan şirketler bunlar. Devredilen şirketlerin ağırlıklı özelliği ise yer altı kaynaklarının çıkarılması ve işlenmesi faaliyetlerini yürütmeleri. Varlık Fonuna bu şirketlerin alınması ve bu şirketlerin bir millî değer olarak hazinemize katkıda bulunması savunusu var. Oysaki altın madenciligi sadece yatırım yapan şirketleri ihya ediyor, devlete sömürge kırıntısı düşerken halka da sadece doğasının talanı kalıyor. Maden Mühendisleri Odası eski Başkanı Mehmet Torun bu gerçeği şöyle özetliyor: "Kanunen yüzde 5-18 arasında bir miktar devlet hakkı olarak alınmalı normalde ancak vergi indirimleriyle, teşviklerle bu oran yüzde 1'e kadar düşüyor. Üstelik, şirket ne kadar altın ürettiğini beyan ederse devlet de onu esas alıyor." Yani zaten denetlenmeyen, iltimas geçilen bir alan Varlık Fonu adı altında iyice denetimsiz kılınmıştır. Cumhurbaşkanlığına bu yıl 5,4 milyar lira bütçe ayrıldı, yedi ayda tüketildi, hatta 100 milyon TL fazlası harcandı. Nereye harcandı? Hiç görevi olmadığı hâlde, İstanbul seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partili belediyelere 45'er milyon lira gönderildi. Bu hatırlatmanın ardından soralım: Hükûmetin, yürütmenin eline geçirdiği her şeyi saçtığına bolca tanık olurken Fona şirket devrinin millî servetin iktidarın çıkarına sunulmasından başka bir anlam taşıması mümkün mü?

Halk adına denetim yapan kurumun, bu çatının başında olan kişi olarak bu noktada hem hesap verebilirlik hem kamu yararı adına bir inisiyatifinizin, bir sorumluluğunuzun olması gerektiği açık. O yüzden soruyoruz: 2010 yılında yapılan değişikliklerle "Sayıştay idaresinin takdir yetkisine karışamaz, yapılan iş yasalara uygunsuz rapor konusu yapılamaz." diye bir kural getirilmiş, Sayıştayın yetkisi fiilen kısıtlanmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Bitiriyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - O nedenle, Sayıştayın yargılama sorumluluğunun objektiflik sorumluluk ilkesi bakımından yeniden düzenlenmesi bakımından bir girişiminiz olacak mıdır? Varlık Fonunun Sayıştay denetimine alınması bakımından bir girişiminiz olacak mıdır?

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bozdağ, teşekkür ederim.

Orhan Yegin Bey, Buyurun.

Süreniz on dakika.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Teşekkür ederim.

Çok Kıymetli Başkanım, sizleri ve salonda bulunan herkesi saygıyla selamlıyorum. Bütçemiz, bütçe görüşmelerimiz, hayırlara vesile olsun inşallah.

Yine, bu sefer de sistem tartışmalarıyla başladı bütçemiz. Daha önce de yine Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi değişikliğinden sonra bu sistem tartışmaları çokça yapılmış, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin Parlamento'yu açığa düşürdüğü, Parlamento'yu etkisizleştirdiği tartışmaları çokça yapılmış burada. Bu iddiaların hepsine pratik uygulama ve yasal metinler üzerinden cevapları verilmiş olmasına rağmen, yine, tabii, herkes durduğu yerden, baktığı pencereden kendine göre yorumlarıyla, karşı taraf, muhalif arkadaşlar sistemi kötü göstermeye çalışmaya devam ediyorlar ama biraz üslup değişikliklerinin olduğunun burada altını çizmek isterim. Çünkü bu değişiklik ilk olduktan sonra buradaki bütçe görüşmelerinde, özellikle muhalif tarafta oturan arkadaşların bütçeyi savunmak üzere buraya gelenlere, Sayın Bakanlara "Sen atamışsın, biz seçilmişiz. Sen dur, hesap vermek zorundasın. Şöyle, böyle..." gibi üslupları vardı.

ERHAN USTA (Samsun) - Onları gene diyeceğiz canım, onlardan vazgeçmiş değiliz. Hesap verecek; vermeyecek mi hesap?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Ben, bugün bu tartışmalara bakıp düne kıyasladığımda, baktığımda muhalefetin "Sen atanmışsın, ben seçilmişim. Şöyle yapamazsın, böyle susamasın, dediğime cevap vermek zorundasın. Şunu böyle..."

ERHAN USTA (Samsun) - Nasıl davranırsa, davranana davranılan söylenecek Orhan Bey.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Sayın Usta, bir şey ifade etmek istiyorum. Ben bir parça bu anlamda bir olgunluğa eriştiğini hissetmişim; değilmiş demek ki.

ERHAN USTA (Samsun) - Yok, hayır, öyle bir şey yok; o dediğiniz çiğlik olur.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Şöyle: Ben bunun zaman içerisinde oturduğunu, her şeyin, her sistemin, her tartışmanın, her diyalogun zaman içerisinde tekemmül edeceği duygusundan, düşüncesinden hareketle bu tekâmülün gerçekleştiği, sürecin içerisinde olduğunu düşünüyordum ama gördüğüm kadarıyla sizin cephede öyle değilmiş.

ERHAN USTA (Samsun) - Tekâmül değil o dediğiniz.

AYYÜCE TÜRKER TAŞ (Adana) - Susturma.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Son tahlilde, "Sistemlerin demokrattlığı önemlidir." denildi ve "Güçler ayrılığı bunu sağlar." denildi "Kuvvetleri birleştirmek bir problem üretir ve bu sistem kuvvetleri birleştirmiştir." denildi. Aksine, bu sistemin yürütme ile yaşamayı da artık bütünüyle birbirinden çok net çizgilerle ayırdığını, dolayısıyla burada, aslında bu yeni sistemin güçler ayrılığını çok daha iyi temsil ettiğini özellikle ben ifade ederek sözlerime başlamak istedim.

Şimdi, arkadaşlarımız Meclisin etkinliğinin giderek azaldığından bahsediyorlar, denge ve denetlemenin ortadan kaybolduğundan bahsediyorlar ama bunun usulü var. Denge ve denetlemenin usulleri yasalarla çizilmiş, kurumlar bu anlamda tesis edilmiş, kurumlara vazifeler verilmiş. Yani eğer bizim geçen dönem gördüğümüz gibi, sizin denge ve denetlemeden anladığımız şu ise, bir siyasi partinin genel

başkanının milletvekillerini çağırarak bakanlıkların kapısına gidip “Hesap sormaya geldim.” demesi, kurumların kapısına gidip “Hesap sormaya geldim.” demesi “İn aşağıya.” demesi “Bana bunu açıkla.” demesi gibi böyle üstten bir yaklaşımla bir denetleme olsun istiyorsanız demokraside hiçbir sistem bunu yapmak isteyen arkadaşlara sunmaz. Burada bizim kurumlarımız var, Sayıştay Meclisimiz adına denetimlerini yapıyor ve her bütçe toplantısında tanık oluyorum, hep Sayıştay raporlarından hareketle kurumlara eleştiriler getiriyorsunuz.

ERHAN USTA (Samsun) - O yüzden onlar da bir şey yazmamaya başladı artık.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Hep Sayıştay raporlarındaki şerhlerden hareketle, eleştirilerden hareketle, buraya gelen bakanlara, buraya gelen bürokratlara “Bakın, Sayıştay raporunda bile bu böyle geçiyor.” diyorsunuz.

ERHAN USTA (Samsun) - Zaten artık diyemiyoruz bu sene.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Tamamen iktidarın denetiminde olduğu imajını oturtmaya çalıştığınız Sayıştayın üzerinden Hükümetin yaptığı eylemlere ve uygulamalara burada eleştiriler ortaya koyuyorsunuz; bu da aslında bir nevi büyük bir çelişki içerisinde olduğunuzu gözler önünde seriyor, onu söylemek istedim özellikle sizlere.

ERHAN USTA (Samsun) - Neyden bahsediyorsun ya!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Meclisin itibarı, Meclisin itibarı... Evet, Meclisin itibarını hepimizin koruması lazım. Meclisin itibarını halk vermiştir, millet vermiştir. Milletten verdiği o itibarı bizler yok edemeyiz ama onu korumamız, ona çok daha özenli olmamız lazım. Sürekli Meclisin itibarından bahsediliyor. Bugün Grup Başkan Vekiliniz söyledi “Meclisi kürsü kavgalarıyla, mangal partileriyle, yemek tarifleriyle konuşturuyoruz.” denildi. Biz de kürsülerde kavga edilsin istemiyoruz. Bir kanun teklifiyle ilgili 4 muhalefet partisi beşer dakikadan yirmi dakika söz alıyor, iktidar adına maddelerle ilgili çoğu zaman Genel Kurulda biz konuşma bile yapmıyoruz ama çıkan arkadaşlar o kürsüye çıktıklarında öyle farklı üsluba dönüşüyorlar ki karaktere dönüşüyorlar ki öyle hakaretimiz konuşmalar yapıyorlar ki öyle saldırgan ve nobran davrananlar oluyor ki içlerinde, hepsini kastetmiyorum, bütün muhalefeti kastetmiyorum...

ERHAN USTA (Samsun) - Alpay’dan mı bahsediyorsun?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Dolayısıyla, bu haklı bir şey değil ama bir etki tepki doğuruyor, o etki tepkinin neticesinde de hiçbirimizin arzu etmediği görüntüler oluşuyor.

ERHAN USTA (Samsun) - En son Alpay yaptı.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Dolayısıyla, eğer Meclisteki bu tarz tartışmalardan ve görüntülerden rahatsızsak, buna sebep olan arkadaşların kürsüye çıktığı zaman buna sebep olmayacak bir üslupla niyetini, fikrini, eleştirisini dile getirebilecek bir olgunluğa erişmesi gerekir. Bu olgunluğu koruyamazsak, herkesin kendi grubundaki riskli arkadaşlar belli, her grup o arkadaşlara söz verdiği zaman bunun hassasiyetinin altını çizerek konuşursa...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Riskli arkadaş ne ya!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Çok açık konuşuyorum yani üstü örtülü bir şey söylemiyorum, söylediğim çok açık. Dolayısıyla, ben aksine şöyle düşünmeye başladım...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Hiç açık değil.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bilakis, Mecliste kavga çıksın diye muhalefet grupları tarafından bazı arkadaşlara söz veriliyor diye düşünmeye başlıyoruz biz arkadaşlarla. “Kavga çıksın, ortalık karışsın, çık kürsüde hakaretimiz konuş, bağır, ona hakaret et, buna küfred, olay çıksın, ondan sonra Meclis bir karışsın.” tarzında niyetlerle sanki bazı arkadaşlar çıkıp kürsüde söz alıyor.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Yumruk atanlar sizin vekilleriniz.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Yumruk atanlar sizin vekilleriniz ama ya.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Meclis mangal partileriyle anılmış... Arkadaşlar, hepiniz burada milletvekilliği yaptınız, belki en az vekillik yapan benim aranızda; her dönem bütçe dönemlerinde milletvekilleri kendi yörelerinden yemekler yapıp, getirip burada misafirleri ayırt ederek “Benim grubum yesin, siz yemeğin.” dememiş, bütün misafirlere, kim varsa, vatandaş, vekil, çalışan, herkese kendi yöresinin yemeklerini bir nevi tanıtmak amacıyla ikram etmişler. O gün de orada, bir şehrin vekilleri kendi şehirlerinin bir ürünü aynı kapsamda getirmişler ve sanki AK PARTİ’liler burada ziyafet çekiyormuş, sadece kendilerine ziyafet düzenliyorlarmış gibi, bu yemekten yiyenler dahi bunu böyle konuşular. İtibar böyle olmaz arkadaşlar, gelip hem o yemekten yiyeceksiniz hem “Allah razı olsun, kesenize bereket.” diyeceksiniz hem de “Mecliste mangal partileri düzenleniyor.” diye siyasal bir -bence- çirkinliğin arkasına geçip ondan sonra millete “AK PARTİ şatafatın içerisinde. AK PARTİ’li vekiller zevküsefa içerisinde.” imajı çezeceksiniz; bu çok yanlış bir şey.

Başka ne dedi? Zamanım kalırsa ona da değinmek istiyorum. Mesela, Sayın Başkanım, sürekli birileri geliyor, burada, Mecliste, yemekhanede yenilen yemeklerin fişlerini alıp sosyal medyada vekillere hakaret ettiriyor. Bakınız, arkadaşlar, Meclisin çalıştığı günlerde, özellikle o yoğun çalıştığımız günlerde burada 12 bin kişiye yemek yapılıyor, 12 bin kişiye. Burada 600 vekil var, 593 ama düz 600 diyelim. 600 vekil günde 2 öğün yemek yese 1.200 yemek yapar. Eğer 600 vekil 2 öğün birden yemek yemiş olsa 12 bin kişilik yemeğin sadece yüzde 10’unu yemiş olur, geriye kalan bütün yemek buradaki çalışanlara, buranın personeline, gazetecilere, o haberleri yapanlar varsa o haberleri yapanlara, Anadolu’nun değişik yerlerinden gelen misafirlere, Diyarbakır’dan gelene, Hakkâri’den gelene, Aydın’dan gelene... Burası milletin evi, milletin Meclisi olduğu için, geldiğinde herkesin burada rahatça yemek yiyebileceği bir alan oluşturulmuş. Kaldı ki sanki sadece Mecliste böyle uygun yemek listeleri varmış! Ya, kamu kurumlarına gidin, kamu kurumlarının sosyal tesislerine gidin, başka başka yerlere gidin; kâr amacı gütmeyen kuruluş niye yüksek fiyattan versin? Vatandaşına, halkına yemek veren bir yer niye oraya yüksek yüksek fiyatlar bindirsin? Ticarethane mi burası ki piyasadaki fiyatla kıyaslayıp bunları haber yaptırıyorsunuz? Dolayısıyla hepinizi ilgilendiren hususlar. Bunlarla iktidara vuruluyor; kolaycılığın, konformizmine kaçmamak lazım, hep beraber çıkıp doğru neyse bunu konuşmamız lazım; tamam mı?

Geçelim onu da. Başka bir konu, şimdi, araştırma önergelerinden bahsedildi. Genel Kurul haftada üç gün, dört gün çalışıyor, bazen beş gün çalışıyor. Biz üç günü baz alalım, dört tane muhalefet grubu var, her gün araştırma önergesi veriyorsunuz. Başkanım, biz bu önermeleri kabul etsek 4 muhalefet partisinin 4'ünün de önergesi var, günde 4 önerge, üç gün çalışsak haftada 12 önerge, bir ayda 48-50 önerge yapar. Meclisin on ay çalıştığını düşündüğümüzde, 500 tane önerge kabul edilmiş olur, 500 komisyonun kurulması gerekir bu Mecliste. Bir komisyonda en az 13 milletvekili görev yapar, 26 vekilin görev aldığı komisyon var, 18 vekilin görev aldığı komisyon var, 23 alan var, ortalama 16-17 kişi desek 500 tane komisyonda 8.500 milletvekiline ihtiyacınız var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Orhan Bey, tamamlayalım lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Onlar tekrarlayan önergeler Orhan Bey.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Yahut da 600 milletvekiline 14-15 tane komisyon düşüyor.

ERHAN USTA (Samsun) - O yüzden "Hiç kurmayalım." diyorsunuz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bakın, arkadaşlar, siz, komisyon kurulsun da meselenin hakikati ortaya çıksın, bir çözüm üretilsin diye komisyon önerisinde bulunmuyorsunuz.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Bu niyet okuma ne kadar kötü ya! Böyle bir niyet okuma olabilir mi!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Siz, sokağa çıktığınızda "Bakın, biz sizin sorununuzu Mecliste dile getirdik ama Cumhur İttifakı'nın oylarıyla reddedildi. Ne yapalım?" demek için komisyon öneriyorsunuz.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Hayır, reddediyorsunuz.

ERHAN USTA (Samsun) - Tekrarlayan önergeler bunlar.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bakın, ne dediniz? "Önerilen komisyonların yüzde 2'si kurulmuş, o da mutabakatla." dediniz. Evet, bakın, doğru konular olduğu zaman hep beraber mutabakat yapıyoruz ve komisyonumuzu kuruyoruz; tamam.

ERHAN USTA (Samsun) - Kamuoyunun gazını almak istediğiniz zaman "Komisyon kurulsun." diyorsunuz, yoksa "Kurulmasın." diyorsunuz. Böyle bir mantık olabilir mi Orhan ya!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Hiç de öyle değil, hiç de öyle değil.

ERHAN USTA (Samsun) - Bunların hepsi tekrarlayan önerge, gündeme getirmek istiyoruz elbette, toplumun sorunu bunlar, havadan gelmiyor ki bunlar.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Orhan Bey, süreniz bitti, selamlamak için...

ERHAN USTA (Samsun) - Allah'tan muhalefet değilsiniz ya!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Toplumun sorununu dile getirmek için Mecliste basın toplantısı mekanizmalarımız var, Genel Kurul mekanizmamız var, Genel Kurulda çıkar konuşuruz, kanun teklifi veririz, araştırma önergesiyle toplumun temel meselesinin çözülemeyeceğini bal gibi de biliyorsunuz, bal gibi de biliyorsunuz ve hepimiz biliyorsunuz; tamam mı?

ERHAN USTA (Samsun) - O zaman Meclis ne yapacak?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Kanun teklifi hazırlayacağız, tartışacağız, hep beraber o kanun...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Orhan Bey, lütfen tamamlayalım.

ERHAN USTA (Samsun) - Ya, hangi kanun teklifi?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Toplumun talepleri ve ihtiyaçları kanunla çözülür, araştırma önergesiyle değil.

AYYÜCE TÜRKŞ TAŞ (Adana) - Niye çözmüyorsunuz o zaman?

ERHAN USTA (Samsun) - O zaman araştırma önergeleri niye kabul edilmiyor araştırıyorsunuz madem?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Orhan Bey, lütfen karşılıklı tartışmaya girmeden konuşmanızı tamamlarsanız...

ORHAN YEGİN (Ankara) - Başkanım, bitiriyorum, özür dilerim. Şimdi "Demokratik, politik iklim ülkede yok edildi..." Çok önemli konu; zaman kalmadı, giremedik. "Yerel demokrasi" "merkezî vesayet" kavramları, her şeyin merkezden yönetilmesinin vesayet oluşturması; bunlar asıl siyasal tartışmalardı, zaman kalmadı, bunlara giremedik. "Bakanlıklara soru önergeleri gönderiyoruz, soru önergelerine cevap verilmiyor..."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen...

ORHAN YEGİN (Ankara) - Ben vaktiyle Bakanlıkta da bulundum, o soru önergelerine de baktım; soru önergelerinin nasıl soru önergeleri olduğunu iyi biliyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Orhan Bey, selamlayalım.

ERHAN USTA (Samsun) - Biz de buluduk.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Eyvallah.

Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bütçemiz hayırlara vesile olsun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkürler.

ERHAN USTA (Samsun) - Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Erhan Bey, yeni bir tartışma açmasak.

ERHAN USTA (Samsun) - Tartışma değil ki Sayın Başkanım, çok kısa, bir dakika...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

4.- Samsun Milletvekili Erhan Usta'nın, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ERHAN USTA (Samsun) - Yani, sürekli böyle "Siz şöyle, siz şöyle..."

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Bu kadar da aşağılanmaz bir milletvekili!

ERHAN USTA (Samsun) - Ya, Allah'tan siz muhalefet filan değilsiniz, hakikaten, iktidar olarak kalın ya! Yani, bu kadar yanlış içerisinde biz size bu kadar eleştiri yapamıyoruz ya!

Şimdi, nereden biliyorsunuz Orhan Bey? Bak, çok değer verdiğim bir kardeşim. Ya, nereden biliyorsun arkadaş?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Büyük bir kısmı.

ERHAN USTA (Samsun) - Biz de rahatsızız, işte "Mecliste lokanta fiyatı şuymuş, bilmem ne." filan. Hiç de öyle az buz falan filan bir fiyat da değil. Ya, biz aptal mıyız, biz niye böyle bir şey verelim?

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Evet yani ne ağır bir itham bu ya? Reddediyoruz yani.

ERHAN USTA (Samsun) - Nereden çıkartıyorsun da hepimize birlikte bakarak... Eğer bildiğin bir isim varsa ismi şöyle arkadaş. "Siz bunları servis ediyorsunuz, siz şöyle yapıyoruz..." Böyle bir şey olur mu ya? Orhan, bu üslup sana hiç yakışıyor mu ya! Varsa spesifik bir şey, söyle. Yani, bu, hepimizi yıpratın bir şey. Arkadaşlar, misafire ciddi yemek parası veriyoruz, öyle bir şey filan değil yani haftada 1 kişi misafirimiz filan olmuyor; geçen 65 kişi birden geldi. Yani, ne olacaktı? Ben bunların her birisine dışardaki bin lira üzerinden mi yemek parası verecektim, böyle bir şey olabilir mi? Yani, dolayısıyla, bu çıkan haberlerden biz de rahatsızız çünkü ikram ettiğin yemek de bir şeye yaramıyor; sanki insanlara bedava yemek veriyormuşuz gibi!

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Usta, amacına ulaştı, teşekkür ediyorum.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Aslında Orhan Bey'le bitiriyorduk ama İsmail Bey söz istedi.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Evet, çok kısa...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Çok değerli Sayın Meclis Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız ve çok Değerli Başkanım, milletvekillerimiz, bürokratlarımız, basın mensuplarımız; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Meclis bütçemizin hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Tabii ki Büyük Millet Meclisi çok önemli görevler ifa etmekte ve zamanında da Kurtuluş Savaşı'nı yönetmiş, Gazi bir Meclis. Tabii, Meclisin, hepimizin malumu olduğu üzere, iki görevi var: Birincisi yasama, ikincisi denetleme. Tabii ki yasama kısmını gerçekten de bizler daha iyi hâle getirebilir miyiz? Getirebiliriz ve yasamayı daha kaliteli hâle getirmek için komisyonlar sürecini daha uzun tutabiliriz ve Genel Kurulda da kanunları kaliteli hâle getirmek için, bizim de hatalarımız vardır, muhalefetin de hataları var, bu hatalardan vazgeçerek, gerçekten de konunun özüne dönerek, kanunun daha çok içeriği üzerine konuşmak üzere her türlü tartışmayı yapabiliriz. Ama, tabii, ben şundan çok rahatsız oluyorum: Yani, gerçekten de burada tabii ki iktidar olarak bizler toplantı yeter sayısını sağlamak zorundayız ama iki dakikada bir yoklama istenilmesi de gerçekten çok anlamsız geliyor bana yani bunları İç Tüzük'te düzenlememiz lazım. Kanun teklifinde önerge verildiği zaman mutlaka o kanun teklifiyle ilgili konuşulması lazım; kanun teklifini sadece konuşmanın başında alıp da sonradan başka bir şeyleri konuşmak çok anlam ifade etmiyor. Dolayısıyla, belki de hiçbir anlam değişikliği olmayan önergeler veriliyor ve bu önergeler de... Sayın Başkanım, Meclis Başkan Vekillerimiz bu önergeleri kabul etmek zorunda mı? Yani, anlamı, içeriği, hiçbir şeyi değiştirmiyor; aynı kelimelerin farklı, eş anlamını kullanıyor, aynı kelimeyi kullanıyor ve maalesef biz, önergede değişiklik varmışçasına bunu yürürlüğe koyuyoruz ve onun hakkında konuşuyoruz. Bunları biz ortadan kaldıramaz mıyız? Yani böyle bir şey olabilir mi? Hiç anlam...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Lütfediyorsunuz!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Yok, yok.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - "Konuşturuyoruz." ne demek ya?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Hayır, hayır. Diyelim ki "Bu kanunu Cumhurbaşkanlığı yürütür." veya "Cumhurbaşkanlığı tarafından uygulanır." Yani önergeler bu şekilde arkadaşlar, anlamı değiştirmeyenler. Burada, bakın arkadaşlar, şöyle bir şey: Yani...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Sizin lütfunuzla mı konuşuyoruz biz?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Hayır, hayır.

Yani neticede, burada, anlamlı, sizin de istediğiniz... Kanunların kaliteli olmasını istiyorsak sizin de birtakım adımlar atmanız lazım. Tamam, bizim hatalarımız, kusurlarımız vardır ama bunun seviyesini biz karşılıklı yükseltebiliriz. Eğer biz bunun karşılıklı seviyesini yükseltmezsek o zaman sizin dediğiniz de olmaz, belki bizim dediğimiz de olmaz ve dolayısıyla da istenilen yere varamayız. Biz sizlerden faydalanamıyoruz. Bizim, bir taraftan da iktidar olarak muhalefetten de faydalanmamız lazım. Muhalefetin kalite düzeyinde -yanlış anlamayın lütfen- bir şey yok; daha da yüksek olursa, daha da kaliteli olursa bize de yol göstermiş olursunuz bazı şeylerde ama...

ERHAN USTA (Samsun) - Önergeleri hazırlayın, konuşmaları hazırlayın, bize verin.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Saraydan gelen metinler kutsal metin hükmünde olduğu için, ona dokunamadığımız için...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Hayır, bak, öyle değil, öyle değil.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - İsmail Bey, lütfen karşılıklı bir konuşmaya mahal vermeden sözlerinizi tamamlarsanız sevinirim.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Hocam, ben konuşayım, siz istediğiniz yorumu yapın.

Ya, her hafta başında başlıyoruz ne görüşeceğimize dair, tamam mı, işte, oradaki kurul karar veremediği için salı görüşüyoruz...

ERHAN USTA (Samsun) - Parlamento budur ya, Parlamento budur.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Bak, Parlamento bu değildir.

ERHAN USTA (Samsun) - Budur.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Bu, nitelikli bir yasama yöntemi değildir, tamam mı, bundan vazgeçmemiz lazım. Neyse...

Sayın Başkanım, ben sadece şunu demek istiyorum: Mesela, Meclise televizyonlar konuldu, televizyonlar konuldu ve en azından "Kim konuşuyor, kanunun hangi maddesi hakkında konuşuyor?" bunlarla ilgili bir bilgimiz oldu. Yani Allah razı olsun yapanlardan.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Sen saraya tabisin ama biz değiliz.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Biz milletin vekiliyiz.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Ben diyorum ki, mesela, verilen önergeleri de önümüzdeki bilgisayarlardan bizim görebilmemiz lazım yani bunları da görebilmemiz lazım. Kim ne önerge vermiş, görmüyoruz biz ve dolayısıyla da burada hangi önergeler geldi, kanunun kaçınıcı maddesinde... İşte, sadece diyoruz ki: "Şu kanun maddesinde -kaç tane- şu önergeler var." Okunurken görüyoruz biz onu. Ve dolayısıyla da bu gibi, bu gibi, bu gibi...

ERHAN USTA (Samsun) - Ağabey, siz o sırada içeride oturmuyorsunuz ki!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Ya, Başkanlara dağıtılıyor. Ya, Allah aşkına...

ERHAN USTA (Samsun) - Siz o sırada geziyorsunuz, yoklamaya geliyorsunuz. 5 kişiye konuşuyoruz.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Oylamadan oylamaya geldiğiniz için...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Herkes başkasını kendi gibi zanneder.

Neyse, ben bunu bırakıyorum, daha kaliteli bir yasama olmasını temenni ediyorum. Demek ki böyle bir muhalefetle, Başkanım, kaliteli bir yasama yapmak mümkün değil yani. Demek ki böyle devam edeceğiz.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Ayıp oluyor. Çok ayıp!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Şimdi, arkadaşlar... Ama bak, şimdi, beni konuşturuyorsunuz yani iyice sabrediyorum.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Bu ne kibir ya!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Şimdi, diğer taraftan, Kamu Denetçiliği Kurumu 2012 yılında kuruldu. Gerçekten de buradan Şeref Malkoç Başkanına ve ekibine canı gönülden teşekkür ederim. Ve vatandaşların kamu kurumları karşısında uğradıkları haksızlıkların önlenmesi, onlarla ilgili problemlerin çözülmesi konusunda çok önemli adımlar atıldı ve sadece iktidarın değil aynı zamanda muhalefetin de takdirini kazandığımız Başkanım. 2 dönem görev yaptınız, görev süreniz de bitiyor ve bundan dolayı sizlere teşekkür ederim. Allah razı olsun, Allah yolunuzu açık etsin.

Benim burada dile getirmek istediğim sadece bir konu var. Burada, tabii, RTÜK'ün bütçesini de konuşuyoruz. Tabii, şimdi, her gün ben televizyonlara bakıyorum; ya, akşam aynı haber, sabah aynı haber, ertesi gün aynı haber ve detaylı bir haber. Ve cinayet nasıl işlenir, hırsızlık nasıl yapılır, dolandırıcılık nasıl yapılır, kardeşim, milleti yani biz bu konuda eğitemiyoruz ya. Böyle bir şey...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Size soralım bunu ya, yirmi üç yıldır siz yönetiyorsunuz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Hiç yakışmadı sana.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Biz mi yönetiyoruz?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Ya, muhabetimiz siz değilsiniz hanımefendi. Yani Allah aşkına...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, sayın hatibin...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Sabahtan beri bize laf söylüyorsun, nasıl muhatabın değiliz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Şimdi...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş... Sayın Güneş...

Değerli arkadaşlar, bir...

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Bu nasıl üslup ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ama şöyle yapar mısınız...

ERHAN USTA (Samsun) - Sayın Başkan, hiçbir tane doğru bir şey konuşmadı. "Muhatabım değilsin." diyemezsin. Sen Başkana konuşuyorsun. Başkan ne diyor mesela? "Siz Genel Kurula hitap edin." diyor, değil mi? Siz Komisyona konuşuyorsunuz ya!

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Bu ne kibir ya!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Arkadaşlar...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, Sayın Güneş...

ERHAN USTA (Samsun) - İnsan bir tane doğru bir şey konuşmaz mı ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, bu harareti biraz düşürmemiz lazım.

Sayın Güneş...

ERHAN USTA (Samsun) - Evet ama yani İsmail Bey'e "Uzaydan geldin." dedim, uzaydan da gelmemiş herhâlde. Nereden geldin ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş...

ORHAN YEGİN (Ankara) - İsmail Bey tecrübeli bir Komisyon üyesidir, nereye konuşacağını bilir. Lütfen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar... AK PARTİ Grubu...

ERHAN USTA (Samsun) - Kaldı ki RTÜK'e yaptığınız eleştiriye katılıyorum. "Muhatabım değilsin." deme. Yoksa RTÜK'e yaptığın doğru bir eleştiri.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, şöyle bir sükûneti sağlarsak...

Arkadaki sıra... Sakarya...

Değerli arkadaşlar, Sayın Güneş yüksek tempoda ve tansiyonda bir konuşma yapıyor. Sayın Güneş, siz de biraz tansiyonu düşürün lütfen.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tamam, tansiyonu düşüreyim ben.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani bu işin bu tansiyonunu kaldırmalıyız. Bak, burada belli yaşın üstünde olan insanlar var, öldürürsün bizi. Şimdi, bir de...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Yani ben...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye...

Değerli arkadaşlar, tabii ki biz milletvekilleri olduğumuz için hepimiz birbirimizin muhatabıyız.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tabii, muhatabımsınız. O sözümü geri alıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Orada başka bir şey, başka bir anlamda söyledi, bağlamda söyledi.

ERHAN USTA (Samsun) - İsmail Bey'in bugünkü konuşmasını tutanaklardan çıkaralım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Çıkaramıyoruz, girdi kayıtlara. Onu Meclis Başkanlığı da yapamaz. Girdi mi çıkmaz daha o şeyler.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tamam, o sözümü geri alıyorum efendim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, lütfen siz görüşlerinizi ifade edin.

Değerli milletvekilleri, siz de lütfen hatibin insicamını bozacak şekilde laf atmayın.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Sayın Güneş, buyurun.

Size ilave bir dakika süre ekleyeceğim.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Tamam.

Yani neticede, bizim toplumumuzu kötü alışkanlıklardan uzaklaştırmamız lazım ve diyelim ki toplumun da moralini bozacak kötü görüntüleri de önlememiz lazım. Bu, RTÜK'ün görevi. Yani şimdi, ben tabii ki Avrupa'da yaşamadım, diğer ülkeleri de çok bilmiyorum ama bildiğim kadarıyla diyelim ki bu gibi haberler bir sefer veriliyor ve ayrıntılı verilmiyor ama biz gerçekten de belki 7-8 sefer aynı haberi izliyoruz. Ben bunlara üzülüyorum. Mesela, insanlar bu kötü alışkanlıkların yöntemini öğreniyor ve toplumun sanki tümü aynı şekilde kötüyümüş gibi bir imaj doğuyor. RTÜK olarak siz bunları nasıl önleyebilirsiniz? Diyelim ki Avrupa'daki uygulamalara göre benzer uygulamaları getirebilir miyiz? Yani burada antidemokratik yöntem falan uygulayın demiyorum. Avrupa nasıl uyguluyorsa diyelim ki bunların bir verilme şekli var, verilme süresi var ve dolayısıyla da bunları sizinle paylaşmak istedim.

Tabii, Meclis Başkanlığı çalışanlarımız, burada yasama süreci süresinde gerçekten de bizler kaliteli yasama yapalım diye -Mecliste 6.000 çalışanımız var- bunlar hep bizim için çalışıyor ve bu çalışan arkadaşlarımıza da canıgönülden teşekkür ederim.

Meclis Başkanlığı bütçemizin de hayırlı uğurlu olmasını diler, hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, teşekkür ediyorum, sağ olun.

Şimdi, Komisyon üyesi milletvekillerinin söz taleplerini karşıladık.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Sayın Başkan, kısa bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, şöyle, şunu biliyorsunuz: Yani ben, genellikle Genel Kuruldaki bu ortamı burada yaptırıyorum.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Polemik yapmayacağım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani hatiplerin konuşmasından sonra başkalarına söz vermiyorum genelde ama size DEM Parti Grubu sözcüsü olmanız itibarıyla bir dakika süre veriyorum.

Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

5.- *Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Uşak Milletvekili İsmail Güneş'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim.

İsmail Bey, çok güzel bir şeyi eleştirdiniz yani en azından ben, kendi grubum için buna katılıyorum; bu önergelerin, Genel Kurulda verilen önergelerin içeriksizliğine dair. Çok katılıyorum bu söylediğinize, biz de rahatsız bundan. Fakat sorun şu: Biz, iktidardan gelen kanun tekliflerinde zaten herhangi bir değişiklik yapılamadığını burada, komisyonlarda da gördüğümüz için yani orada sadece işin usulü yerine gelsin diye o önergeleri veriyoruz. Eğer iktidar üzerine düşen işi yaparsa ve kanun tekliflerinde bir ortak akıl üzerinde uzlaşmalar sağlanabilirse elbette ki bu önergeler içerikli verilir ve ona göre de bir sonuç alınabilir. Yoksa ben sizin eleştiriye o anlamda katılıyorum yani.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Oluç.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yegin, geçtim, sonra, en son söz vereceğim size.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- *Kanun Teklifleri (Devam)*

1.- *2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)*

a) *Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)*

b) *Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)*

c) *Sayıştay Başkanlığı (Devam)*

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Salihe Aydeniz, süreniz beş dakikadır.

Buyurun lütfen.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, bugün bütçenin Meclis kısmını konuşuyoruz ama konuşmaya başlamadan önce, Esenyurt Belediyesine yönelik gerçekleşen kayyumu ben de kabul etmediğimizi ve kınadığımızı belirtmek istiyorum. Evet, Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer bir kumpasla tutuklandı ve bu kumpas aslında... Esenyurt Belediyesi de bir kent uzlaşmasıyla seçilmişti ve kent uzlaşısı ortak yaşama iradesidir. Bu kayyum darbesi de ortak yaşam iradesine yapılmış bir darbedir, böyle değerlendirmek gerekiyor. Ve sekiz yıldır aslında kayyumla bu ülkenin geldiği nokta ortada. Bu yol, yol değil diyoruz ve bu yoldan bir an önce vazgeçip gerçekten demokratik bir zeminin, eşitlikçi bir zeminin oluşması gerektiğini bir kez daha belirtelim.

Evet, bu Meclis çatısı altında demokratik bir düzeni ve insan haklarını gözetken bir yönetim anlayışını inşa etmek amacıyla bulunuyoruz ve hepimizin temsil ettiğimiz halka karşı ciddi sorumlulukları var. Biz de DEM PARTİ olarak bu sorumlulukları yerine getirmek için bu bilinç çerçevesinde çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Yasama görevinin tamamlayıcı parçası olan denetim, yürütmeden yargıya tüm kurumların şeffaf bir yapıyla denetlenmesi anlamına gelir. Bu denetim aracının en önemli ve en hızlı sonuç alma yeri de tabii ki önergelerdir ama ne yazık ki önergelerimiz... Sabahtan beridir de ifade ediliyor, aslında önergelerin verilmesinin de anlamsız olduğu söyleniyor ama maalesef, gerçekten halkımızın sorunlarını dile getiren, bunu en hızlı şekilde çözüme kavuşturan ya da bununla ilgili soruların cevaplanması noktasında da önergeler önemli bir nokta ama bu alanda şeffaflık ve etkinlik sağlanamamakta, yine, Anayasa ve Meclis İçtüzüğü'nden kaynaklanan soru sorma hakkımız engellenmekte yani bu engelleme meselesi bile aslında demokratik bir yönetimle yönetilmediğinin göstergesi. O yüzden, bu engellemeleri aştığımızda da gerçekten bakanlıkların bize verdiği cevaplar yeterli değil ya da cevap vermiş gibi davranılıyor ya da geçiştiriliyor. Evet, bazı cevaplar veriliyor, doğru ama bunlar da geçiştiriliyor veya cevap verilmiş gibi değerlendiriliyor.

Anayasa ve İç Tüzük gereği milletvekillerine tanınmış bir hak olan soru önergesinin Meclis Başkanı tarafından iade edilmesi yasama faaliyetlerinin önüne bir set olarak çekilmekte yani gerçekten milletvekillerinin itibarını da zedelemekte; sonuçta, milletvekilleri bunun

üzerinden toplumun sorunlarıyla ilgilendiğini gösteriyor ama bununla ilgili cevap alamadığında topluma da cevap verememekte, dolayısıyla aslında itibarı da zedeleyen bir noktaya geliyor. Biz DEM PARTİ olarak 28'inci Dönemde toplam 7.309 soru önergesi vermişiz, bunlardan 5 tanesi iade edilmiş ancak cevaplanan soru önerge sayısı da sadece 881 yani diğer binlercesine cevap bile verilmemiş veya cevap verilmiş gibi yapılmış. Yine, araştırma önerge sayısı ise 718, Genel Kurulda görüşülen araştırma önergelerimizin sayısı 89 ve genel görüşme talebi ise 6'dır. Kanun teklifi olarak 257 önerge sunduk. Bunlara rağmen, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, işte "asimilasyon" kelimesi, "abluka" "işkence" "ayrımcı uygulamalar" "Kürt illeri" "tecrit" ya da "pogrom" "sivillere yönelik hak ihlalleri" "katliamlar" "cinsel şiddet" "yargısız infaz" vesaire, bu kelimeler, bu ifadeler gerekçesiyle önergeler reddediliyor. Yani peki, biz "asimilasyon"a ne diyelim? Buraya soruyorum yani asimilasyon varsa "asimilasyon"dur; ne diyelim? Ya da katliam varsa "katliam"dır ya da abluka varsa "abluka"dır yani hangi kelimeyi koyalım? Biz Meclis Başkanına soruyoruz, gerçekten ne diyelim bu kelimelerin yerine? S tipiyle ilgili bir şey söylüyoruz, sonuçta S tipi cezaevlerinin nasıl hak ihlallerine sebep olduğunu biliyoruz ama bunu tariflerken nasıl bir tarif koyalım buraya? O yüzden yani aslında, istenilen, mutlak bir sessizlik yani aslında, muhalefet mutlak bir sessizliğe gömülmek isteniyor ve buradan halkın temsilcileri susturulmak isteniyor. Bu konuda bir sürü örnek var aslında ama o örneklere çok girmeyeceğim çünkü zaman kısıtlı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sürenizi bir dakika uzatıyorum.

Buyurun.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Birkaç dakika daha olsa...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Herkese aynı uygulamayı yapacağım.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Evet yani bir iki konu daha var, hani bu konu önemli, o yüzden biraz uzattım, farkındayım ama gerçekten örnekler var, örneklerini vermek yerine diğer konuya geçmek istiyorum. Meclis çatısı altında sessiz film oynamak yerine, gerçekten, hep beraber, doğru ve halk için ne gerekiyorsa onun mücadelesini, onun kararlarını açığa çıkaralım.

Bir önemli konu, arkadaşlar da ifade ettiler; gerçekten, Mecliste beraber çalıştığımız danışmanların karşı karşıya kaldığı hak ihlalleri. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu'nun "Sözleşmeli personel" başlıklı 30'uncu maddesi uyarınca görev yapan danışmanlar kıdem tazminat hakkından mahrum bırakılmaktadırlar. Bu durum, Avrupa Sosyal Şartına, ILO'nun 158 no.lu Hizmet İlişkinde Son Verilmesi Sözleşmesi'ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ayrımcılığı yasaklayan 14'üncü maddesine ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun eşit muamele ilkesine aykırıdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Bitiriyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Aydeniz, lütfen toparlayın sözlerinizi.

SALİHE AYDENİZ (Mardin) - Evet yani bu konuyla ilgili, danışmanların kadroya geçirilmesi noktasında, personelin özellikle promosyonları noktasında, diğer kurumlardan gelen personelin sözleşmelilerle eşit hâle getirilmesi meselesi; bunların hepsiyle ilgili... Bir de özellikle bu iş sonu tazminatı meselesinde daha önce Sayın Şentop'un da söyledikleri vardı; bu noktada, bu dönemde danışmanların özlük haklarının iyileştirilmesi, kıdem tazminatı, devlet kadrosuna -kadroya- alınması meselesi, ücretsiz izne çıkılması, yol hakkı, giyim hakkı, bunların hepsi için gerçekten Mecliste somut bir karar almak zorundayız. Biz somut bir karar almadıkça, bununla ilgili bir adım atmadıkça bunlar devam edecek. Çünkü danışmanlar bu Mecliste diğer sözleşmeli çalışanlardan niye farklı olsun? Bu noktada üzerimize bir sorumluluk düşüyor. Bu konuda somut bir adım atmaya hepinizi davet ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Aydeniz.

Değerli milletvekilleri, şimdi, Milliyetçi Hareket Partisi Grubundan Sayın Tamer Osmanağaoğlu.

Sayın Ağaoğlu, buyurun lütfen.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli Komisyon üyeleri, saygıdeğer milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kıymetli bürokratları, kıymetli basın mensupları; hepinizi saygı ve muhabbetlerimle selamlıyorum.

Cumhuriyetimizin 2'nci yüzyılının 2'nci bütçesini görüşürken Gazi Meclisimizin çatısı altında cumhuriyetimizin kuruluşunun 101'inci yıl dönümünü bir kez daha kutluyorum.

Şüphe yok ki Türkiye Cumhuriyeti, insanlığa umut olan bir milletin canı pahasına korumaya yemin ettiği bir şaheser, yükseldikçe yükselmeyi arzu eden Türk'ün yüz bir yıllık yemininin ürünüdür. Küresel güçlerin yedeği olmayı kabullenmeyen, emperyalist güçlerin gölgesi olmayı ellerinin tersiyle iten, himayeyi ve figüran olmayı şiddetle reddeden Türk milleti, bugün de dayatılan oyunlara "hayır" demekte, oyuncu değil oyun kuran olmak için devletiyle birlikte tarihî bir duruş sergilemektedir. Amaçları karanlık ve niyetleri kötü olanların kirli oyunlarına bin yıllık kardeşlik hukukuna riayet ederek millet olma bilinciyle karşılık veren bu millet, cumhuriyetin 2'nci yüzyılına Türk ve Türkiye Yüzyılı yapmak için gösterilmesi gereken tüm gayrete hazır ve nazırdır çünkü millî şuur bunu emretmekte, millî kudret buna işaret etmekte, millî tarihin cihanşümül azameti bu inkâr edilemez sorumluluğu her birimize yüklemektedir. Türk ve Türkiye Yüzyılı'nın siyasi, içtimai, iktisadi, dinî, hukuki ve kültürel, edebî, sanat ve spor gibi tüm alanlarda zirveye ulaşmayı ülkü edinerek gerçekleştireceği muhakkaktır. Hamdolsun, bu ülkelere ulaşmak için fikir ve mefkürevi emeller mevcuttur. Şükürler olsun, bu ülkelere ulaşmak için inanan bir millet mevcuttur. Ne mutlu ki bu ülkelere ulaşmak için gerekli olan siyasi iradeyi sergileyecek devlet de mevcuttur. İnaniyor ve biliyorum ki Türk devleti, ülkülerini insanlık idealleriyle birleştirmeyi başarabildiğinde sadece hudutları içinde değil yeryüzünde nizamı ve huzuru temin edecektir. Tarih bunu defalarca göstermiş, insanlık bu gerçeği defalarca tecrübe etmiş, zaman bu gerçeğe defalarca şahitlik etmiştir. Millî ve insani duyguların ahenkli terkihiyle insanlığı yeniden huzura kavuşturacak olan elini semaya açmış, kulağını

Türkiye'den yükselecek sese kabartmış, mazlum insanların umuduna cevap verecek olan irade, Gazi Meclisimizde de vücut bulan Türk'ün iradesinden başkası değildir. Dolayısıyla bu irade sadece Türk milletinin değil beşeriyetin de umududur.

Karadeniz'in kuzeyinde yaşananlar ortadadır. Balkanlardaki hareketlilikler dikkatten kaçmamaktadır. Mavi vatandaki tacizler ve tahrikler önümüzdedir. Kafkaslarda meydana gelen gelişmeler, saflaşmalar, tedirgin edici değişiklikler de gözümüzün önünde yaşanmaktadır. Güneydoğu sınırimıza dayanan terör tehdidi ve bu terör tehdidini yakın tarih boyunca besleyen siyonizm şeytanının Filistin'de ve komşu coğrafyalarda sebep olduğu vahşet de hepimizin şahitliğinde gerçekleşmektedir. İşte tam da bu yüzden Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırlarının ötesinde bir umut kaynağı, Türk milleti sınırları aşan bir ümit membasıdır. Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli'nin ifade buyurdıkları gibi "Türk tarihinin haysiyetli çağrısı Türk milletinin hürriyet saçaan çehresidir. Devir Türk devri, zaman Türkiye Yüzyılı zamanıdır." diyoruz. Ben, bu vesileyle, Plan ve Bütçe Komisyonumuza hayırlı olmasını ve Meclisimizin bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben de Sayın Osmanağaoğlu'na teşekkür ediyorum. Süre konusunda bu kadar itinalı davrandığınız için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Evet, şimdi de Sayın Türkoğlu...

Buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Sayın Başkan, Muhterem Meclis Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız, kıymetli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sabahtan beri yapılan konuşmaları da hayretle takip ediyorum. Türkçesi; memleketin çivisi çıkmış, Cumhur İttifakı'nın temsilcileri, vatandaşın inim inim inlediği bir zeminde bu sistemi büyük bir hayranlıkla savunur durumdalar. Yahu, bu ucube sisteminizin, memleketi yirmi iki yılda neredeyse bütçe bile yapamaz hâle getirdiğinin farkında değil misiniz? Denk bütçeden vazgeçtik, sayenizde şöyle dört başı mamur, adam gibi bir bütçe dahi yapamayan ülke olduk. Yaptığımız bütçedeki sapmalar buradan Fizan'a yol olur. Hâlâ kalkmış, Hazinesin artıda olduğu algısını oluşturmak için akla karayı seçiyorsunuz ama vatandaşın fena hâlde ekside olduğunu bir türlü söylemiyorsunuz. Bu ülkenin tarihinde sefalette eşitlik yaratan tek iktidar da siz oldunuz.

Bakın, sadece 28'inci Dönem için konuşayım. Son bir buçuk yılda torbalara tam 71 tane kanun tıkıştırıp ortağınızla birlikte çıkardınız. Bunların hangi biri, Allah aşkına, vatandaşın derdine derman oldu? Bunca kanundan hangisi yüzde 70 ile 80'i yoksulluk sınırının, yüzde 50'si açlık sınırının altında yaşamaya çalışan milletin yarasına derman oldu? En son ÖMK'yi çıkardınız, öğretmenlerin tüm itirazlarına rağmen öğretmenliği ve mesleği itibarsızlaştıran bir kanuna imza attınız. Tüketiciyi Koruma Kanunu çıkardınız, tüketiciyi tükettiniz. Vergi kanunu çıkardınız -52 madde- vatandaş haraca bağladınız. Hayvanları Koruma Kanunu çıkardınız, hayvanları telef ettiniz. Ticaret Kanunu çıkardınız, esnafı batırdınız. Sağlık kanunu çıkardınız, sistem çöktü ve iflas etti. İşte, şimdi, yargı paketi getirdiniz; biliyoruz ki adaletin de tamamen ruhuna Fatiha okunacak.

Efendim, bir yılı aşkın süredir, 31 Temmuz Covid yasasıyla alakalı bu haktan faydalanamayan ve Anayasa'nın eşitlik ilkesine alenen aykırı olduğu hâlde, bu torba kanunda ve bu yargı paketinde neden yok Allah aşkına? Konut kanunu çıkardınız, ev sahipleri ile kiracıları birbirine düşman ettiniz. Yahu, siz, pandemide mağdur olanlar için bile bir kanun yapamadınız. Çalışanlara 8 bin lira seyyanen zam kararı çıkardık geçen sene, bu zammı sürüm sürüm sürünen emekliye bile çok gördünüz. Muhalefetin halkın yararı için talep ettiği araştırma önergelerinin neredeyse tamamını reddettiniz. Sadece İYİ Parti olarak biz, sıkıntıdaki bu dönemde milletin derdine derman olmak üzere 78 adet araştırma önergesi verdik ve bunların hepsi reddedildi. Kalplerinizde millet sevgisi olduğunu iddia etseniz de kumandası sarayda olan ve otomatiğe bağlanmış elleriniz hep ama hep millet aleyhine kalktı ve hâlen de kalkıyor.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Böyle bir şey olabilir mi ya?

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Daha dün bir araştırma önergesi verdik. 2024 yılında emekli olacaklar ile 2025 yılında emekli olacaklar arasında akla ziyan bir şekilde yüzde 30 gelir kaybı yaşanacak ve hayatları boyunca sürecek. Böylesi absürt bir konuyu bile Mecliste düzeltmiyorsak millet nezdinde Meclisin hangi itibarından bahsedeceksiniz? O nedenledir ki siz ne dersiniz deyin, bu sistem ucube bir sistemdir.

Diğer taraftan, ben, ömrühayatı hak arayarak geçmiş eski bir eğitmeni ve sendikacıyım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Efendim, hemen tamamlayacağım, başka konuşmacımız yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu, toparlayın lütfen.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Rica ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toparlayın sözlerinizi, buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Dünyada en yüce değer de emektir. Toplumun sorunlarını çözmeye çalışan bu Meclis, bu Meclisin kendi çalışanlarıyla ilgili bu ağır hukuksuzluğu, haksızlığı çözemese biz milletin yüzüne nasıl bakacağız? Nedir bu? Türkiye Büyük Millet Meclisinde yıllarca emek verdiği hâlde âdeta pamuk ipliğine bağlı olarak çalışan, buna karşılık sadece bir kuru maaşın dışında bir güvencesi olmayan, yoğun biçimde mesailerine tanık olduğumuz danışman arkadaşlarımızın bir nevi kanayan yara hâline gelen sahihsizliklerini biz çözmeyeceksek kim çözecek? Danışmanlık görevi milletvekilleri tarafından verilen bir lütufmuş gibi görülmüş, bu bakış açısı bu konuda yaşanan mağduriyetlerin ve haksızlığın nedeni olmuştur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Hemen tamamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu...

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Ama efendim, bakın, başka konuşmacımız yok. Bana iki dakika daha verin, bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu...

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Lütfen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir müsaade eder misiniz?

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Bir dakika.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bakın, DEM Grubunun da yok, Saadet Partisinin de kimsesi yok. Böyle bir şey yok ki. Tek başına Sayın Temurci, normalde o zaman o da "Ekle." diyebilir.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Efendim...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepinize aynı...

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Tamam, hemen tamamlayayım o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu, herkese aynı uygulamayı yapıyorum.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Tamam.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tamam mı?

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Şöyle o zaman, belki kayıtlara girmesi için şu cümleyi sarf edebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun ama teşekkür edin, kapatın.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Tamam, teşekkür edeceğim.

Efendim, Anayasa'ya aykırıdır ya, tazminat hakları yok. Yirmi yıl çalışıp, iş akdi fesholup da tazminat alamayan Türkiye'deki tek çalışan Türkiye Büyük Millet Meclisindeki danışmanlardır ya! Bu haksızlığa niye müsaade ediyorsunuz Sayın Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Türkoğlu.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bütün arkadaşlar bu konuyu gündeme getiriyor. Evet, tabii, ona göre bakılacaktır.

Şimdi de Sayın Gergerlioğlu...

Buyurun lütfen.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Meclis Başkanı Numan Kurtulmuş'a sesleniyorum: Can Atalay meselesini çözemediniz ve Mecliste kavga çıktı, çok utanç verici görüntülerdi; taraf tutmadan söylüyorum. Maalesef adalet olmadığı için bu tür kavgalar çıktı. Aslında Can Atalay'ın geri dönmesi için en büyük delil karşınızda benim. Anayasa Mahkemesi kararıyla dönmüş bir vekilim biliyorsunuz ve Can Atalay'a itiraz edenler, ben Anayasa Mahkemesi kararıyla dönerken AK PARTİ ve MHP'lilerin hiçbirisi itiraz etmiyordu. O hâlde niye Can Atalay'da itiraz ettiler, onu sormak isterim. Bu sorunun cevabı verilemiyor. Ya, olacak iş mi; Anayasa Mahkemesinin kararı yerel mahkemeye gidiyor, tarihte olmayan bir şekilde yerel mahkeme Yargıtaya dilekçe yazıp soru soruyor. Yani hiçbir hukukçu böyle bir şey görmemiştir. Bunu da siz eleştirmediğiniz Sayın Kurtulmuş, olacak bir iş değildi.

Yine, bakın, ben bu Meclise döneli üç yıl oldu. Sayın Genel Sekreter de lütfen bunu dinlesin, ona da kaç kez anlattım. Şimdi, Anayasa Mahkemesi, Meclise gönderdiği yazıda "Anayasa madde 83 ve 14 konusunda bir muğlaklık var. Meclis bu konuda bir yasal düzenleme yapsın; bu tür sorunlar, vekillerin cezaevine atılması gibi sorunlar halledilsin." demişti. Ben de bunu size bir soru önergesiyle sormuştum. Siz de bana "Başkanlığımızda bununla ilgili tutulan bir veri yoktur." diye cevap vermiştiniz. Ben döndüm, Anayasa Mahkemesinin hakkımdaki kararına baktım. Anayasa Mahkemesi diyor ki: "Biz Meclis Başkanlığına gönderdik." Ya, siz ya kayıtlarınıza bakmıyorsunuz ya da ne yaptığınızı bilmiyorsunuz. Bu skandal bir cevap. Yani resmî bir cevap veriyorsunuz ama Anayasa Mahkemesinin size gönderdiği cevaptan ya haberiniz yok ya da üstünü örtüyorsunuz.

Yine, Dışişleri Komisyonuna katılmıştık, orada da bir skandal oldu. Ben, Mehmet Emin Ekmen ve Burak Dalgın o oturuma katıldık diye nedense aniden kapalı oturuma döndüler. Hakan Fidan güya çok gizli şeyler anlatacakmış, kapalı oturuma dönülüyormuş. İç Tüzük madde 32 gereği "Komisyona üye olmayan vekiller, çıkan dışarı." dendi. "Ya, öyle bir şey olabilir mi; Anayasal olarak biz bu Mecliste her yerde olabiliriz, olmamız gerekir, milletin temsilcisiyiz." dedik. "Hayır efendim, İç Tüzük madde 32 var." Ya, batsın böyle İç Tüzük 32. Anayasa'ya aykırı bu iç tüzükleri değiştirin Sayın Başkan, kaç kez söylüyoruz. Yani milletin iradesini çiğneyen bir İç Tüzük 32 olabilir mi? Bana cevap da verdiniz "Efendim, İç Tüzük 32 var." Ya, milletin vekilini çiğneyen bir iç tüzük olabilir mi? Lütfen şu iç tüzükleri değiştirin. Böyle bir skandal olabilir mi ya? Ben bunu Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Nacho Sanchez Amor'a da ilettilim. Ya, Türkiye Parlamentosunda bir milletvekili, komisyondan "Yok, üye değilsin efendim." diye çıkarılıyor, bunlar Avrupa Birliği raporlarına geçiyor. Ya, siz "Ya, yaptık efendim, oldubitti." diyorsunuz ama öyle değil işte.

Yine, bakın, soru önergeleri soruyoruz Sayın Kurtulmuş, bize "Kaba ve yaralayıcı ifadeler var." diye dönüyorsunuz. Ya, adama işkence yapılmış, adama hakaret edilmiş, küfredilmiş, polis küfretmiş, şu bu küfretmiş falan veyahut da bir idareci küfretmiş. Biz de onu turnak içinde yazıyoruz, kendi ifadem değil. Bize diyorsunuz ki "İç Tüzük madde 67 var efendim, ona göre kaba ve yaralayıcı ifade, bu önergenizi geri çeviriyoruz." Yanlış. Bakın, ben cevabınız üzerine bir araştırma yaptım. Bakın, size biraz sonra da hepsini takdim edeceğim Sayın Başkan. İç Tüzük madde 67 Genel Kurulla ilgili olaylarda geçerli, bir. İkincisi, yazılı soruyla ilgili maddelerde "kaba ve yaralayıcı ifade" diye bir şey

geçmiyor bir kere. Velez ki geçse bile biz kendi ifademizi kullanmıyoruz yani bir milletvekili olarak kaba ve yaralayıcı ifade kullanmıyorum. Vatandaşa işkence edilmiş, kfredilmiş, onu yazıyoruz tırnak içinde. Hukukçular bilir, mahkemelerde de hâkim... Birisine kfredilmiştir “Ya, efendim, bana kfredildi ama söyleyemem.” der. Hâkim der ki: “Hayır, söyle kardeşim, ceza ona göre değişecek.” Yani adam utana sıklıla kfr söyler, zabıtlara geçer. Ya, Mecliste bununla ilgili biz önergede tırnak içinde veriyoruz, mahkemede geçerli olan Mecliste geçerli olmuyor. Bu nasıl iş, anlamak mümkün değil.

Ayrıca, bakın, ben size bir başka belge daha göstereceğim. Bu bir belge değil, bir fotoğraf. Bu fotoğrafa iyi bakın. Bu fotoğraf -herkes baksın- iki yıl önce Sağlık Bakanlığına bir bebek hakkında verdiğim soru önergesiyle ilgili. Renas Arthur Akdeniz bu çocuğun adı. İki sene önce Bağcılar Medilife Hastanesindeki büyük bir skandalla ilgili soru sormuştum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gergerlioğlu, sözünüzü tamamlamak üzere mikrofonu açıyorum.

ÖMER FARUK GERGERLOğLU (Kocaeli) - Bize cevap gelmemiş ve şu anda bu hastanenin ruhsatı iptal edildi. Hiç dönüp de Sağlık Bakanlığına sormadınız “Niye milletvekiline cevap vermiyorsunuz?” diye. İki sene sonra “Efendim, bu hastane yanlış işler yapıyormuş, ruhsatı iptal edilsin.” denmiş ama onlarca bebek mağdur oldu.

Son olarak, danışman arkadaşlarımızın çok büyük sıkıntıları var; maaşlarının yüzde 60’ı erimiş durumda, kimsenin umurunda değil. İş sonu tazminatları verilmiyor. Bununla ilgili de bakın, sizin de sznz var “Ben Meclis Başkanı olarak bu konuyu kendimle ilgili bir vazife olarak telakki ediyorum. Söz veriyorum bu işi halledeceğim.” demişsiniz Sayın Başkan, halletmediniz. Kadro alamıyorlar, hallolmadı; promosyon maaşın yüzdesi olmalı, bu da hallolmadı; giyim, yol yardımı alamıyor danışman arkadaşlar, bu konular da hallolmadı; son derece mağdurlar. Yani bu denli itibarlı bir kurumda danışman arkadaşlarımız son derece mağdur ve mutsuz bir şekilde çalışıyorlar çünkü mağdur ediliyorlar. Bu konuda bir zm...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gergerlioğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın ztrk, buyurun.

YASN ÖZTÜRK (Denizli) - Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün millet iradesinin temsil edildiği bu kutsal çatının bütçesini grştyoruz. Meclisin 2025 yılı bütçesi 17 milyar 817 milyon 190 bin lira olarak öngörülüyor. Ancak gerçek şu ki bu Meclis devasa bir bütçeye sahip olmasına rağmen sorunların içinden çıkmadığı gibi, sorunları çözme noktasında da son derece yetersiz bir durumda. Ülkemizin yönetim merkezi olması gereken Meclis detaya bir sorunlar yumağı hâline gelmiş durumda. Bakın, burası Türkiye Büyük Millet Meclisi, burası Gazi Meclis; bu çatı altında milletimizin temsilcileri olarak görev yapıyoruz ama ne yazık ki bu kutsal çatı iktidarın denetimindeki bir yapıya dönüştürülmüş durumda. Meclis Başkanımız, geçmiş, akademik kariyeri iktisat üzerine olan birisi ama bir Türk dil kuramcı gibi yaklaşımla Türkçe yazım kuralları dersi verir gibi Anayasa’mızın ilk 4 maddesini tartışmaya aması Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu ilkelerine açıkça bir hakarettir. Daha öncesinde burada, bu Mecliste görev yapmış dil bilimci Ahmet Cevat Emre, 4’üncü, 5’inci dönem milletvekili, hatta Türk Dil Kurumunun yapılanmasında da çok önemli roller oynayan Agop Dilaar, hatta şu anda mevcut milletvekillerimizden MHP Grup Başkan Vekili edebiyat profesörü Sayın Filiz Kılıç’ın bile aklına gelmeyen Türkçe yazım kuralları iktisatçı birinin aklına gelmiş, hatta aklına gelip de söylemeye cesaret edemeyen kişilerin yerine bu konuyu tartışmaya açmıştır. Millî birliğin teminatı olan Anayasa’mızın değiştirilemez maddelerini tartışmaya açmak Türkiye’nin varlığına ve bütünlüğüne kastetmekle eş değerdir. Biz İYİ Parti olarak asla buna müsaade etmeyeceğiz, izin vermeyeceğiz, bu ülkenin birliğini ve bütünlüğünü, cumhuriyetin temel ilkelerini sonuna kadar savunmaya devam edeceğiz.

Değerli milletvekilleri, Meclisin işleyişine baktığımızda karşımıza çıkan manzara iler acısı. Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim işlevi artık kğit üzerinde bir formaliteden öteye gitmiyor. Bilgi eksikliği, şeffaflık sorunu ve yanıtız kalan önergelerle karşı karşıyayız. Biz milletvekilleri milletimiz adına sorular sorar, konuların aydınlatılmasını talep ederiz ama iktidar bu sorulara yanıt vermekten kaçınıyor. Cevaplanamayan nergelerle milletin talepleri yok sayılıyor. 20 bine yakın soru nergesi, Sayın Meclis Başkanımız da ilgili bakanlıklara yazı yazsa bile sonuç, netice aynı; yani bakanlar, bakanlık bürokratları size de -affedersiniz ama amiyane tabirle- maval okumakta. Orhan Bey biraz önce bahsetti, bütün 20 bin soru önergesinin hepsi mi sizin baktığınız tarzda? İllaki doğruları vardır, en azından o doğrulara doğru şekilde cevap verilebilmesi, zamanında cevap verilebilmesi bence önemli. Bu Meclisin asli görevi olan denetim mekanizması iktidarın kontrolü altında işlevsiz hâle getirilmiştir. Denetim fonksiyonu bağımsız bir Meclis için hayati öneme sahiptir ama burada ne yazık ki bağımsız bir denetimden söz etmek neredeyse mümkün değil. Toplumsal sorunlar, vatandaşlarımızın sıkıntıları Meclisin gündemine taşınmak istense de iktidar tarafından sürekli engelleniyor. Millet temsilcisi olan milletvekillerinin nergeleri, araştırma talepleri bir bir reddediliyor. İktidar toplumsal sorunları göz ardı ederken muhalefetin çözüm önerilerini engellemek içinse her türlü yolu kullanıyor. Vatandaşların taleplerini dile getirmek isteyen milletvekillerinin yasama süreçlerinde etkin bir rol alması gerekiyor. Ancak iktidar tarafından dışlanıyoruz, yasama sürecinden dışlanmak bir yana, denetim faaliyetlerinde bilgi eksikliği ve şeffaflık sorunlarıyla karşı karşıya kalıyoruz. Komisyonlar iktidarın istediği gündemle çalışıyor ve muhalefetin sesini duymak istemiyor. İhtisas komisyonları ise etkisiz ve verimsiz alışıyor. İktidar, komisyonları kendi kontrolü altına almış durumda. Bu komisyonlar vatandaşların gerçek sorunlarını konuşmak yerine, iktidarın ajandasını uygulamaya devam ediyor.

Ayrıca, biraz önce, milletvekillerimiz de bu danışmanlarla ilgili konudan bahsetti ama ben daha farklı bir yaklaşımda bulunmak istiyorum. Sonuçta, buradaki ilgili arkadaşlara seslenmektense çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bir ihbarda bulunmak istiyorum: Büyük bir kuruluş var ki çalışanlarına kıdem tazminatını ödememek için her yıl çalışanlarını sene sonunda bir gün işten çıkartıyor ve bunu her yıl tekrar tekrar yapıyor. Bunu da “alışanların bilgisi var, aramızda sözleşme var.” diye savunuyor. Sizleri merak içinde bırakmadan

söyleyeyim, çalışanlara bunu yapan ne yazık ki Türkiye Büyük Millet Meclisi. Çalışanlarının haklarının güvencesi olması gereken, bu haklara uymayanlar hakkında cezai müeyyideleri koyan ve tüm bunları ilmek ilmek kanunlara işleyen Türkiye Büyük Millet Meclisi. Herhangi bir firma bu sebeple şikâyet edildiğinde tespit edebildiğim kadarıyla büyük cezalar yiyor. Grup danışmanlarıyla beraber yaklaşık 2 bin çalışan var, ufak bir cezasından bahsedeyim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toparlayın sözlerinizi, buyurun.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Sayın Başkan, toparlıyorum.

Yaklaşık 20 yevmiyeden 2 bin çalışanın yıllık cezası mahkemelerde ceza verilmiş olsa 100 milyonu buluyor. Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu şekilde çalıştırılan personel dava açsa bile davayı kazanamıyor çünkü siz bir sözleşmenin arkasına sığınıp kanunun arkasından dolanıyorsunuz. Peki, özel sektörde faaliyet gösteren bir işletme çalışanına böyle bir sözleşme imzalatıp, her yıl girdi-çıkı yapıp kıdem tazminatlarının üstüne yatsa "Yapacak bir şey yok. Çalışan ile işveren arasında sözleşme var." diyebiliyor musunuz? Kanunlar size ayrı, özel sektöre farklı mı işliyor? El insaf! Bu insanlar yıllarca emek veriyor, güvencesiz, esnek çalışma koşullarında kıdem tazminatları olmadan görev yapıyor. Bu durum kabul edilemez. Meclisin bütçesine bu kadar büyük rakamlar ayrılırken personelin temel hakları neden görmezden geliniyor?

Değerli milletvekilleri, buradan iktidara sormak istiyorum: Meclisin asli görevi ne? Bu Meclisin işleyişi milletin temsilcilerini susturmak, milletin taleplerini görmezden gelmek midir? Meclisin bütçesi, milletin bütçesidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Sayın Başkanım, gerçekten teşekkür için bir konuşma yapacağım ayrıca.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Konuşmanın her tarafı teşekkürdü Sayın Öztürk.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Sonu teşekkür.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sonu selamet inşallah.

Buyurun, tamamlayın.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Eyvallah.

Yapılan iyi işler de var, bunu da göz ardı etmemek için, hem de geçmişi eleştirmek için söyleyeyim. Bağlı kadrolar var, biliyorsunuz, müşavir kadroları; Başkanın sunumunda gördüm, yaklaşık 93 tane falan. Ama Sayın Başkan -son bir senedir- bu konuyla ilgili, idari teşkilattaki başkan yardımcıları için bu şahsa bağlı müşavir kadrosunu artık ortadan kaldırdı. Bu anlamda da Meclisteki bu tasarrufu yaptığı için de kendisine de ayrıca teşekkür ederim. Teamül hâline gelen bu kadrolaşmayı da umarım bundan sonra kimse yapmaz diye sözlerimi bitireyim o zaman, kalanına inşallah Genel Kurulda devam ederiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Orada devam edeceğiz.

Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi son konuşmacımız Sayın Zuhal Karakoç Dora.

Buyurun Sayın Karakoç Dora.

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Sayın Komisyon Başkanım ve saygıdeğer milletvekilleri; öncelikle sözlerime Türk Havacılık ve Uzay Sanayii Anonim Ortaklığı (TUSAŞ) tesislerine yönelik yapılan hain terör saldırısında hayatını kaybeden şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine ve yakınlarına başsağlığı, yaralılarımıza da acil şifa dileyerek başlamak istiyorum.

Sözlerimin başında, görüşmekte olduğumuz 2025 yılı bütçesinin de ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyorum ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, bildiğiniz üzere, Parlamentolar milletimizin iradesinin temsil edildiği makamlardır. Son yıllarda Meclisimiz bu iradenin yansması olarak çevremizdeki gelişmelere kayıtsız kalmamış, ulusal ve uluslararası arenada önemli konular hakkında TBMM'nin güçlü duruşunu yansıtmıştır.

Parlamentar diplomasinin giderek önem kazandığı bugünlerde Meclis Başkanlığımızın üst düzey temaslarda bulunması, uluslararası arenada da Türkiye'nin yüksek ve güçlü potansiyelini ortaya koymaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisimizin 28'inci Yasama Döneminde de dış ilişkiler faaliyetlerinin Türkiye Cumhuriyeti devletinin girişimci, çok yönlü ve insani dış politika ilkesiyle uyumlu bir şekilde yürütüldüğünü hep birlikte görmekteyiz.

Yine, parlamenter diplomasinin oynadığı rolün devletler arası ilişkilerde her geçen gün artması sebebiyle ikili ve çok taraflı ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla ülke parlamentoları, uluslararası parlamenter asambleler ve uluslararası kuruluşlarla temasları da yoğun bir şekilde devam etmektedir. Özellikle uluslararası parlamenter asambleler, ihtisas komisyonları ve parlamentolar arası dostluk grupları olmak üzere hem yurt içinde hem de yurt dışındaki parlamentolarda milletvekillerinin konuk edilmesiyle ikili ilişkilerin daha üst noktaya ulaşmasıyla alakalı çalışmalar üstün bir çabayla yürütülmektedir. Bu açıdan, emek veren milletvekili arkadaşlarımıza ve bu çalışmalarını destekleyen Başkanlık Divanı üyeleri ile Meclis Başkanımıza bir kez daha teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizlere milletvekillerimizin etkin ve verimli çalışması için 2024 yılında gerçekleştirilen bazı faaliyetlerden de kabaca bahsetmek istiyorum. Meclisimizin geçtiğimiz yıl içerisinde yasama, denetim ve temsil alanında gösterdiği yüksek performansta idari teşkilatımızın sunduğu teknik destek faaliyetlerinin büyük payı vardır. Meclisimiz bu dönemde sadece uluslararası

meselelerde değil, aynı zamanda dijital dönüşüm konusunda da önemli adımlar atmış ve sayın milletvekillerimizin çalışmalarını kolaylaştıracak teknolojik gelişmeleri de yürüttüğü bütün çalışmalara entegre etmiştir.

Meclisimiz, milletvekillerimize ve vatandaşlarımıza yönelik pek çok konuda ulusal ve uluslararası standartlara uygun iyileştirme çalışmalarına devam etmekte, bu kapsamda yeşil dönüşümden enerji tasarrufuna kadar pek çok alanda yenilikler getirilmiştir. “Yeşil Meclis” olarak benim katıldığım bütün toplantılarda gururla ifade ettiğim ve dünyaya örnek olan Meclisimiz, Sıfır Atık Projesi’nden sera gazı salınımının minimizasyonuna kadar pek çok konuda emsallerinin fersah fersah ilerisindedir.

Yine, son zamanlarda yapılan ve işçi alımlarında mülakat yerine noter huzurunda, dijital ortamda yapılacak kura usulünün benimsenmesiyle de diğer kamu kurum ve kuruluşlarına da örnek teşkil etmiştir. Bu çalışmalarından dolayı Sayın Meclis Başkanımıza ve çok kıymetli ekibine de yine teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum.

2025 yılı bütçesi için temel amacımız, yasama ve denetim faaliyetlerini gerçekleştiren milletvekillerimizin çalışma şartlarını iyileştirip işlerini kolaylaştırmak, milletimize daha iyi hizmet vermelerine katkı sağlamak olacaktır. 2025 yılı bütçesinin yasama yetkisini kullanan biz milletvekillerinin çalışma şartlarının iyileştirilmesine ve yasama sürecinin kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlayacağına inanıyorum. Bu çerçevede, bütçemizin hazırlanmasında emeği geçen tüm paydaşlara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Daha iki yıl öncesine kadar Sayın Başkanım, sizin hemen arkanızda, arka sıralarda bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir bürokratu olarak bir hususa dikkat çekerek son vermek istiyorum konuşmama. Bilindiği üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi personelinin hakları 666 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe girene kadar TBMM Başkanlık Divanı tarafından belirlenmekteydi. 666 sayılı KHK’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte, TBMM’de “eski memur” “yeni memur” kavramı ortaya çıkmıştır ve hâlen devam etmektedir. 15 Ocak 2012 öncesi “eski”, bu tarihten sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde başlayanlar “yeni memur” sayılmıştır. Ben de 2019 yılının ilk ayında burada göreve başlayan, oysa o dönemde on yedi yıllık bir bürokrat olmama rağmen yeni memur statüsünde kabul edilmişim. Tabii, bu durum, memurdan genel sekretere kadar hem maaş ve özlük hakları bakımından hem de emeklilik hakları bakımından farklılıklar oluşturuyor ve bu fark yüzde 25’lik, azımsanmayacak bir farka tekabül etmektedir Sayın Başkanım. Maalesef, 666 sayılı KHK kapsamında olan memurlar emeklilik hakları bakımından da farklılıklara tabidir. Aynı sorumluluğu üstlenip aynı görevleri yapan memur ve yöneticilere emeklilikte de yine yüzde 25’e varan bir farkla emekli maaşı bağlanmaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Toparlayın, lütfen

ZUHAL KARAKOÇ DORA (Kahramanmaraş) - Sayın Başkanımızdan çok değerli çalışma arkadaşlarım adına beklentim, 666 sayılı KHK kapsamında olup da emseline göre düşük maaş ve özlük haklarına tabi olan ve düşük emekli maaşı bağlanan memurlarımızın mağduriyetinin giderilerek, emsali personelin yararlandığı haklardan yenilerin de yararlandırılarak TBMM’deki eski memur, yeni memur kavramının ortadan kaldırılmasıdır. Emin olun, bu adım, TBMM idari teşkilatında yepyeni bir dönemin başlangıcı olacaktır.

Sözlerimin sonunda 2025 yılı bütçesinin şimdiden hayırlı olmasını diliyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum ve bu bütçede emeği geçen başta Sayın Başkanım olmak üzere çok değerli bürokrat arkadaşlarımın hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Burada yasama faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebiliyorsak onların katkısı, emekleri azımsanmayacak derecede büyüktür.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, tümü üzerindeki müzakereler sona ermiştir.

Şimdi, ekrandaki öncelik sırasına göre milletvekillerimize soru-cevap için söz vereceğim on dakika süreyle, Sayın Başkana da cevaplama yirmi dakika için süre vereceğim.

Öncelikle Sayın Yegin, buyurun.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Ben sorudan ziyade şunun için düğmeye basmıştım, söz verildi, cevap vereyim: “Kanun metinleri saraydan geldiği gibi, burada noktasına, virgülüne dokunmadan geçiriliyor, hiçbir vekilin iradesi yok.” diye birkaç konuşma olunca cevap vermek zorunda hissettim. Bizim kanun tekliflerimiz istişareyle, Grup Başkanımızın önderliğinde Cumhur İttifakı’nın istişaresiyle ki her vekilimizin anladığı alan farklıdır; kimi madenden anlar kimi ormandan, kimi enerjiden anlar kimi tarımdan, sağlıktan, ilaçtan, kimi vergiden anlar kimi sosyal yardımdan. Toplumdan gelen talepler, sivil toplumdan gelen talepler ve elbette ki yürütmeden gelen talepler, bunların hepsi birikir ve “Bu taleplere dönük ne yapmamız lazım?”ın istişaresi yapılır, onu savunmak üzere ana bir imzacısı, iki imzacısı olur ve arkasında kocaman bir milletvekili grubu, katkı veren herkes oraya imza atar. “Noktasına virgülüne dokunmadan, değişmeden...” ifadesi de yanlıştır; Sayın Usta, çok iyi bilirsiniz, burada defalarca önergelerle kanun maddelerini çektiğimiz veya yeni madde eklediğimiz olmuştur, hatta Genel Kurul da buna dâhil. Yani birbirimizi bu tarz ithamlarla küçük düşürerek Meclisin, vekilin saygınlığını koruyamayız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum

Sayın Temurci...

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Sayın Başkanım, ben bir öneride bulunmak istiyorum sorudan daha ziyade.

Şimdi, Meclisimizin tarihinde, yüz dört yıllık tarihinde geçtiğimiz yıl Genel Kuruldaki bütçe görüşmelerimizde bir milletvekilimiz kürsüde vefat etti ve benim bildiğim kadarıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinde böyle bir olay yok yani Mecliste konuşurken vefat eden bir başka milletvekilimiz yok. Dolayısıyla, Hasan Bitmez Bey’i tekrar rahmetle analım, neredeyse yıl dönümü yaklaşıyor, aralık ayında; Mecliste sizin belirleyeceğiniz, milletvekilimize uygun herhangi bir yere Hasan Bitmez Bey’in isminin verilmesi... Çünkü bu daha önce

gerçekleşen bir şey değil yani 104 yılda bir defa bir milletvekili kürsüde vefat etti ve Filistin'i konuşurken vefat etti. Dolayısıyla, bunu takdirlerinize sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sağ olun, teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Bozdağ...

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Aslında anlatımlarda geçti ve tüm vekil arkadaşlarımız bahsetti ama direkt soru olarak da sorulmasında fayda var diye, tekrar olsun: Milletvekili danışmanları ve Meclis çalışanlarının özlük hakları ve kıdem tazminatıyla ilgili herhangi bir çalışma yapmayı öngörüyor musunuz?

2010 yılında yapılan değişikliklerle -benim konuşmamda geçmişti aslında, soru olarak sordum ama hatırlatmak istedim onu da "Sayıştay idarenin takdir yetkisine karışamaz, yapılan iş yasalara uygunsu rapor konusu yapılamaz." diye bir kural getirilmiş, Sayıştayın yetkisi fiilen kısıtlanmıştır. O nedenle, Sayıştayın yargılama sorumluluğunun objektif sorumluluk ilkesi bakımından yeniden düzenlenmesi bakımından bir girişiminiz olacak mıdır?

Türkiye Varlık Fonuyla ilgili de neden denetlenmiyor bu Varlık Fonu, onu da merak ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Usta...

ERHAN USTA (Samsun) - Benimki de soru olmayacak, Sayın Orhan Bey'in kanalından gideceğim.

Orhan Bey, amacımız kimseyi küçük düşürmek filan değil burada, yalnız bu çok net; bunu biliyoruz ya! Mehmet Şimşek'in açıklamalarına bakın, kaç tane açıklaması var "Kanun teklifini göndereceğiz, göndereceğiz." diye.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Öneri olarak diyor onu.

ERHAN USTA (Samsun) - Yani ikili görüşmeleri deşifre etmek istemiyorum ben burada. AK PARTİ'li arkadaşlar bize "Burası yanlış." diyor ama el kaldırıyor. Nerede, yani nerede? Keşke öyle bir şey olsa.

Ben şunu söylüyorum, bakın: Bunun olması için altyapıyı Meclis Başkanlığı yapsın diyorum, siz tutuyorsunuz "Biz kendimiz hazırlıyoruz." diyorsunuz; böyle bir şey yok. Ya, en son Savunma Sanayii Destekleme Fonuyla ilgili kanun teklifini burada görüştüğümüz değil mi? Biz itiraz ettik, hem Milliyetçi Hareket Partisinden hem de sizden arkadaşlar desteklerinizi ifade ettiniz ama bir süre sonra kanun teklifi geri çekildi, Abdullah Güler dışarıda açıklama yaptı "Sayın Cumhurbaşkanının talimatı üzerine geri çektik." diye. Siz bana ne okutuyorsunuz ya, ne söylüyorsunuz ya!

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Oradan ne gelirse aynısı buradan geçiyor, noktasına virgüline dokunulamıyor arkadaş.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Burada çok dokunduğumuz oldu, çok.

ERHAN USTA (Samsun) - Şöyle söyleyeyim: Çok belirgin bir hata varsa ve bu da genellikle Milliyetçi Hareket Partisindeki arkadaşlar tarafından dile getiriliyor ve zaten onların desteği olmadan siz bu kanunu geçiremeyeceğiniz için onu düzeltiyorsunuz, onun dışında ben daha böyle bir şey görmedim. En son Trendyol kanununu gördük ya! Ben eminim ki hepinizin, vicdanı olan herkesin yüreği sızladı ama hiçbiriniz kıpır "Bunu değiştirelim, bunu çıkarmayalım." diyebildiniz mi orada? Yapmayın Allah aşkına ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, teşekkür ediyorum. Süreyi diğer arkadaşlarımız için de kullanmak istiyoruz.

Sayın Aksu...

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sunumunuz için teşekkür ediyorum öncelikle.

Biz çeşitli vesilelerle kapsamlı olarak yeni hükümet sistemine uyum, Anayasa'ya uyum anlamında hem İç Tüzük hem Anayasa hem de Meclis idari yapısının kapasitesinin genişletilecek şekilde yeniden düzenlenmesine ilişkin önerilerimizi gündeme getiriyoruz.

Daha evvel gündem olmayan bir başka konuyu şimdi müsaadenizle gündeme getirmek istiyorum. 3620 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dış İlişkilerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun var, siz de konuşmanızda bahsettiniz, parlamenter diplomasinin önemine vurgu yaptınız. Şimdi, bu kanuna özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisinin parlamenter diplomasi faaliyetlerinin artan hızına ve çeşitliliğine uygun bir çerçeve kazandırılması, 1990 yılında kabul edilen bu kanunun günümüzün daha karmaşık ve dinamik diplomatik ihtiyaçlarına cevap verecek hâle getirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin uluslararası platformlarda etkinliğinin artırılması ve mevcut küresel ilişkiler ağına daha güçlü bir entegrasyonun sağlanması için kanunun güncellenmesi yerinde olur diye düşünüyoruz; bu konuda bir tespitiniz, çalışmanız var mı? Soru cümlesine dönüştürmek için bunu da söylemiş olayım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem...

ORHAN ERDEM (Konya) - Teşekkür ederim.

Sayın Meclis Başkanım, Türk Parlamenterler Birliği olarak bazen taleplerimiz oluyor, teşekkür ediyoruz ilginize, alakanıza.

Emekli veya Ankara'da yaşayan geçmiş dönem milletvekillerinin Mecliste bulunacakları bir alan yok, ya kulislerde ya kütüphanede; orada da alan çok daraldı. Daha önce Âlâ tesislerindeki üst katın çay, kahve, sohbet için ayrılması noktasında bir talebimiz olmuştu. Bu noktada Âlâ ve başka yerlerde yer arayışının faydalı olacağını düşünüyorum, bu konuda bir çalışma olup olmadığını sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

Sayın Aksu...

ERSAN AKSU (Samsun) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Değerli Meclis Başkanımız, parlamenter diplomasinin tüm unsurlarını Gazze için, Filistin için seferber etmiş olmanızdan ötürü teşekkür ediyorum. Yine, Meclisimizin ortak bildirimler ve yine tezkere kararlarıyla ciddi anlamda sürece destek vermiş olması nedeniyle şahsınızda tüm milletvekillerimize ve Meclisimize teşekkür ettiğimi yine ifade etmek istiyorum.

Mahmud Abbas'ın, Filistin Devlet Başkanının Meclisimizde konuşup tüm dünyaya seslenmiş olmasının da Meclisimiz açısından son derece kıymetli olduğunu belirtmek istiyorum. "Gazze İnsanı Felaketi" başlıklı Kamu Denetçiliği Kurumunun hazırladığı raporun da tüm dünya parlamentolarına gönderilmiş olmasının yine bu konuda farkındalık oluşturma açısından son derece kıymetli olduğunu ifade etmek istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERSAN AKSU (Samsun) - Bundan sonrasında da Gazze'deki katliamların sorumlularının Uluslararası Adalet Divanında yargılanarak cezalandırılması konusunda da farkındalığımızın ve çalışmalarımızın artırarak devamını diliyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum

Sayın Gergerlioğlu, buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Meclis Başkanına soruyorum: AYM'nin ihlal verdiği yargı kararlarında anayasal belirsizlikleri gidermek için yasal düzenleme ne zaman yapılacak?

Milleti ve milletvekilini aşağılayan İç Tüzük madde 32'yi değiştirecek misiniz?

Yazılı soru önergelerimize İç Tüzük'te olmayan maddelerle neden cevap veriyorsunuz? Vatandaş kendisine yapılan hakaret ve küfürleri nasıl size, bize ileticek?

Soru önergelerine geç cevap veren bakanlıkları niye uyarılmıyorsunuz?

Danışmanların özlük hakları konusundaki sözünüzün gereğini ne zaman yerine getireceksiniz?

Sayın Ombudsmana da sormuş olayım, "Yüzde 80 oranına ulaştık." diyorsunuz. Güzel ama niye yüzde 100 değil? Yani sizin verdiğiniz kararları idareler yüzde 100 uygulasin Sayın Başkanım. Zaten yıllardır takip ediyorum, doğru dürüst uygulamıyorlar yani bunun yüzde 100 olması için yani yaptırım içermesi için bence gayret edilmesi gerekir diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum ve son olarak Sayın Türkoğlu.

Buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyorum.

Birincisi, Sayın AK PARTİ ve Cumhuriyet partilerinin milletvekillerinin danışmanları bizim danışmanlarımızdan farklı standartlarda çalışıyorlar ki herhâlde onların bir sorunu yok, olmadığı için de vekilleri tarafından dile getirilmemiş. Yani neden getirilmiyor bunu merak ediyorum.

Sayın Meclis Başkanımız, bir yıldır yani Filistin'deki katliam başladığından beri -ben İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesiyim- İnsan Hakları İnceleme Komisyonu olarak hem yazılı hem sözlü diğer uluslararası, millet parlamentolarından da davet getirerek bölgeye gitmek için girişimde bulunuyoruz ve gidemiyoruz, hâlen de gidemiyoruz. Bu konuda bir çalışma olacak mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, böylece soru kısmını tamamlamış olduk, şimdi cevap için Sayın Meclis Başkanımıza döneceğiz.

Yalnız Sayın Türkoğlu, bir şey dikkatimi çekti, soruları Meclis Başkanına soruyoruz. Siz, bizim AK PARTİ'li ve Milliyetçi Hareket Partili vekillere sordunuz, onlar sizin sorularınıza cevap veremezler, Meclis Başkanı da onlar adına cevap veremez; soru ortada kaldı biraz.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Sonra cevap alırız.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Vekil konuşmadan önce bir geçmişe bakmalı aslında, tutanaklara filan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Hakikaten son derece verimli, faydalı, seviyeli bir tartışma ortamına şahit olduk. İnşallah bundan sonraki süreçlerde de bütçenin kabul edilmesini ümit ediyorum ve hayırlı olmasını bir kere daha temenni ediyorum.

Çok sayıda soru var, bunların hepsini ben de tek tek aldım, her arkadaşımızın söylediğini aldım ve ayrıca, arkadaşlarımızın burada hazırladıkları cevaplar var, müsaade ederseniz, bunları sorusu olan arkadaşlarımıza yazılı olarak verelim ama önemli gördüğüm, yanlış bilginin olduğu birkaç konuyu kayıtlara geçmesi açısından söylemek isterim.

Bunlardan birincisi, Sayın Gergerlioğlu “Yazılı soru önergelerinde kaba ve yaralayıcı dil meselesi geçerli değildir, o, Genel Kurul içindir.” dedi. Hâlbuki, burada açık bir bilgi eksikliği olduğu görülüyor. “Başkanlığa gelen yazı ve önerilerde kaba ve yaralayıcı sözler varsa, Başkan, gereken düzeltmelerin yapılması için, o yazı veya öneriyi sahibine geri verir.” Madde 67.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Peki, vatandaş nasıl derdini ileticek? Yani o, bizim ifadelerimiz değil Sayın Başkan, ben her sene...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Yani karşılıklı... Ben sizi kemaliedeple dinledim, aynı şeyi beklerim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Gergerlioğlu, lütfen hatibi dinleyelim.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - İkincisi, Sayın Yasin Öztürk'ün söylediklerinin içerisindeki yanlış bir bilgiyi düzeltmek isterim ama Başkanlık Divanının bir üyesi olarak eğer böyle bir endişesi varsa keşke bunu orada dile getirseydi ve var ise gereği yapılsaydı; o da şu: Meclisteki sözleşmeli personellerin hiçbiriyle ilgili dönem sonunda giriş çıkış işlemi yapılmamaktadır, bir kişiye bile yapılmamıştır.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Doğrusunu söyler misiniz? Kıdem tazminatı alamamalarının doğru sebebini söyleyin bana; giriş-çıkış yapmıyorsunuz ama onun yerine nasıl yapıyorsunuz, bunu anlatın.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Bir işçiye bile böyle bir şey yapılmamıştır, bunu ifade etmek isterim.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Başkanım, kıdem tazminatı alamadıklarını biliyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Yasin Bey, sorularınızı sordunuz, cevaplıyor Başkanım.

Buyurun.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Ayrıca, soru önergeleriyle ilgili burada tekrar rakamları vermek istemiyorum ama genel olarak sorulan soru önergeleri anında, bekletilmeden Başkanlıktan bakanlıklara gönderilmiştir. Ben göreve başladığımdan bu yana da 3 kez bakanlıklara yazı yazılmıştır bu soru önergelerine yerinde, yeterli ve zamanında cevap verilebilmesi için. Bunları bir bilgi düzeltmesi olarak yapmak istiyorum. Tek tek detaylı konulara girmek istemem.

Şimdi, genel olarak, siyasi olarak konuşulan konulardan biri Anayasa meselesiydi. Müsaade ederseniz, cumhuriyetimizin 2'nci aşında 101'inci yıl yani 2'nci aşın ilk Cumhuriyet Bayramı'nı kutlamış olduk ve burada 28'inci Dönemin ilk açılışından itibaren ifade ettiğimiz şeyi bir kere daha söylemek isterim: 2'nci aşına, bizim 28'inci Dönem parlamenterleri olarak yapabileceğimiz en önemli katkılardan biri, tarihî sorumluluklardan biri yeni bir anayasanın yapılması için gayret sarf etmektir, eğer başarabilirsek burada olumlu bir sonuç almaktır. Demokratik, katılımcı, kapsayıcı, kuşatıcı “güçler ayrılığı” prensibini tam manasıyla tahkim etmiş, şu andaki Cumhurbaşkanlığı sistemiyle ilgili olarak da birtakım eksiklikler, noksanlıklar varsa bunları da tamamlayan, yetki ve denetim mekanizmalarının, denge, denetim mekanizmalarının iyi kurulduğu, özgürlükçü bir anayasanın yapılması bu Meclisin görevidir diye düşünüyorum. Bunun için de yaptığım çalışmaları tekrar uzun uzun anlatacak değilim ama samimiyetime güvenerek size şu bilgiyi sunmak isterim: Meclis Başkanının elinde bir madde bile hazırlanmış anayasa metni yoktur ve ben bugüne kadar sadece sürecin daha sağlıklı yürütülebilmesi için hiçbir yerde, hiçbir şekilde Anayasa'nın maddeleriyle ilgili bir tartışmanın ya da konuşmanın içerisinde olmadım. Dolayısıyla, Meclis Başkanı olarak benim bu süreci şeffak, açık hem siyasi partilerin bütün müktesebatlarını ortaya koyabilmeleri hem sivil toplumun, üniversitelerin, akademik çevrelerin müktesebatını ortaya koyabilmesi için bu süreci yürütmekle kendimi yükümlü hissedirim. Burada katkım olursa, olumlu bir katkı olursa da millete karşı vazifemizi yerine getirmiş olduğumuza inanırım.

Dolayısıyla, bu, anayasa konusunda ön yargısız olarak -partilerle yaptığımız görüşmelerde de ifade ettim- bu sürecin yürütülmesi -herkes eteğindeki taşları döksün, kim ne söylüyor, ne istiyorsa- tekraren söylüyorum, Anayasa'nın ilk dört maddesiyle ilgili tartışmaları gündeme getirilmeden ülkenin, devletin, milletin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve kurucu ilkeleri göz önüne alarak Türkiye'nin yeni döneme ilişkin beklentilerini karşılayacak, halkın beklentilerini karşılayacak bir anayasanın yapılması bu Meclisin hem vazifesidir hem de üzerinde büyük bir ödevdir diye düşünüyorum.

Bu çerçevede, Sayın Cumhurbaşkanının bir kere daha seçilmesini sağlamak gibi, Meclisin böyle bir görevi olmadığı gibi anayasa çalışmalarında bugüne kadar bir tek kişiden bile böyle bir sözü duymadım. Dolayısıyla, lütfen, rica ediyorum vehimler üzerinden, ön yargılar üzerinden bu anayasa süreçlerinin yürütülmemesi en doğru, en sağlıklı yoldur, bunu burada ifade etmek isterim. Kaldı ki, ifade edilmezse, burada gündeme getirilmezse söylemeyecektim, benim, Anayasa'nın 3'üncü maddesinin kaldırılmasıyla ilgili herhangi bir teklifte bulunduğum meselesi tamamen bir çarpıtmadan ibarettir. Gazi Üniversitesinin açılış töreninde, akademik bir ortamda Anayasa'yla ilgili genel konuları konuştuktan sonra -tekraren söylüyorum- hiçbir şekilde madde içerikleri üzerinde konuşmadığım bir konuşmanın en sonunda diyorum ki, anayasaların nasıl olduğu, içerisindeki maddelerin ne olduğu kadar önemli iki konuya daha dikkatinizi çekerek sözlerimi tamamlamak istiyorum diyorum. Metin ortadadır, isteyen arkadaşımıza hem metinleri verebilirim hem de oradaki görüntüleri verebilirim. Hatta, o cümlelerin bir iki cümle üstünde de “İlk dört madde zaten tartışılmazdır.” dedim. Bunu nereden söylüyorum? Yasin Bey de hatırlayacak, bir gün, Meclisteki Başkanlık Divanındaki arkadaşlarımızla yemek yiyoruz, dört madde meselesi gündeme geldi -herhâlde bir yedi sekiz ay evvel- ben de döndüm tek tek Meclisteki partileri temsil eden Başkanlık Divanı üyesi arkadaşlarımıza sordum. Başkanlık Divanında bütün partileri temsil eden arkadaşlarımızın tamamına yakını kahir ekseriyet “Dört maddeyle ilgili en ufak bir tartışmamız yoktu.” dediler. Dolayısıyla, bu anayasayı Parlamento yapacağına göre, Parlamentonun neredeyse tamamına yakını ilk dört maddeyle ilgili bir tartışmanın içinde olmadığına göre “Allah aşkına bu dört madde tartışmasını nereden çıkartıyorsunuz?” dedim ve ondan sonra da Başkanlık Divanındaki arkadaşlarımızın nezdinde de bu tartışma ortadan çıktı. Ama benim söylediğim iki temel meselenin, daha doğrusu Anayasa'yla ilgili iki mesele... Bunlardan biri anayasaların ruhu. Az evvel defaatle burada ifade edildi, çok kere değiştirilmiş olmasına rağmen 12 Eylül

darbe anayasasının ruhu hâlâ metinlerin içerisinde. Ben bir siyasetçi olarak, bir vatansever olarak bu anlamda bu ruhun hâlâ bu metinlerin içerisinde var olmasından, gerçekten bunların değiştirilmemiş olmasından rahatsızlık duyuyorum. Bunu sadece biz söylemiyoruz; müsaade ederseniz, 18/9/1982 tarihli Danışma Meclisi tutanaklarından yani 12 Eylül Meclisinin tutanaklarından okuyorum. O dönem Danışma Meclisinde bazı milletvekilleri Anayasa'yla ilgili bir birkaç konuyu gündeme getiriyorlar ve Sayın Orhan Aldıkaçtı -Meclis tutanaklarından aldım bunları- şunları söylüyor: "Bu Başlangıç kısmını oluştururken 12 Eylül'e kasten yer vermedik. Sorunu düşündük ve 12 Eylül'ün aslında Türk milletinin varlığını, bağımsızlığını, bölünmezliğini kurtaran bir tarih olmakla beraber acı bir tarih olduğunu da aynı zamanda ve bu tarihin Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer almaktansa bu olayın hedeflerini Anayasa'da belirtmeyi ve bu hedeflere dayanan Anayasa'yı ortaya koymayı ve bu ilkeleri duyurmayı uygun bulduk. Mesele bundandır. Yoksa, Anayasa'mızın her tarafında 12 Eylül, edebiyatçı bir deyimle buram buram kokmaktadır." Bizim Anayasa ruhu derken kastettiğimiz budur. Darbe anayasasının ruhundan bu ülke artık kurtulmalıdır. Ne ülkenin bölünmez bütünlüğünde ne milletin devletiyle birlikte bir arada birlik beraberlik içerisinde yaşamasında en ufak bir tereddüdümüz yoktur. Bırakın bir siyasetçi olmayı, rahmetli dedesi yedi cephede savaşmış, vücudunda İstiklal Harbi sırasında iki kurşun yarası olan birisinin, ismini taşıdığım Numan Kurtulmuş'un, emekli Binbaşı Numan Kurtulmuş'un torunu olarak bu tartışmaların içerisinde neredeyse bir "vatan haini" şeklinde tanımlamaların yapılmasını da asla kabul etmediğimi burada kayıtlara geçmesi için söylüyorum. Ben bir siyasetçi olarak her türlü eleştiriyi kabul ederim, herkesin söylediği şeyi -bir de karakterimi de biliyorsunuz- rahat bir şekilde dinlerim ama kimsenin kalkıp bir vatan haini muamelesi yapmasına ne müsaade ederim ne de kimsenin böyle hakkı ve hududu olamaz. Dolayısıyla, Anayasa meselesini Türkiye'de gerçekten yeni bir başlangıç olarak görmenin, toplumsal talepleri karşılayabilecek bir imkân olarak görmenin, milli birlik ve bütünlüğümüzü sağlayacak bir imkân olarak görmenin şart olduğunu, böyle bir fırsatın, böyle bir imkânın önümüzde olduğunu, bu imkânı gerçekleştirmenin de sorumluluğunun 600 milletvekili arkadaşımıza ait olduğunu hatırlatmak isterim. Partilerin bu konuda samimi olarak çalışmalarının ben olumlu sonuçlar vereceği kanaatindeyim. Meclis Başkanı olarak da ifade ettiğim gibi, benim üzerime düşen herhangi bir... Tabii ki konu açıldığında, muhtevaya girildiğinde görüşlerimizi söyleriz ama sonuçta benim üzerime düşen de herkesin bu Anayasa'yla ilgili fikirlerini olgun bir ortamda, demokratik ortamda tartışmasını sağlayacak bir zeminin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca, bu Anayasa tartışmalarıyla birlikte gündemimize almamız gereken bir başka önemli konu bölgemizdeki gelişmelerdir.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Başkanım, insicamınızı bozmak istemem ama "İki konu var." demiştiniz, 12 Eylül ruhunu anladık. İkincisi...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Birincisi anayasalardaki ideoloji. Anayasaların içinde bir ideoloji olmamalıdır çünkü...

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Anayasada cumhuriyetin kurucu ideolojisi, kurucu felsefesi olamaz mı?

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Kurucu felsefesi, zaten ilk dört maddeden kasıt odur. İdeoloji...

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Kurucu felsefenin ne olduğunu biliyor musunuz?

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Ya, Yasin Bey, yapma ya, yapma ya, yapma ya!

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Yasin Bey, karşılıklı bir konuşmaya lütfen...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sen beni tanıyorsun, ben seni tanıyorum kardeşim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Başkanım, devam edebilirsiniz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Eyvallah, eyvallah.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) - Demek ki ona karşısınız, onu anlatmaya çalışıyorsunuz. 2010 senesinde referandum olurken...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Başkanım, lütfen devam edin.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Değerli arkadaşlar, bu tavrı kabul etmediğimi söylüyorum. Müsaade ederseniz Anayasa'da...

(İYİ Parti sıralarından laf atmalar, gürültüler)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Ya, niyet okuma kardeşim!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Biraz saygılı olur musun kardeşim! Bak, sabırla dinliyoruz seni.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Anayasa'nın -biz bir fikir olarak söylüyoruz- bu anlamda gerçekten bir ideolojisinde olmamız... Cumhuriyetin kurucu ilkeleri başka bir şeydir, ideolojiden kasıt da başka bir şeydir. Herhangi bir ideolojiyi Anayasa'ya dercetmemek anlamında bu söylenmiştir. Bu memlekette halkın kahir ekseriyetinin, büyük çoğunluğunun, tamamına yakınının cumhuriyetin kurucu ilkeleriyle en ufak bir problemi bulunmamaktadır.

Değerli arkadaşlar, bir başka mesele ise bölgemizde yaşanan gelişmelerin Türkiye Büyük Millet Meclisine yüklediği önemli sorumluluklardır. İşte, en son TUSAŞ'ta yaşadığımız saldırı hem zamanlaması itibarıyla hem yapılan yerin, mekânın seçimi itibarıyla, Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcında, cumhuriyetin 2'nci asrında, Türkiye Yüzyılı olmasını önemseydiğimiz, istediğimiz bu dönemin başlangıcında yeniden terör sarmalının içerisine girmesi için planlanmış olan bir saldırıydı. Ancak şunu sevinerek ifade etmek isterim ki: Bu terör karşısında hem milletimiz birlik, beraberlik içerisinde bütünleşmiş hem de gerekli tepkiyi milletin kahir ekseriyeti ortaya koymuştur. Bu bakımdan, önümüzdeki dönemde özellikle az evvel de ifade edildiği için ben de teyiden söylemek isterim: Özellikle siyonizmin arzımevut planlarının adım adım gerçekleştirilmeye çalışıldığı, bunun sonuçlarının da alınmaya başlandığı bu dönemde biz Türk milleti olarak hep beraber güçlü bir şekilde birlik, beraberlik tablosunu ortaya koymak zorundayız. Terörün olmadığı, terörün tamamıyla Türkiye'nin gündeminden kalktığı bir Türkiye'yi kurmak da Türkiye Büyük Millet Meclisinin vazifesidir. Bunun için siyasi farklılıklarımızı bir tarafa bırakarak bu konudaki ortak zemini tahkim etmek mecburiyetindeyiz. Başından itibaren söylediğimiz bir şey de şudur: Terörün ortadan kalkması için önemli görev de siyasi partilerimizin üzerine düşüyor çünkü dünyanın hiçbir yerinde bir eli sandıkta, bir eli silahta siyaset

olmaz. Siyasi partilerimizin tamamının terörle arasına mesafe koyması ve bu çerçevede Türkiye'nin birliğine, bütünlüğüne ve milletimizin geleceğine kasteden terör örgütlerine, sadece terör örgütlerine değil, onların arkasındaki siyasi zihniyete karşı da ortak bir zeminde buluşmamız gerekmektedir. Şunu biliyoruz: Terör eğer birkaç bin terör örgütü mensubundan ibaret olsaydı şimdiye kadar çoktan bitirilirdi. Terörün arkasında kimlerin hangi amaçlarla ne destekler verdiğini, sadece bizim bölgemiz için değil, dünyanın dört bir tarafında bu ülkelerin terör örgütlerine nasıl destek vererek siyasi dizaynlar yaptığını biliyoruz. Bizim bu oyunu çevirmemiz, tersine döndürmemiz ve kendi içimizde birliği, bütünlüğü sağlamamız gerekir.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Bunun yolu da Türkiye'de etnik, mezhebî, siyasi, felsefi, yaşam tarzı bakımından bütün farklılıkları bir tarafa bırakmak ve aynı milletin fertleri olduğumuz bilinciyle, aynı medeniyetin, aynı coğrafyanın insanları olduğumuz bilinciyle Türkiye Cumhuriyeti'ne sıkı sıkıya sarılmamızdır. Bu çerçevede, yine bu salonda bulunan herkes biliyor ki terör örgütlerinin sırtını sıvazlayanlar, terörü bir dış politika kartı hâline getirenler, esasında bu memlekette ve birçok çevre ülkede iki fay hattı üzerinden hareket etmeyi kendileri için bir siyasi hedef olarak görüyorlar. Bunlardan birincisi, etnik farklılıklar üzerinden ayrışmaların sağlanması; ikincisi ise mezhep farklılıkları üzerinden ayrışmaların ortaya konulmasıdır. Bu dönemde biliyoruz ki her kim mezhep ya da etnik farklılıklar üzerinden ayrışmayı ortaya koyuyorsa hiç şüphesiz emperyalizmin ekmeğine yağ sürüyor demektir. Bu anlayışla, bu bakış açısı içerisinde, gerçekten bu önümüzdeki hassas dönemde millî birlik ve beraberliğimizi daha da pekiştirmek için farklılıklarımızı zenginlik aracı olarak görece ve inşallah, Türkiye Cumhuriyeti'ni 2'nci asrında çok daha kuvvetli bir noktaya hep beraber taşıyacağız.

Ben, bu vesileyle, bu tartışmalara katılan, gerçekten olumlu, olgun bir tartışma sürdüren Komisyonumuzun değerli üyelerini saygıyla selamlıyorum. Bütçemizin hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Burada bazı sorularla alakalı, kamu kurumlarımıza hem Sayıştaya hem Kamu Denetçiliğine sorulan sorular var, onların da yazılı olarak cevap vermelerini rica ediyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, gündemimizdeki kurum bütçeleri üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Sırasıyla bütçe ve kesin hesapları okutuyorum.

İlk olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini okutuyorum:

(Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2025 yılı bütçesi okundu)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, 5 adet önerge vardır Başkanlığımıza iletilen, sırasıyla okutup işleme alacağım.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Gülcan Kaçmaz Sayyığıt

Heval Bozdağ

Hakkı Saruhan Oluç

Van

Ağrı

Antalya

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.01	2.000.000.000TL

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kim konuşacak?

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Tüm emekçilere eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanmalıdır. Çalışanların özlük hakları bakımından eşitsizliklere maruz bırakılması kabul edilemez.

DEM Parti olarak, TBMM'de çalışma barışının sağlanması ve adaletsizliklerin giderilmesi amacıyla TBMM'de çalışmakta olan tüm personel ücretlerin iyileştirilmesi, özlük haklarının ve sosyal hakların genişletilmesi için TBMM bütçesinin 2 milyar TL artırılmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Cetvelde gösterilen değişikliğin aşağıdaki gerekçeyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Ayyüce Türkeş Taş

Erhan Usta

Adana

Samsun

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.02	1.000.000.000 TL
60	1.5	01	02.02	250.000.000 TL

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, bu önergemiz danışmanlarla ilgili, gerek milletvekili gerekse siyasi parti gruplarında yer alan danışmanlarla ilgili. Gerçekten danışmanlarımızın, çalışanlarımızın özlük haklarıyla ilgili özellikle Meclis içerisinde mukayese ettiğimizde, geçmişle mukayese ettiğimizde çok ciddi bir yıpranma var. Yani geçmişte diyelim ki bir mukayese yaptığımızda bir kısım personelden yüzde 30 daha fazla bu arkadaşlarımız gelir alırken... Tabii, bunu da bir mantığı vardı çünkü kadrosu yok, kadrosu olmadığı için çalışırken ücretinin biraz daha yüksek tutulması gibi bir şey, başlangıçta böyle öngörülmüştü ama bunların şimdi aynı personelden, üç beş yıl önce yüzde 30 fazla olduklarından şimdi yüzde 30-35 aşağıda olduğunu görüyoruz. Yani o zaman çıkış gerekçesi ortadan kalkıyor, işte, "Kadro verilmiyor ama yüksek ücret veriliyor."du, şimdi hem kadro vermiyorsunuz hem de emsallerine baktığımız zaman yüksek ücret vermiyoruz. Bu kabul edilebilir bir şey değil. Bunu tekrar gündeme getirmek için biz bu önergeyi verdik.

İkinci husus da bu kıdem tazminatı meselesi Sayın Başkan, hakikaten önemli. Yani evrensel hukuk normlarına da ülkemizdeki kanunlara da aykırı bir şey. Hadi kadro meselesi neyse, şu anda hemen olabilecek bir şey değil ama bu arkadaşların kıdem tazminatı meselesinin çözülmesi lazım. Bu konuda da sizin kanaatinizin olumlu olduğunu biliyoruz ama bir an evvel gayret edip bu arkadaşların bu sorununu çözelim ki yani daha da nitelikli arkadaş çalıştırabiliriz biz burada. Bu da yasama faaliyetlerinin kalitesini artıracaktır.

Önergemizin bu anlamda kabulünü arz ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Cetvelde gösterilen değişikliğin aşağıdaki gerekçeyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Ayyüce Türkes Taş

Erhan Usta

Adana

Samsun

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL : 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	AZALTILAN MİKTAR
60	1.12	01	03.06	50.000.000 TL
60	1.25	01	03.06	50.000.000 TL

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, bu önergemiz, mal ve hizmet alımı giderleri altındaki alt tertip olan temsil ve tanıtma giderleriyle ilgili. Geçen yıl, daha doğrusu 2024 yılı bütçesinde temsil ve tanıtma giderleri 71 milyon 850 bin lira olarak öngörülmüştü, şimdi bu bütçede 231 milyon 512 bin liraya çıkarılıyor; yüzde 222'lik bir artış var. Tabii, bu çok yüksek bir artış. Özellikle, hani, bütçe açıklarımız fazla, işte "Tasarruf etmeliyiz." dediğimiz veya işte, ilave vergilerin Hükümet tarafından konulduğu bir ortamda yüzde 222'lik temsil ve tanıtma giderleri gibi... Yani bir personel gideri değil, çok zorunlu olması da gerekmiyor dolayısıyla burada tasarruf edilecek kalemler zaten bu tür kalemler olmalı; tasarruf edilmediği gibi bu kadar yüksek artışın ben doğru olduğunu düşünmüyorum. Bu, yani toplum açısından da doğru karşılanmaz. Yani her

tarafıta "tasarruf, tasarruf" deyip iktidar tarafı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde buna katkı vermesi gerekir diye düşünüyorum. Üstelik bir de yani vatandaşın ciddi sıkıntısı var.

Şimdi, vatandaş için, asgari ücretli, memur, emekli için yüzde 17,5 biliyorsunuz gelecek yıl için enflasyon oranımız. "Hedef enflasyon oranında ücret ve maaş ayarlaması yapılsın." derken biz kendi giderlerimizi, Meclisin temsil ağırlama, temsil tanıtma giderlerini daha doğrusu bu kadar yüksek oranda artırırsak bu bir çelişki olur. Dolayısıyla, biz burada, 2 tane alt tertipte 50'şer milyon lira olarak ödeneklerin, öngörülen ödeneğin azaltılmasını talep ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

ERHAN USTA (Samsun) - Buna gerçekten destek verilmesinin ben önemli olduğunu düşünüyorum, bilmiyorum tabii takdir sizin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sağ olun.

Evet, değerli milletvekilleri, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Heval Bozdağ

Hakkı Saruhan Oluç

Van

Ağrı

Antalya

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL:2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.04	20.000.000TL

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç...

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Tüm toplumu temsil eden TBMM'de bu coğrafyadaki halkların Türkçe dışında konuştuğu ana dillere yer verilmemektedir. Bu sebeple çoğu kez özellikle kürsü konuşmalarında ve yasama faaliyetlerinde sorunlar yaşanmakta, Türkçe dışındaki bu toprakların kadim dilleri yok sayılmaktadır.

DEM PARTİ olarak bu sorunun giderilerek TBMM'de bu coğrafyadaki halkların konuştuğu Türkçe dışındaki diğer ana dillerin de TBMM çalışmalarında yer alabilmesi amacıyla Kürtçe tercüman kadroları ihdas edilebilmesi için TBMM bütçesinin 20 milyon TL artırımını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Heval Bozdağ

Hakkı Saruhan Oluç

Van

Ağrı

Antalya

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Yıl: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
98	1.13	01	03.07	20.000.000TL

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkan, gerekçeyi mi okutalım?

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

TBMM'de pek çok vejetaryen ve vegan vekil, danışman, memur çalışan ve benzeri bulunmaktadır. Ancak, TBMM bünyesindeki lokanta ve yemekhanelerde vejetaryenler ve özellikle veganlar için ayrı bir yemek hizmeti sunulmamaktadır. Bu durum, vejetaryenlerin ve veganların beslenme ihtiyacını gidermesinde çoğu kez sorunlara ve mağduriyetlere neden olmaktadır.

DEM PARTİ olarak bu sorunun giderilerek TBMM bütçesindeki lokanta ve yemekhanelerde vejetaryenler ve veganlar için de yemek hizmeti sunulabilmesi amacıyla gerekli altyapının sağlanması için TBMM bütçesinin 20 milyon TL artırmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, önergeyi oylarımıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2025 yılı bütçesi oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2023 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kamu Denetçiliği Kurumunun 2025 yılı bütçesini okutuyorum:

(Kamu Denetçiliği Kurumunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçesini okutuyorum:

(Sayıştay Başkanlığının 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayıştay Başkanlığının 2023 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Sayıştay Başkanlığının 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, böylece gündemimizde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir, hayırlı uğurlu olsun.

Sayın Meclis Başkanımıza, değerli milletvekillerimize, Sayıştay Başkanımıza, Kamu BaŐdenetçimize ve tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, 5 Kasım Salı günü saat 10.00'da toplanmak üzere birleŐimi kapatıyorum.

Kapanma Saati:16.40